

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Обліково - аналітичне забезпечення управління запасами
на ПП «ПОРКЛАНД».

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0712-оа-2
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»

А.Л. Бойко

Керівник: _____ д.е.н., професор Проскуріна Н.М.

Рецензент: _____ к.е.н., доцент Удодова Я.В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____ Проскуріна Н.М.
« ___ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Бойко Анастасії Леонідівни

1. Тема роботи: Обліково - аналітичне забезпечення управління запасами на ПП «ПОРКЛАНД».
керівник роботи Проскуріна Неля Миколаївна, д.е.н., професор,
затверджені наказом ЗНУ від 01.05.2023 р., № 650-с., 18.09.2023 р. № 1446-с.
2. Строк подання студентом роботи 01 грудня 2023р.
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення управління запасами; вивчити особливості обліку запасів на ПП «Поркланд»; проаналізувати організаційно-методичні підходи до управління запасами; надати пропозиції щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення запасами продукції на досліджуваному підприємстві.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 11 рис., 24 табл.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	д.е.н., професор Проскуріна Н.М.	19.08.2023	19.08.2023
2	д.е.н., професор Проскуріна Н.М.	16.09.2023	16.09.2023
3	д.е.н., професор Проскуріна Н.М.	07.10.2023	07.10.2023

7. Дата видачі завдання: 01.06.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2023	виконано
2.	Написання вступу	липень 2023	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2023	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2023	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2023	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2023	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2023	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	грудень 2023	виконано

Студент _____
(підпис)

А.Л. Бойко

Керівник роботи _____
(підпис)

Н.М. Проскуріна

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 126 с., 3 розділи, 24 табл., 11 рис., 6 додатків, 76 джерел.

ЗАПАСИ, НПСБО 9, УПРАВЛІННЯ, МШП, ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, ГОТОВА ПРОДУКЦІЯ, СОБІВАРТІСТЬ, ЗВІТНІСТЬ

Об'єктом дослідження є процес обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на ПП «Поркланд».

Метою кваліфікаційної роботи є конкретизація теоретичних визначень та розробка практичних рекомендацій щодо обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на підприємстві.

Методи дослідження: системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. Під час виконання дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: історичний метод, методи індукції та дедукції, термінологічного аналізу, теоретичного узагальнення і порівняння; методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод, аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація даних, фактична та документальна перевірка, порівняння, статистичні та аналітичні розрахунки.

У процесі дослідження обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо виробничих запасів сільського підприємства були застосовані загальнонаукові та специфічні методи: методи індукції та дедукції, аналізу та синтезу, системного і комплексного аналізу, економічного моделювання, методи групування і порівняння, графічний метод, балансовий метод та метод абсолютних різниць, метод порівняння.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням обліку та підвищенням ефективності контролю запасів. У

процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна: розроблено, уточнено та доповнено науково-методичні положення та практичні рекомендації щодо обліково-аналітичного забезпечення управління запасами сільськогосподарського підприємства.

набули подальшого розвитку:

- тлумачення економічної категорії «виробничі запаси» сільськогосподарського підприємства;
- системи оптимізації обміну інформацією в межах підприємства;
- аналітичний інструментарій оптимізації забезпеченості та використання запасів на підприємстві;
- процес оцінки забезпечення виробництва сировиною та матеріалами в асортименті, обсягах і термінах;
- механізм визначення потреб виробництва в конкретних видах ресурсів і встановлення їх пріоритетності;
- механізм реалізації програми поставок шляхом моніторингу запланованих результатів і порівняння їх з фактичними, з метою виявлення причин відхилень;
- організаційно-методична модель обліку та аналізу виробничих запасів.

Проведено також прогнозування обсягу виробничих запасів підприємства, та виявлено, що кількість запасів буде зростати.

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення достовірності, оперативності та аналітичності обліку запасів, можуть впроваджуватися в практику роботи підприємств. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення операцій з обліку запасів та управління ними, згідно сучасним умовам господарювання, своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом.

SUMMARY

Qualification work: 126 pp., 3 sections, 11 fig., 24 tab., 6 applications, 76 references.

STOCKS, NSAS 9, MANAGEMENT, MSHP, PRODUCTION STOCKS, ACCOUNTING, ANALYSIS, FINISHED PRODUCTS, COST, REPORTING

The object of the study is the process of accounting and analytical provision of inventory management at the PE «Porkland».

The purpose of the qualification work is the specification of theoretical definitions and the development of practical recommendations for accounting and analytical support for inventory management at the enterprise.

Research methods: a systematic approach to the study of economic phenomena and processes. During the research, general scientific methods of cognition were used: historical method, methods of induction and deduction, terminological analysis, theoretical generalization and comparison; methods of cause-and-effect relationship and abstract -logical method, analysis, synthesis, abstraction, concretization of data, factual and documentary verification, comparison, statistical and analytical calculations.

In the process of researching the accounting and analytical support for management decision-making regarding production stocks of a rural enterprise, general scientific and specific methods were applied: methods of induction and deduction, analysis and synthesis, system and complex analysis, economic modeling, methods of grouping and comparison, graphic method, balance method and method of absolute differences, method of comparison.

The scientific novelty of the obtained results lies in the theoretical and methodological substantiation and solution of a complex of issues related to the improvement of accounting and the improvement of the efficiency of inventory

control. In the process of research, the following scientific results were obtained, which are characterized by scientific novelty: scientific and methodological provisions and practical recommendations for accounting and analytical support for the management of stocks of an agricultural enterprise were developed, clarified and supplemented.

acquired further development:

- interpretation of the economic category "production stocks" of an agricultural enterprise;
- information exchange optimization systems within the enterprise;
- analytical tools for optimization of supply and use of stocks at the enterprise;
- the process of assessing the provision of production with raw materials and materials in the assortment, volumes and terms;
- a mechanism for determining production needs in specific types of resources and establishing their priority;
- the delivery program implementation mechanism by monitoring the planned results and comparing them with the actual ones, in order to identify the causes of deviations;
- organizational and methodical model of accounting and finding of production stocks.

Forecasting of the volume of production stocks of the enterprise was also carried out, and it was found that the number of stocks will increase.

The obtained results of the research are aimed at increasing the reliability, efficiency and analyticalness of stock accounting, they can be implemented in the practice of enterprises. The practical application of the proposed recommendations will allow to ensure an adequate display of stock accounting operations and their management, according to modern business conditions, timely receipt and analysis of the necessary information by the management.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

год. – годин

грн. – гривень

ПП – Приватне підприємство

і т.д. – і так далі

МШП – малоцінні швидкозношувані предмети

НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку

п.17 – пункт 17

тис. грн. – тисяч гривень

тис. люд.-год. – тисяч людино – годин

тис. люд.-днів – тисяч людино – днів

% – відсотки

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
1.1 Економічна сутність та класифікація запасів.....	16
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку запасів.....	30
1.3 Організація і методика обліку запасів на підприємстві.....	36
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПП «ПОРКЛАНД»	
2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства.....	46
2.2 Документальне оформлення руху виробничих запасів.....	55
2.3 Синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів та відображення у фінансовій звітності підприємства.....	69
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ ЗАПАСАМИ НА ПП «ПОРКЛАНД»	
3.1 Економічний аналіз запасів підприємства.....	79
3.2 Прогнозування запасів на підприємстві.....	86
3.3 Удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів з використанням інформаційних технологій.....	92
ВИСНОВКИ.....	105
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	109
ДОДАТОК А Визначення терміну «виробничі запаси» в нормативних	

документах.....	117
ДОДАТОК Б Документування обліку виробничих запасів на ПП «Поркланд».....	118
ДОДАТОК В Рахунок 20 «Виробничі запаси».....	120
ДОДАТОК Д Кореспонденція рахунку 20 «Виробничі запаси».....	122
ДОДАТОК Е Фінансова звітність ПП «Поркланд» за 2022 рік.....	123
ДОДАТОК Ж Фінансова звітність ПП «Поркланд» за 2021 рік.....	125

ВСТУП

Підвищення рівня прибутковості та забезпечення отримання стійкого доходу є основними цілями будь-якого господарюючого суб'єкта. Без ефективного управління підприємством цих цілей неможливо досягти. Однак функціонування системи управління неможливе без точної, оперативної та релевантної інформації, а також її належної аналітичної обробки. Система обліково-аналітичного забезпечення управління відіграє одну з ключових ролей у функціонуванні системи управління.

Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами входить в загальну систему обліково-аналітичного забезпечення управління господарюючим суб'єктом і займає в цій загальній системі одну з головних позицій. Значення цієї підсистеми пояснюється значенням виробничих запасів у господарській діяльності підприємства. По-перше, виробничі запаси найменш ліквідними оборотними активами, але в оборотних коштах практично кожного господарюючого суб'єкта займають найбільш значну частку. По-друге, інвестиції у виробничі запаси значні, і при необґрунтовано високих рівнях цих запасів відбувається іммобілізація фінансових коштів. Великі запаси тягнуть також збільшення рівня витрат, пов'язаних зі зберіганням і контролем за ними, проте їх відсутність або нестача призводить до неможливості виконати замовлення, втрату прибутку і клієнтів.

Загострення конкурентної боротьби в умовах ринкової економіки при рівних технологічних можливостях гостро ставить питання про пошуки резервів підвищення конкурентоспроможності за рахунок вдосконалення механізму управління всередині кожного господарюючого суб'єкта. Багато українських підприємств прагнуть удосконалювати систему управління запасами як одну з найважливіших суб'єктів управління, стикаючись при цьому з проблемою неадекватності системи обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами.

Низька оперативність, непрозорість і неналежна структуризація облікових даних, отриманих на основі традиційних методик, а також відсутність комплексного механізму аналітичного забезпечення обробки облікових даних роблять процес вдосконалення системи управління матеріально-виробничими запасами практично нездійсненним.

Застосування сучасних концепцій управління підприємством і виробництвом висувають нові вимоги до системи обліково-аналітичного забезпечення управління запасами, примушуючи враховувати і піддавати аналізу численні процеси, що впливають на розмір і структуру запасів, за допомогою впровадження сучасних облікових і аналітичних методик стосовно практики українських підприємств. Існування і необхідність вирішення цих та інших суміжних проблем підвищують актуальність дослідження.

Проблеми обліково-аналітичного забезпечення в обліку виробничих запасів на підприємствах різних галузей промисловості вивчалися багатьма економістами. Зокрема, недоліки управління запасами та пропозиції щодо вдосконалення та управління виробничими запасами знаходять своє відображення в роботах таких вчених, як О. В. Овсійчук, І. А. Бержанір, О. П. Левченко, М. О. Бублик, О. С. Рєва, Л. Я. Шевців та ін. Питання підвищення ефективності обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами досліджували В. В. Різник, Д. О. Грицишен та Н. І. Коваль. Метою дослідження є конкретизація теоретичних визначень та розробка практичних рекомендацій щодо обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на підприємстві.

Для досягнення мети дослідження вирішені наступні завдання:

- вивчити економічну сутність та класифікацію запасів;
- виконати огляд нормативно-правового регулювання обліку запасів;
- описати організацію і методику обліку запасів на підприємстві;
- охарактеризувати фінансово-господарську діяльність та постановку обліку в ПП «Поркланд»;
- дослідити документальне оформлення руху виробничих запасів;

- проаналізувати синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів та відображення у фінансовій звітності підприємства;
- провести економічний аналіз запасів ПП «Поркланд»;
- з'ясувати процес прогнозування запасів на ПП «Поркланд»;
- обґрунтувати удосконалення обліку виробничих запасів з використанням інформаційних технологій.

Об'єктом дослідження є процес обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на підприємстві.

Предметом дослідження є комплекс теоретичних, організаційно-методичних та практичних засад обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на ПП «Поркланд».

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження склали нормативно-правові акти України та зарубіжних країн із питань обліку та оцінки виробничими запасами, наукові статті, матеріали науково-практичних конференцій, періодичні видання, електронні ресурси, звітність і облікові матеріали ПП «Поркланд».

Методи дослідження. При вирішенні поставлених завдань були використані такі методи дослідження, як аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація даних, фактична та документальна перевірка, порівняння, статистичні та аналітичні розрахунки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням обліку та підвищенням ефективності контролю запасів. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна: розроблено, уточнено та доповнено науково-методичні положення та практичні рекомендації щодо обліково-аналітичного забезпечення управління запасами сільськогосподарського підприємства:

набули подальшого розвитку:

- тлумачення економічної категорії «виробничі запаси» сільськогосподарського підприємства;

- системи оптимізації обміну інформацією в межах підприємства;
- аналітичний інструментарій оптимізації забезпеченості та використання запасів на підприємстві;
- процес оцінки забезпечення виробництва сировиною та матеріалами в асортименті, обсягах і термінах;
- механізм визначення потреб виробництва в конкретних видах ресурсів і встановлення їх пріоритетності;
- механізм реалізації програми поставок шляхом моніторингу запланованих результатів і порівняння їх з фактичними, з метою виявлення причин відхилень;
- організаційно-методична модель обліку та налізу виробничих запасів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на сільськогосподарському підприємстві, що сприятиме зростанню ефективності управління запасами цього підприємства через підвищення вірогідності та реальності фінансового забезпечення.

Інформаційну основу дослідження становлять законодавчо-нормативні акти України, положення (стандарти) бухгалтерського обліку, наукові праці з даної проблеми вітчизняних і зарубіжних вчених, фінансова і статистична звітність, внутрішня облікова документація досліджуваного підприємства. Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію: шляхом обговорення на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку та права: теорія і практика» (16 листопада 2023 р.; Кременчук, Україна); на ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (27 листопада 2023 р.; Чернігів, Україна). А також шляхом публікації статті у науковому-фаховому виданні України – Міжнародному науковому журналі «Інтернаука» випуск №10 (78)/2023 2 том (Київ, 2023 р.).

Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладений на 115 сторінках друкованого тексту, включаючи 24 таблиці, 11 рисунків, 6 додатки. Список використаних джерел містить 76 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Економічна сутність та класифікація запасів

В сучасних умовах ринкового господарювання для забезпечення безперервного і ефективного функціонування будь-якого підприємства необхідно розташовувати матеріальними запасами. Запаси є одним з найбільш дорогих активів більшості підприємств, тому вони визначають їх політику поведінки на ринку і впливають на рівень управління ними. Крім того, стан матеріальних запасів значно впливає на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, їх виробничо-господарську діяльність в цілому.

Забезпечення високого рівня і якості матеріальних запасів, необхідних для безперервного і ритмічного функціонування виробничого процесу, є запорукою будь-якого підприємства. Разом з тим слід дотримуватися оптимального рівня запасів матеріальних ресурсів, так як їх зниження або завищення може привести до відчутних збитків. Іншими словами, економічний збиток завдає як наявність значного, так і недостатнього обсягу матеріальних запасів. Для мінімізації цього збитку, на підприємстві повинні бути розроблені ефективна стратегія і чітка система управління матеріальними запасами [65].

Запаси як явище являють собою товарно-матеріальні цінності, які очікують споживання. Запаси (stocks, inventories) в загальному сенсі – це те, що приготовлено, зібрано для чого-небудь. Складовими запасів можуть бути інформація, фінансові ресурси або інші найрізноманітніші цінності.

Виробничі запаси є складовою запасів підприємства. Визначення поняття «запаси» у різних країнах характеризується єдністю підходів:

основними критеріями визначено споживання у ході операційного (ділового циклу) та участь у виготовленні продукції, виконанні робіт, наданні послуг.

Запаси мають виробничі підприємства, оптові підприємства, роздрібні торговельні підприємства та підприємства сфери послуг, логістичні посередники і оператори, банки, біржі, страхові організації, порти і т. д. У всіх цих організаціях, запаси забезпечують товарно-матеріальними цінностями основну і допоміжну діяльність [20].

Управління запасами є загальною проблемою для підприємств практично будь-якої галузі народного господарства в їх системі функціонування. На підприємстві завжди потрібно створювати запаси для забезпечення безперервності здійснення виробничо-господарської діяльності.

Запаси сировини, матеріалів, комплектуючих і готової продукції являють собою матеріальні цінності, які очікують виробничого або особистого споживання [10]. Розгляд такого визначення призводить до наступних висновків:

– не існує принципової відмінності в процесі роботи з запасами продуктів різного виду (сировини, матеріалів, комплектуючих, готової продукції), так як єдиною функцією запасу є забезпечення потреби. Це пов'язано з критерієм класифікації за місцем знаходження запасу;

– визначальним для розміру запасу є характер споживання запасу продукту даного виду, що пов'язано з критерієм класифікації за часом, який дозволяє виділити різні види запасів в залежності від їх величини;

– вид запасу залежить від потреби, яку задовольняє запас, що дозволяє додати ще один критерій класифікації (разом із простором або місцем розташування та часом) є функцією запасу.

Матеріальні запаси є матеріальною основою оборотних коштів підприємств. Матеріальні ресурси і товари у формі запасів можуть перебувати в складських приміщеннях організації, в дорозі між організаціями, оплаченими знаходиться на складському приміщенні організації – постачальника [52].

Диференціюються матеріальні запаси на основі форми економічного використання та розташування в процесі виробництва, надання послуг. Найчастіше при класифікації виділяють кілька основних груп матеріальних запасів.

Види матеріальних запасів:

- виробничі запаси;
- матеріали, сировина та вироби яких потребує виробництво для потреб технологічного процесу;
- запаси готової продукції, що представляє собою відповідну величині партії відвантаження, що знаходиться в складських приміщеннях підприємства сума прийнятих і перевірених матеріалів;
- товарні запаси на складах, які представляють собою запаси готової продукції на складських приміщеннях підприємства здійснює торгівлю великими партіями товару;
- транспортні запаси, що представляють собою товарні запаси в стані руху від організації-постачальника або вантажовідправника до організації-споживача або вантажоодержувача;
- державні резерви, що представляють собою запаси матеріальних ресурсів на випадок необхідності їх використання в непередбачених ситуаціях [64].

Важливо розуміти не тільки значення матеріальних запасів, але і вміти здійснювати результативне управління цими запасами.

Матеріальні запаси – це одна з найважливіших умов для безперервного забезпечення підприємства матеріальними ресурсами. Висока швидкість обороту матеріальних запасів організації забезпечує їй високий прибуток. Для забезпечення цієї високої швидкості обороту і підвищення ефективності процесу виробництва в цілому підприємство витрачає багато часу і ресурсів.

Засоби виробництва мають велику частку в загальній сумі матеріальних ресурсів, так як являють собою і початковий і остаточний етап виробництва, його результат. Матеріальні ресурси видозмінюються внаслідок процесу

переміщення по різних етапах виробничого і товарного обігу. Готова продукція одного підприємства являє собою якусь сировину для виробництва на іншому підприємстві у вигляді незакінчених виробів або напівфабрикатів для подальшої обробки і доопрацювання до готового виробу, палива для забезпечення процесу виробництва, виробничого обладнання для здійснення виробничого процесу, матеріалів які, пройшовши всі етапи виробництва стануть готовий продуктом, напівфабрикатом або матеріалом для виробництва іншого підприємства [57].

На кожному етапі відбувається зупинка засобів виробництва завдяки появі матеріальних запасів. Матеріальні запаси з одного боку знижують швидкість руху засобів виробництва, уповільнюють їх, а з іншого просто необхідні для забезпечення безперервності і безперервності процесу виробництва. Продукт, що з'явився в результаті процесу виробництва, зберігає свою товарну форму з моменту виготовлення організацією-виробником до моменту надходження до споживача незалежно від того як і ким вона доставляються – організацією-виробником або ж через спеціалізовані фірми, які займаються оптовими продажами.

Матеріальні запаси, наявні на підприємстві, споживають його грошові кошти, при тривалій присутності у них утворюється нова вартість. Зміст матеріальних запасів потребує певних грошових витратах. Чим більше їх загальна вартість, тим більше грошових коштів потрібно на підтримку і утримання цих запасів в складських приміщеннях. До витрат, пов'язаних з утриманням запасів відносяться:

- витрати, пов'язані з прийомом і розподілом, переміщенням товару на складі;
- витрати, пов'язані з орендними та комунальними платежами за складські приміщення, в яких розміщені матеріальні запаси;
- витрати, пов'язані з оплатою страхових внесків і податкових відрахувань за матеріальні запаси, розташовані в складських приміщеннях;
- витрати, пов'язані з інвентаризацією. При збільшенні обсягу

матеріальних запасів розміщених в складських приміщеннях збільшується обсяг роботи, пов'язаний з інвентаризацією цих запасів;

– витрати, пов'язані з втратою і застаріванням. Чим більше матеріальних запасів знаходиться в складських приміщеннях, тим більше шансів, що частина з них буде загублена або застаріє. Якись запаси можуть бути вкрадені при неналежному нагляді за їх утриманням.

Сума грошових коштів, яка відносяться до витрат, пов'язаних з матеріальними запасами, залежить від величини цих запасів, методів і тривалості транспортування до місць утримання продукції, способу і тривалості утримання, обсягу робіт з навантаження і розвантаження запасів, а також інших подібних факторів. З метою збільшення ефективності управління запасами та ефективності діяльності підприємства в цілому потрібне скорочення і контроль сукупних витрат, пов'язаних з вмістом запасів організації [68].

Ефективне функціонування підприємств у ринкових умовах господарювання значною мірою залежить від раціонального використання ресурсів: трудових, матеріальних, які в сукупності з основними фондами становлять виробничі ресурси. Усебічне вивчення і правильне розуміння сутності виробничих запасів справедливо відноситься до ряду найважливіших проблем теорії бухгалтерського обліку, обумовлених високою практичною необхідністю їх раціонального використання господарюючими суб'єктами. Поняття виробничих запасів слід відрізняти від поняття матеріальних (виробничих) ресурсів, яке є більш загальним, ніж матеріальні або виробничі запаси (рис. 1.1).

Виробничі запаси виступають найважливішим елементом господарської діяльності організації, оскільки багато в чому визначають фінансовий стан і її економічний потенціал в цілому, як правило, внаслідок того, що у більшості організацій їх питома вага у загальній структурі активів складає значну частину. Матеріальні оборотні активи представляють істотний елемент виробничої і комерційної діяльності, їх динамічну матеріальну складову. Вони

складаються з виробничих запасів, незавершеного виробництва, напівфабрикатів власного виготовлення, готової продукції і покупних товарів.

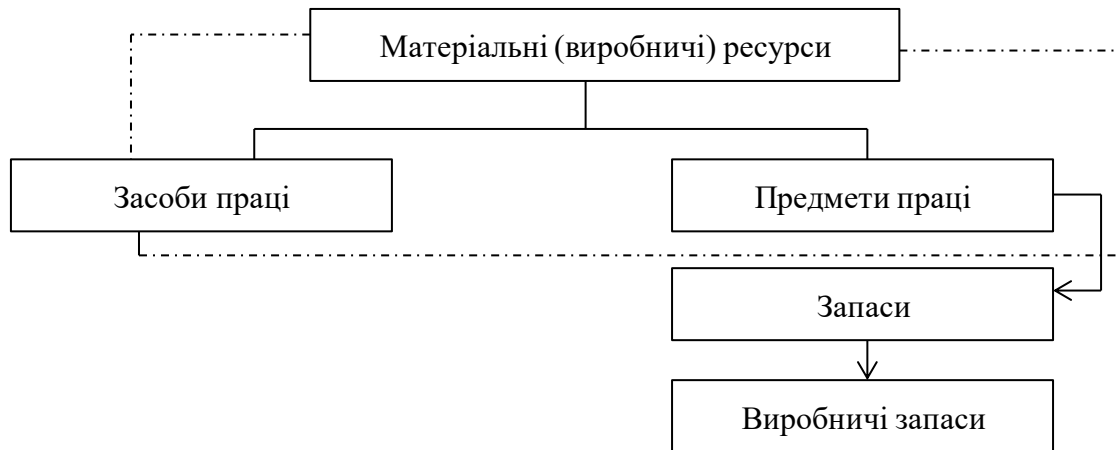

Рисунок 1.1 – Виробничі запаси у складі ресурсів [7]

У широкому значенні слова під виробничими запасами можна розуміти предмети праці, які складають матеріальну основу продукції, що виготовляється, беруть участь в процесі виробництва одноразово і повністю переносять свою вартість на собівартість нової зробленої продукції. Тим самим, вони забезпечують основний виробничий процес, в якому безпосередньо і споживаються, проте можуть і непрямим чином впливати на виробництво. У зв'язку з цим вважаємо необхідним виділити основні сутнісні характеристики, що дозволяють чітко визначити економічну суть цієї категорії [5].

На наш погляд, до таких «визначальних» ознак слід віднести наступні: прямий або непрямий зв'язок з процесом виробництва; матеріально-речова форма; споживання і/або використання у виробничому процесі; можливість звернення в грошові кошти за період, що не перевищує одного року.

В економічній літературі спостерігаються різноманітні варіанти трактування об'єкта дослідження. Така відмінність свідчить про те, що розкриття суті будь-якої економічної категорії залежить від обраного підходу до її визначення.

Запаси визнаються активами, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням або їх вартість може бути достовірно визначена [47].

Виробничі запаси можна класифікувати за різними ознаками: за функціями, за місцем розміщення, за способом використання, тощо. Розглянемо класифікацію виробничих запасів на рис. 1.2.

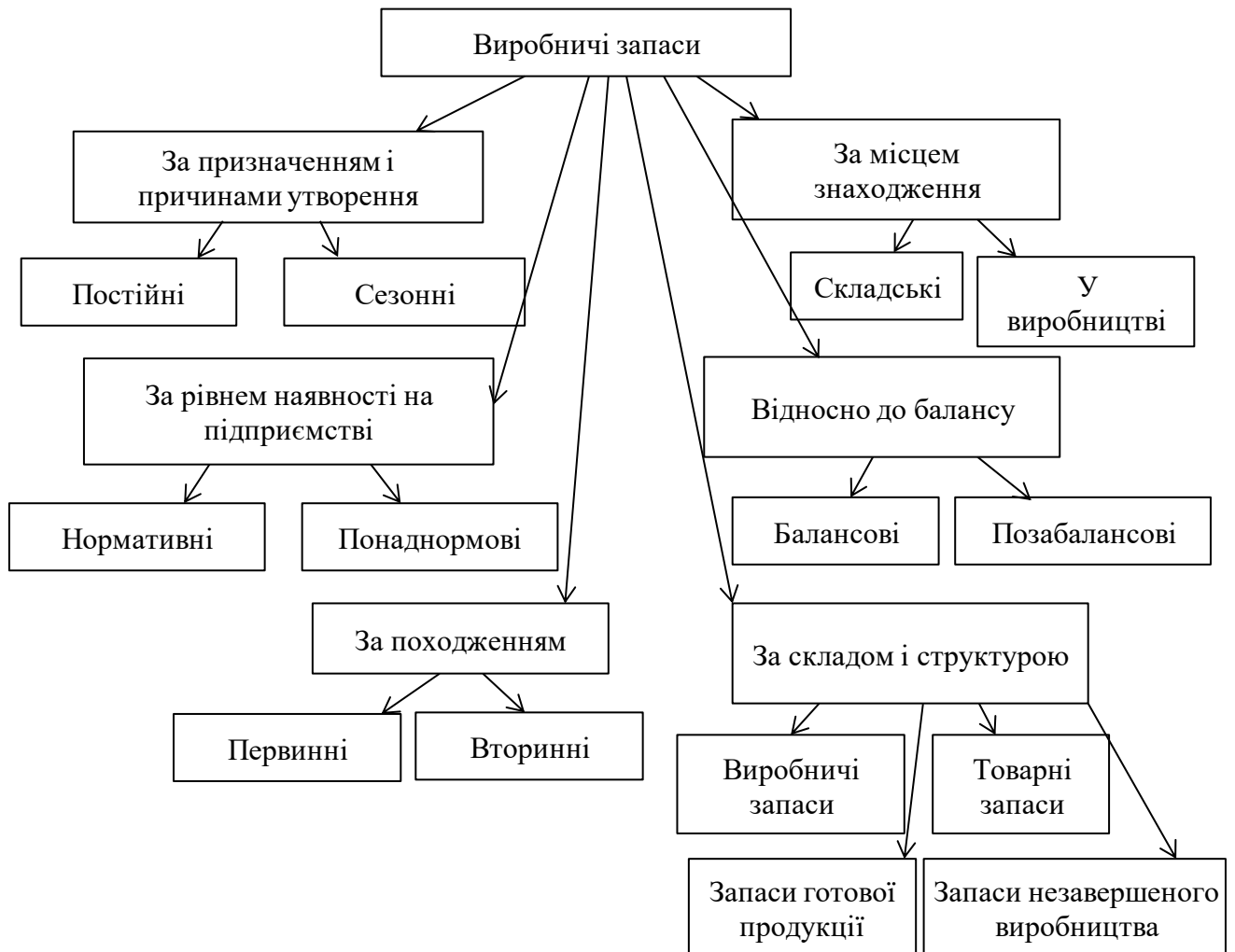

Рисунок 1.2 – Класифікація виробничих запасів

Джерело: складено автором

Виробничі запаси залежно від призначення і способу використання в процесі виробництва продукції підрозділяються на наступні основні групи:

- сировина і основні матеріали;

– предмети праці, з яких виготовляють продукт і які складають матеріальну (речову) основу продукту. Сировиною називають продукцію сільськогосподарського господарства і добувної промисловості, а матеріалами – продукцію оброблювальної промисловості;

– допоміжні матеріали використовуються для впливу на сировину і основні матеріали, надання продукту певних споживчих властивостей або ж для обслуговування за знаряддями праці і полегшення процесу виробництва;

– покупні напівфабрикати – сировина і матеріали, що пройшли певні стадії обробки, але що не є ще готовою продукцією. У виготовленні продукції вони виконують таку ж роль, як і основні матеріали, тобто складають їх матеріальну основу;

– повернені відходи виробництва – залишки сировини і матеріалів, що утворилися в процесі їх переробки в готову продукцію, які повністю чи частково втратили споживчі властивості початкової сировини [11].

Отже, на нашу думку, під виробничими запасами сільськогосподарського підприємства розуміємо матеріальні ресурси, які одноразово споживаються у виробництві сільськогосподарської продукції, становлять основу його собівартості і характеризуються речовою формою, макроекономічним змістом, мікроекономічним призначенням та наявністю облікової складової. Остання властивість визначає виробничі запаси як об'єкт обліку і аналізу підприємств аграрного бізнесу. Таке визначення дозволяє поєднати матеріальну основу виробничих запасів, їх економічну природу та їх зміст як об'єкту обліку і аналізу підприємств аграрного бізнесу.

Якщо до складу виробничих запасів з позиції економічної теорії не виникає питань, то з точки зору обліку, існує певне розходження у трактуванні.

Для достовірного відображення інформації про виробничі запаси в обліку і фінансовій звітності Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [10] передбачено, що на рахунку 20 «Виробничі запаси» відображається

інформація про виробничі запаси у розрізі їх основних видів: сировину, основні і допоміжні матеріали, паливо, покупні напівфабрикати і комплектуючі вироби, запасні частини, тару, будівельні матеріали та інші матеріали.

З метою збору відповідної інформації про виробничі запаси на підприємствах ведуться відповідні субрахунки і рахунки аналітичного обліку.

Відповідно НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [10] у статті «Виробничі запаси» показується вартість запасів малоцінних та швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу. Не погоджуємось із думкою окремих авторів, що у вказаних положеннях існує протиріччя. На нашу думку, йдеться до застосування правил об'єднання статей активу балансу відповідно до їх значимості, що доволі поширено у міжнародній практиці.

Як до виробничих запасів, так і до МШП застосовуються єдині умови визнання в обліку відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» [19]: вони визнаються активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена. Безпосередньо облік виробничих запасів і МШП ведеться відокремлено на відповідних рахунках обліку. Тоді як інформація у Балансі подається з урахуванням істотності впливу на результати діяльності (рис. 1.3).

Таким чином, склад виробничих запасів для цілей обліку і звітності визначається змістом рахунку бухгалтерського обліку 20 «Виробничі запаси».

Зауважимо, що у нормативних документах з обліку існують і інші підходи. Зокрема, для цілей калькулювання собівартості продукції у п. 17 Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості розглядається поняття «виробничих матеріалів» як

складова запасів.

Визнання в обліку	Відображення на рахунках обліку		Відображення у фінансовій звітності
НП(С)БО 9 «Запаси»	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій		НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»
Сировина, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб	Код і назва рахунку бухгалтерського обліку	Види виробничих запасів	У статті «Виробничі запаси» показується вартість запасів малоцінних та швидкозношуваних предметів сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу
	20 «Виробничі запаси»	Сировина й матеріали	
		Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	
		Паливо	
		Тара й тарні матеріали	
		Будівельні матеріали	
		Матеріали, передані в переробку	
		Запасні частини	
		Матеріали сільськогосподарського призначення	
	Інші матеріали		
22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	За видами предметів		

Рисунок. 1.3 – Співвідношення складу виробничих запасів і малоцінних швидкозношуваних предметів в обліку і звітності

Джерело: складено автором

Це не звужує поняття виробничих запасів, а лише концентрує увагу на формуванні статей матеріальних затрат у собівартості сільськогосподарської продукції.

Передумовою ефективного управління виробничими запасами є їх економічно обґрунтована класифікація. Класифікація, відображаючи

закономірності розвитку поняття і змісту виробничих запасів, розкриває існуючі зв'язки у системі управління для цілей обліку і аналізу, дозволяє впорядкувати інформаційні потоки про стан і рух виробничих запасів. Очевидно, що за основу приймаються найбільш істотні в практичному аспекті ознаки.

Як правило, поглиблення класифікації об'єкта відбувається на основі дедуктивного та індуктивного підходів. Дедуктивний підхід передбачає концентрацію на вихідних загальних поняттях, які покладаються в основу розподілу на групи, підгрупи. Індуктивний метод ґрунтується на мірі пізнання окремих предметів. Втім, формальна логіка в ході наукового дослідження не розмежовує поняття єдності дедукції та індукції.

За обсягом виробничі запаси є вільними (знаходяться у надлишку на підприємстві) та обмежені (знаходяться в обмеженій кількості на підприємстві), що має значення при вирішенні питань їх забезпеченості у виробничій і господарській діяльності.

Для цілей аналізу платоспроможності діяльності підприємства виробничі запаси класифікують за ступенем ліквідності: ліквідні, які що легко перетворюються на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів, і неліквідні, які не можливо легко перетворити на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат їх первісної вартості.

Залежно від ролі в процесі виробництва до першої групи відносяться виробничі запаси, що постійно споживаються і, по суті, визначають безперервність виробничого процесу. Як правило, у сільськогосподарському виробництві – це сировина і основні матеріали. Ті види виробничих запасів, які використовуються постійно, але безпосередньо не пов'язані з виготовленням продукції доцільно віднести до другої групи – запасні частини, паливо, тара й тарні матеріали. Решту виробничих запасів, потреба в яких виникає епізодично, доречно віднести до третьої групи – будівельні матеріали.

За призначенням та причинами утворення розрізняють постійні,

виробничі запаси, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками, і сезонні.

Для визначення забезпеченості виробничими запасами у виробництві виробничі запаси класифікують за періодом часу споживання: місячні, квартальні, річні, перспективні. Обсяг і склад виробничих запасів визначають виробничим завданням, бюджетом виробництва, планом виробництва.

За ступенем підготовки до використання у виробництві визначають виробничі запаси:

- які не потребують додаткової обробки та підготовки;
- які підлягають попередній обробці та підготовці;
- які підлягають доставці на об'єкти в комплекті;
- виробничі запаси разового та багаторазового використання (тара й тарні матеріали).

Остання група виробничих запасів одержала деталізацію у класифікації за походженням: первинні – запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягали обробці на даному підприємстві; вторинні – матеріали, що після первинного використання можуть застосовуватися в друге у виробництві.

В умовах поглиблення проблеми забезпеченості продовольством актуальною є групування виробничих запасів за формою (сферою застосування): виробничі запаси у сфері виробництва та виробничі запаси державного матеріального резерву.

Залишки виробничих запасів – величина змінна і визначається умовами забезпечення та споживання кожного їх виду. Тому поділ виробничих запасів за видами є первиною ланкою у системі класифікаційних ознак. Кожний вид виробничих запасів визначається призначенням, характером використання, періодичністю і тривалістю споживання – окремі виробничі запаси можуть бути використані в одному або декількох циклах виготовлення сільськогосподарської продукції, в зв'язку з чим частота виникнення потреби в них може істотно варіюватися. Крім того, у виробництві окремі види

виробничих запасів здатні змінювати (втрачати) свої споживчі властивості через неналежне зберігання. Зміна залишків виробничих запасів, а також асортименту готової продукції зумовлює зміни у ритмічності та обсягах поставки.

За мірою укрупнення виробничих запасів виокремлюють специфіковані, видові, групові. Найбільшого поширення в обліку набула класифікація за складом і структурою, яка характеризує їх натурально-речовинну форму та віддзеркалюється у змісті субрахунків рахунку бухгалтерського обліку 20 «Виробничі запаси»: сировина, що є основою сільськогосподарської продукції; основні і допоміжні матеріали, що використовуються у виробництві; напівфабрикати власного виготовлення та куповані, призначені для споживання у процесі виробництва; паливо, призначене для виробничих цілей; запасні частини, що забезпечують нормальний виробничий цикл; тара і тарні матеріали, призначені для споживання у виробництві; матеріали, передані в переробку на сторону та які надалі включаються до складу собівартості отриманих з них виробів; інші матеріали.

Досліджуючи об'єкт обліку виробничих запасів слід врахувати, що склад і структура виробничих запасів відрізняється за галузями промисловості і залежать від особливостей технологічного процесу. Тому під об'єктом слід розуміти не тільки безпосередньо виробничі запаси, але й їх стан на всіх етапах руху (рис. 1.4).

У контексті становлення інформаційної економіки важливого значення набуває уточнення суб'єктів обліку виробничих запасів. Досліджуючи питання суб'єктів обліку, вчені у першу чергу приділяють увагу користувачам інформації. Зважаючи на достатньо велику кількість потенційних користувачів інформації, прийнято їх групувати по відношенню до середовища діяльності підприємства: внутрішні і зовнішні [28].

Публічним джерелом інформації обліку є, як правило, фінансова, статистична, податкова звітність підприємства, аудиторський висновок тощо.

Рисунок 1.4 – Рух виробничих запасів як об’єкт обліку

Джерело: складено автором

Користувачі використовують інформацію в межах повноважень з урахуванням поняття комерційної таємниці підприємства на виконання Закону України «Про інформацію». Оскільки за інформацією зовнішньої звітності можна судити тільки про загальний обсяг залишків виробничих запасів, його динаміку та співвідношення із вартістю майна підприємства, то інформаційні потреби зовнішніх користувачів звужені.

Щодо традиційного у наукових колах трактування списку внутрішніх користувачів, то на нашу думку, слід розрізняти безпосередньо користувачів та генераторів інформації обліку. «Реєстраторами» відомостей про виробничі запаси є експедитори, завідувачі складами запасів, завідувачі виробництвом, в окремих випадках – бухгалтери з обліку виробничих запасів. Посадовою особою, що опрацьовує відомості про виробничі запаси і формує облікову інформацію є бухгалтер. Виконання процедур первинного, поточного,

заключного спостереження забезпечує реалізацію завдань обліку виробничих запасів першого рівня.

Підготовкою інформації для цілей управління здійснюють працівники і інших структурних підрозділів в межах посадових обов'язків, зокрема, економісти, внутрішні аудитори, які обробляють інформацію на основі процедур управлінського обліку, аналізу, контролю, нормування тощо. Отже, вони є як користувачами інформації обліку, так і безпосередніми учасниками формування інформаційної бази для цілей управління.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку запасів

Основні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності висвітлено у НП(С)БО 9 «Запаси» [47]. В обліковій літературі трапляється багато різних понять, пов'язаних із запасами, проте слід врахувати, що кожне із них має власне тлумачення. Так, в обліковій літературі часто застосовується поняття «виробничі запаси», замінене поняттям «матеріали» [9].

Огляд спеціальної літератури з обліку виробничих запасів наведено в табл. 1.1.

Безпосередньо поняття «виробничі запаси» авторами часто замінюється терміном «матеріали», «матеріальні цінності». Акцент на речовій формі виробничих запасів превалює і у сучасних дослідженнях і потребує наукового уточнення. Наразі поняття «матеріальні ресурси» є узагальнюючим і набуло поширення в різних галузях економічної науки.

Опрацювання фахових джерел дозволяє зробити висновок про відсутність дискусії щодо визначення виробничих запасів. Розуміння їх економічної природи та цінності для розвитку діяльності суб'єктів господарювання розглядається апріорі. Увага приділяється проблемі

управління виробничими запасами в умовах обмеженості ресурсів, підвищення вимог споживачів, розвитку інформаційного суспільства. Кожним вченим підкреслюється та властивість виробничих запасів, яка має істотність з огляду на цілі дослідження.

Таблиця 1.1 – Огляд спеціальної літератури з обліку виробничих запасів

№ з/П	Джерело	Коротка характеристика
1	Бутинець Ф. Ф.	Висвітлено питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві
2	Садовська І. Б.	У підручнику розглянути основні принципи обліку виробничих запасів, а саме економічний зміст та оцінка запасів, нормативне забезпечення обліку запасів, документування господарських операцій з руху запасів, аналітичний та синтетичний облік запасів, складський облік запасів, інвентаризація запасів
3	Мисака Г.В.	У посібнику викладено теоретичні та практичні основи організації та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності на підприємствах, установах та організаціях відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку
4	Сопко В. В.	У навчальному посібнику розглядаються основні питання побудови бухгалтерського обліку – фінансового та внутрішньогосподарського – в системі управління підприємством виробничого та комерційного характеру діяльності
5	Бурлан С. А.	В навчальному посібнику показані прийоми та способи бухгалтерського обліку, з первинного, синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів, розрахунків з дебіторами та кредиторами, запасів, необоротних активів, фінансових інвестицій, праці та заробітної оплати, власного капіталу, витрат, доходів і фінансових результатів діяльності, а також технікою складання форм фінансової звітності
6	Сук Л. К., Сук П. Л.	Розкриває теоретичні та практичні основи бухгалтерського обліку та звітності підприємств України

Джерело: складено та систематизовано на основі [10; 58; 19; 26; 11; 13]

Таким чином, бачимо, що тема виробничих запасів достатньо широко представлена в спеціальній літературі, є достатньо навчальних посібників та підручників, присвячених темі бухгалтерського обліку, адже запаси займають значну частку в активі балансу підприємств, тому від правильної оцінки та відображення їх в обліку залежать показники фінансового стану.

Сучасний підхід до формулювання завдань обліку виробничих запасів сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, вимагає різнобічності у

трактуванні (рис. 1.5). Перший рівень завдань орієнтований на забезпечення інформаційної функції обліку виробничих запасів і є традиційним у фахових джерелах:

- визнання і вартісна оцінка виробничих запасів відповідно до чинного законодавства.
- реєстрація первинних відомостей про рух та наявність виробничих запасів.
- систематизація, групування та зведення інформації з метою одержання підсумкової інформації про операції підприємства з виробничими запасами.
- своєчасне і повне документальне оформлення операцій з виробничими запасами.
- коректне відображення операцій з виробничими запасами у системі рахунків обліку.
- достовірне відображення інформації про стан і рух виробничих запасів у звітності підприємства.

Необхідно відзначити, що, крім НП(С)БО 9, в Україні існують інші нормативні документи, спрямовані на регулювання обліку запасів (Додаток А).

Реалізація завдань обліку виробничих запасів першого рівня зумовлена дотриманням вимог Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Другий рівень завдань має на меті зорієнтувати систему обліку виробничих запасів на систему управління з метою досягнення ефективності використання виробничих запасів.

1. Дотримання якісних характеристик облікової інформації відповідно до цілей управління виробничими запасами.

Повнота реалізації функції інформаційного забезпечення управління виробничими запасами залежить від дотримання якісних характеристик інформації на етапах збору, обробки, передачі та економічної інтерпретації. Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку виділено 4 якісні

характеристики (вимоги) до фінансових звітів: зрозумілість, доречність, достовірність і зіставність.

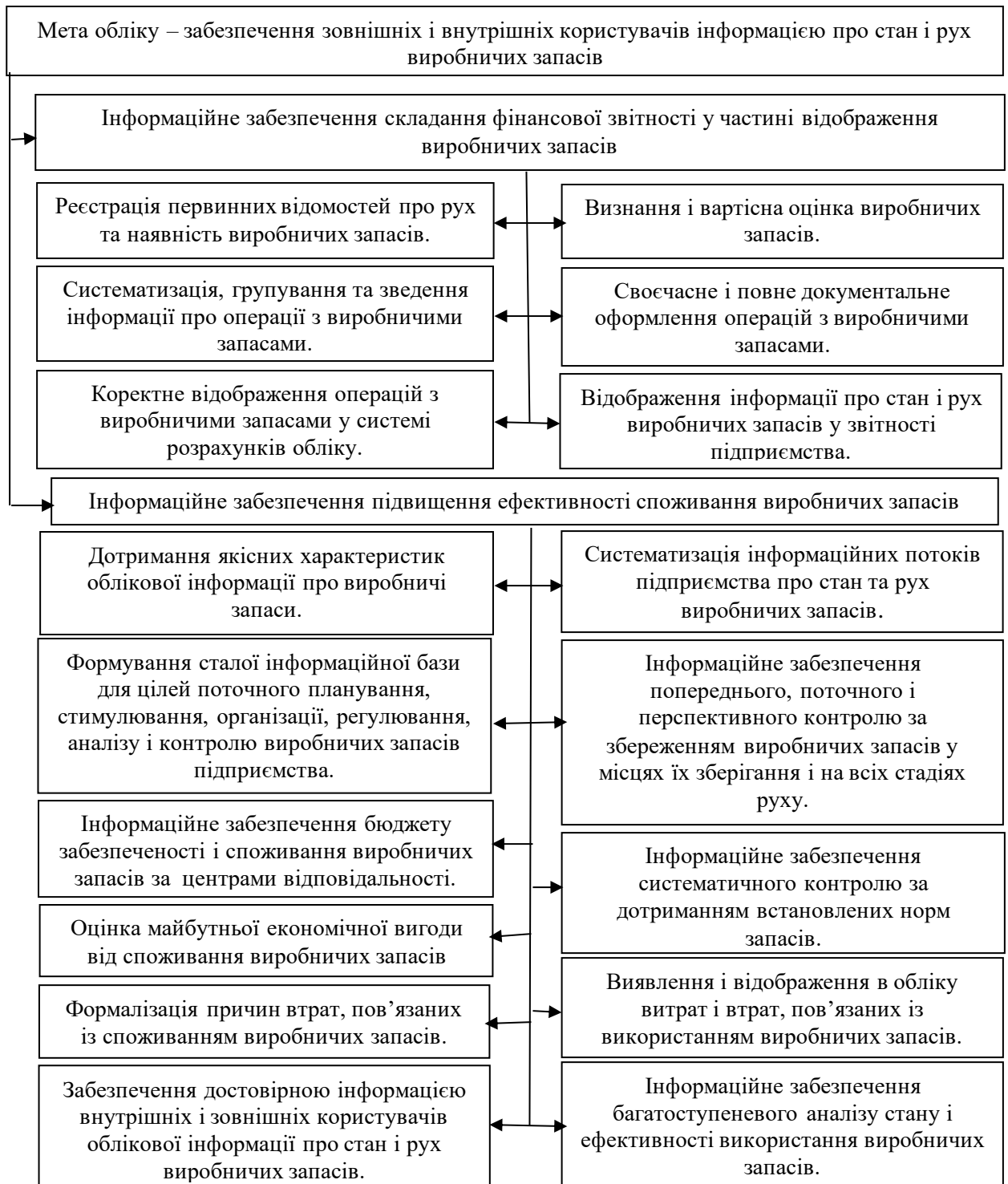

Рисунок 1.5 – Дерево завдань обліку виробничих запасів у контексті розвитку інформаційної економіки

Джерело: складено автором

У Концептуальній основі фінансової звітності наголошується на тому, що доречність інформації залежить від її загальних властивостей та істотності. У НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наводяться вимоги до фінансової звітності: дохідливість та однозначне тлумачення; доречність інформації; достовірність; зіставність. Зрозуміло, що наведені вимоги (якісні характеристики) облікової інформації є базовими для системи обліку і звітності підприємств [59].

Дослідження фахових джерел та чинної практики управління виробничими запасами сільськогосподарських підприємств підтверджує, що, залежно від цілей управління, до інформації, яка створюється у системі бухгалтерського обліку висуваються критерії: доказовість, доречність (актуальність), достовірність, економічність (раціональність) формування, зіставність, зрозумілість, істотність, комплексність, контрольованість, коригованість, незмінність, однозначність, оптимальність, повнота, реальність, системність, точність. Причому, відповідність певним якісним характеристикам може витримуватись пріоритетно по відношенню до інших, залежно від форми подання інформації, термінів підготовки, професійної кваліфікації користувача інформації тощо.

2. Систематизація інформаційних потоків підприємства про стан і рух виробничих запасів.

У процесі прийняття управлінських рішень з підвищення ефективності управління виробничими запасами інформація бухгалтерського обліку тісно переплітається із іншими видами економічної та неекономічної інформації. Зокрема, статистичну інформацію отримують при здійсненні спостережень, дослідів, або групуванні найбільш вагомих ознак із загальної кількості явищ. Планова та первинна аналітична інформація важлива для оцінки динаміки виробничих запасів, раціональності їх використання. Технічні характеристики необхідні для оцінки якості сировини і матеріалів підприємства. Нормативно-довідкова інформація є необхідною у процесі збору, обробки, перетворення, передачі та зберіганні інформації.

Зважаючи на важливість інформації обліку та її першочергову значимість для управління станом і ефективністю споживання виробничих запасів, сучасна система обліку повинна чітко визначати рух власне облікових потоків та узгоджуватись із іншими елементами руху інформації. Систематизація інформаційних потоків підприємства про стан і рух виробничих запасів дозволяє уникати дублювання інформації у різних сферах управління та підвищити оперативність прийняття управлінських рішень.[72]

3. Формування сталої інформаційної бази для цілей поточного планування, стимулювання, організації, регулювання, аналізу і контролю виробничих запасів підприємства.

Реалізація завдання досягається високою взаємоузгодженістю інформаційних потоків про стан і рух виробничих запасів, розробкою (удосконаленням) форм внутрішньої звітності з огляду на типові поточні управлінські рішення.

4. Інформаційне забезпечення попереднього, поточного і перспективного контролю за збереженням виробничих запасів у місцях їх зберігання і на всіх стадіях руху.

Базується на відповідності змісту облікової інформації цілям внутрішнього контролю. Таким чином, облік зорієнтовано на встановлені критерії часу, періодичності, адресності, форми подання тощо.

5. Інформаційна підтримка бюджету забезпеченості і споживання виробничих запасів за центрами відповідальності.

Реалізується в умовах відповідності руху облікових інформаційних потоків із рухом матеріальних потоків виробничих запасів.

6. Інформаційне забезпечення систематичного контролю за дотриманням встановлених норм запасів, виявлених надлишкових виробничих запасів, їх реалізації.

Передбачає узгодженість інформації обліку із нормативно-правовими джерелами управління.

7. Оцінка майбутньої економічної вигоди від споживання виробничих

запасів.

Завдання реалізується завдяки поєднанню облікової оцінки вартості виробничих запасів підприємств із методикою визначення ринкової (справедливої) вартості та інструментів розрахунку майбутньої вартості активів та майбутньої економічної вигоди від споживання виробничих запасів на основі заключних контрактів на поставку.

8. Виявлення і відображення в обліку витрат і втрат, пов'язаних із використанням виробничих запасів.

При реалізації завдання важливо дотримуватись повноти відображення та сфери відповідальності у розрізі причин.

9. Формалізація причин втрат, пов'язаних із використанням виробничих запасів.

Система обліку повинна забезпечити як систематичність виявлення причин, так і їх попередній аналіз.

10. Інформаційне забезпечення багатоступеневого аналізу стану і ефективності використання виробничих запасів.

В умовах складності сучасних інструментів аналізу ефективності використання виробничих запасів, інформація обліку залишається основним джерелом інформації.

11. Забезпечення достовірною інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації про стан і рух виробничих запасів.

Досягається завдяки взаємодії обліку з іншими функціями управління виробничими запасами підприємства.

1.3 Організація і методика обліку запасів на підприємстві

Ритмічність і висока результативність роботи сільськогосподарських організацій багато в чому залежать від забезпеченості їх виробничими

фондами, в складі яких важливе значення мають матеріально-виробничі запаси. Недолік коштів, авансованих на придбання матеріальних запасів, може привести до скорочення виробництва, невиконання виробничої програми, зайве відволікання фінансових коштів в запаси, що перевищують дійсну потребу – до відволікання ресурсів, неефективного їх використання.

Матеріально-виробничі запаси, представляючи частину виробничих фондів, повністю використовуються і споживаються в процесі виробництва і переносять свою вартість на вартість виробленої продукції. Рівень ефективності їх використання безпосередньо впливає на результати фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських організацій.

У наукових дослідженнях і на практиці загальноприйнятими індикаторами ефективності використання матеріально-виробничих запасів є показники їх оборотності, які визначаються зіставленням результату діяльності до середньорічної вартості за аналізований період [1].

Показниками, що характеризують результати діяльності, є суми товарної продукції та прибутку від її продажу. Оскільки в сільськогосподарських організаціях не весь обсяг виробленої продукції набуває товарного характеру, то є доцільним застосування і суми валової продукції.

Відомо, що ефективність діяльності комерційних організацій визначається ефективністю використання ресурсів виробництва, що були за аналізований період [12].

Особливості організації виробництва сільськогосподарських організацій визначають і специфіку формування їх матеріально-виробничих запасів.

Кругообіг матеріально-виробничих запасів здійснюється за певним алгоритмом (формули 1.1, 1.2, 1.3):

$$\Gamma = \text{Осн. ф.} + \text{НЗВ} - \text{ЧТо}^B \quad (1.1)$$

$$\Gamma < \text{МВЗ} < \text{П} \quad (1.2)$$

$$\Gamma_{\text{п}} = (\Gamma_{\text{пт}} + \Gamma_{\text{пн}}) + \text{Тно} \quad (1.3)$$

де Γ – грошові кошти, авансовані в процесі виробництва;

Осн. ф. – основні виробничі фонди;

МВЗ – матеріально-виробничі запаси;

Тр – трудові ресурси;

П – процес виробництва;

НЗВ – незавершене виробництво;

$\Gamma_{\text{п}}$ – готова продукція в оцінці за собівартістю;

$\Gamma_{\text{пт}}$ – готова продукція товарна частина;

$\Gamma_{\text{пн}}$ – готова продукція нетоварна частина;

То – товари оплачені;

Тно – товари неоплачені;

Тз – товари в запасі;

В – виручка від продажу продукції.

При цьому, якщо розміри основних виробничих фондів і трудових ресурсів, наявних на початок року, в основному забезпечують виробничу діяльність, то розміри матеріально-виробничих запасів далеко не відповідають їх потреби протягом року.

Істотна частка матеріальних запасів набувається з боку або створюється в самих сільськогосподарських організаціях протягом року. Наприклад, потреба в кормах, насінні, молодняку тварин забезпечується за рахунок внутрішньогосподарського виробництва (нетоварна частина готової продукції – $\Gamma_{\text{пн}}$), а пальне і мастильні матеріали, добрива, запасні частини для сільськогосподарської техніки і т.п. купуються з боку і споживаються протягом року і, відповідно, не знаходять відображення в балансі організації на кінець року [3].

Отже, при аналізі використання матеріально-виробничих запасів в сільськогосподарських організаціях, виконаному за даними балансу, відображається тільки частина їх обсягу, спожитого в процесі виробництва, що призводить до спотворення показників ефективності використання.

Облік матеріально-виробничих запасів являє собою досить трудомісткий процес. Труднощі полягає у визначенні собівартості одиниці продукції, в необхідності дотримання «принципу обачності» і у визначенні моменту визнання виручки (продажу).

Облік матеріально-виробничих запасів виконує наступні функції:

- своєчасність постачання виробництва необхідної продукції;
- поповнення в межах норми складських запасів;
- оптимальне використання ресурсів у виробничих процесах;
- своєчасне надання інформації для цілей управління.

При відпуску виробничих запасів у виробництво та іншому вибутті їх оцінка проводиться одним із способів:

- за собівартістю кожної одиниці;
- за середньою собівартістю; при цьому середня собівартість розраховується по кожній групі товарів (загальна вартість всіх товарів одного виду (групи) ділиться на їх загальну кількість. Ці дані виходять з собівартості і залишку на початок місяця і тих, що надійшли протягом даного місяця. Отриманий результат множиться на кількість запасів, відпущених у виробництво. В кінці місяця всі витрати оцінюються за середньою собівартістю) за методом ФІФО [10].

В обліковій політиці підприємства завжди вказується обраний спосіб оцінки матеріально-виробничих запасів. Крім цього, в обліковій політиці підприємства відображені такі положення, як порядок надходження і вибуття, методи оцінки, варіанти обліку і т.д. [12].

У бухгалтерії та на складах (місцях зберігання) ведеться аналітичний облік матеріально-виробничих запасів. На кожне найменування відкриваються спеціальні картки, заповнення яких веде матеріально

відповідальна особа [11]. У цих картках відображаються операції по надходженню і витраті матеріал. У бухгалтерській службі аналітичний облік ведеться одним з наступних способів:

1) сортовий спосіб обліку матеріалів передбачає ведення обліку в натурально-вартісному вираженні за видами і сортам матеріалів;

2) партійний спосіб обліку запасів застосовується в основному на підприємствах харчової промисловості щодо тих видів сировини і матеріалів, за якими необхідний строгий контроль за їх термінами зберігання та використання;

3) оперативно-бухгалтерський спосіб (сальдовий) обліку матеріалів має на увазі собою ведення натурального обліку матеріалів на складі.

Найбільший ефект в організації бухгалтерського обліку виробничих запасів досягається за рахунок використання автоматизованих форм бухгалтерського обліку [29].

Отже, облік матеріально-виробничих запасів відносять до найбільш важливих і відповідальних ділянок бухгалтерії. Прибуток, фінансові результати, а відповідно, сплата податків будуть прямо залежати від правильності, повноти і достовірності обліку матеріально-виробничих запасів, які впливають на собівартість кінцевої продукції [16].

Для кожного виробничого підприємства важливо використовувати всі необхідні виробничі та матеріальні запаси, так як це є основою ефективного функціонування і відсутності простоїв в роботі. Гарантом дотримання цього правила є облік матеріально-виробничих запасів, здійснюваний відповідно до нормативної документації.

Для цього важливо відображати господарські операції по заготівлі, придбання та витрачання матеріалів в бухгалтерському обліку найбільш достовірно і в повному обсязі. Величезний вплив на якість роботи підприємства надає своєчасне і коректне відображення операцій: відсутність помилок в бухгалтерському обліку, і обґрунтоване формування собівартості виробленої продукції, виконання виробничих планів, що прямим чином

впливає на такі показники роботи підприємства як прибуток і рентабельність.

Своєчасність поставок матеріально-виробничих запасів дозволяє дотримуватися ритмічності виробництва, зберігати якість продукції, яка випускається на підприємстві, а також позитивно впливає на техніко-економічні показники виробництва.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів від 30.11.1999 р. № 291, для обліку запасів призначений 2-й клас Плану рахунків, який носить відповідну назву: «Запаси». Рахунки цього класу узагальнюють інформацію про наявність і рух робочих предметів підприємства, призначених для переробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, а також робочого обладнання, яке підприємство включає як малоцінні і зносостійкі. 2-й клас рахунків «Запаси» включає в себе 8 рахунків і субрахунки до них.

Оцінка є одним з найважливіших елементів облікової політики. Оцінка товарно-матеріальних цінностей є відправною точкою для їх обліку і реальною основою для їх побудови. Обов'язкове використання єдиної грошової мірної оцінки є одним з основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» оцінка та узагальнення всіх господарських операцій організації в її фінансовій звітності здійснюється в одній грошовій одиниці. Оцінка товарно-матеріальних цінностей має велике значення в бухгалтерському обліку, так як фінансові результати діяльності організації, а також показники її фінансового становища знаходяться в прямій залежності від її якості [1].

Оцінка запасів регулюється НП(С)БО 9 «Запаси» і відбувається в три фази їх руху: при надходженні, при вибутті і на дату балансу. На основі аналізу наукових джерел ведуться в основному дискусії з питання оцінки

наявних у них запасів, які з них краще використовувати на практиці. Коли виробничі запаси відпускаються у виробництво, їх оцінюють за одним із методів, передбачених НП(С)БО 9 «Запаси». Для всіх одиниць складського обліку, які мають однакове призначення і умови використання, використовується тільки один з методів.

Базові теоретичні положення економічного аналізу виробничих запасів – мета, завдання, об'єкти, суб'єкти, процедури – підпорядковуються цілям управління виробничими запасами підприємства та стилю керівництва, узгоджуються із рухом інформаційних потоків сільськогосподарського підприємства, визначаються взаємодією центрів відповідальності, рівнем кваліфікації користувачів інформації.

При цьому обов'язково враховується економічна та матеріальна природа виробничих запасів, їх здатність переносити вартість на готову продукцію в межах одного виробничого циклу.

Основну мету системи управління виробничими запасами вбачають в оптимізації величини витрат, пов'язаних з придбанням, зберіганням і відпуском запасів. Однак, враховуючи динамічність і невизначеність попиту на цукор на внутрішньому ринку, таке завдання виявляється не завжди коректним і досяжним.

Високий науковий рівень управління вимагає комплексний розвиток і розширення аналітичної роботи на підприємствах. Акцент аналітичної роботи на сучасних підприємствах перенесено на перспективні завдання управління: аналітичне передбачення, прогнозування, планування, бюджетування. Тому мета економічного аналізу виробничих запасів не повинна обмежуватись окремою ситуацією на ринку.

У процесі фінансово-економічного аналізу виробничих запасів на підприємстві виникають питання, які пов'язані з аналізом матеріального забезпечення підприємства та ефективності вживання матеріальних ресурсів.

Тому мета й основні завдання аналізу виробничих запасів наступні (табл. 1.4).

Метою аналізу виробничих запасів на підприємстві є пошук внутрішніх потенційних можливостей (резервів) раціонального їх використання, зростання обсягів виробництва і прибутку. Останнє можливо за умови зниження собівартості виробництва.

Таблиця 1.4 – Організаційно-методична модель аналізу виробничих запасів

МЕТА	→	Підвищення ефективності виробництва за рахунок більш раціонального використання виробничих запасів.
ЗАВДАННЯ	→	1. Аналіз якості розрахунків, які здійснюються на підприємстві для визначення потреби у матеріальних ресурсах та аналіз якості норм витрат сировини на виробництво продукції.
2. Оцінка роботи служб матеріально-технічного забезпечення з точки зору забезпечення безперебійності постачання виробництва усіма необхідними видами матеріальних ресурсів.		
3. Факторний аналіз ефективності використання виробничих запасів.		
4. Оцінка достатності матеріальних ресурсів для забезпечення ритмічної роботи підприємства та можливості зниження потреби у запасах.		
5. Виявлення резервів зниження матеріальних витрат.		
ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА	→	1. Контракти, угоди на постачання сировини та матеріалів.
		2. План матеріально-технічного постачання.
3. Оперативні дані відділу матеріально-технічного постачання.		
4. Дані аналітичного бухгалтерського обліку про надходження, витрати та залишки сировини.		
5. Бухгалтерська звітність «Баланс» (форма №1), «Звіт про фінансові Результати»(форма №2).		
6. Статистична звітність «Звіт про основні показники діяльності підприємства» (форма № 1-підприємство).		

Джерело: складено автором

Формалізація завдань пов'язані з визначенням основних елементів методики аналізу ефективного використання виробничих запасів. Для того, щоб визначити відповідні завдання на підприємстві, доцільно подати їх у вигляді дерева (рис. 1.6). Форматування завдань стає ключовим елементом успішного аналізу виробничих запасів виявлення оптимальних шляхів їх

використання.

Рисунок 1.6 – Дерево завдань економічного аналізу виробничих запасів
(фрагмент)

Запропонований підхід, на нашу думку, відповідає позиції, сформульованої А. Д. Шереметом: економічний аналіз як функція управління полягає в здійсненні діяльності, заснованої на накопиченні економічної інформації, перетворенні (інтерпретації) цієї інформації в аналітичну, і подальшому її перетворенні в належну форму і відповідний час для прийняття рішень.

В розділі розглянуто сутність запасів, тож підсумуємо: запаси як явище являють собою товарно-матеріальні цінності, які очікують споживання. Складовими запасів можуть бути інформація, фінансові ресурси або інші найрізноманітніші цінності. Виробничі запаси є складовою запасів підприємства. Визначення поняття «запаси» у різних країнах характеризується єдністю підходів: основними критеріями визначено споживання у ході операційного (ділового циклу) та участь у виготовленні продукції, виконанні робіт, наданні послуг.

Основні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності висвітлено у НП(С)БО 9 «Запаси».

Основним документом, який розкриває методику обліку підприємства є Наказ про облікову політику. В обліковій політиці підприємства завжди вказується обраний спосіб оцінки матеріально-виробничих запасів. Крім цього, в обліковій політиці підприємства відображені такі положення, як порядок надходження і вибуття, методи оцінки, варіанти обліку і т.д.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПП «ПОРКЛАНД»

2.1 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства

Приватне підприємство «Поркланд» було засноване в Україні, Запорізька обл. Вільнянський р-н. Статутний капітал становить 500 тис. грн. Основний вид діяльності – розведення свиней.

Досліджуване підприємство визнається мікропідприємством, оскільки чисельність працівників сягає 9 осіб, дохід підприємства за результатами 2022 року склав 4 754 900 грн, відповідно чистий прибуток: 39 800 грн. Вартість активів за показниками останньої звітності складала 2 628 000 грн.

Організаційну структуру ПП «Поркланд» зобразимо на рис 2.1

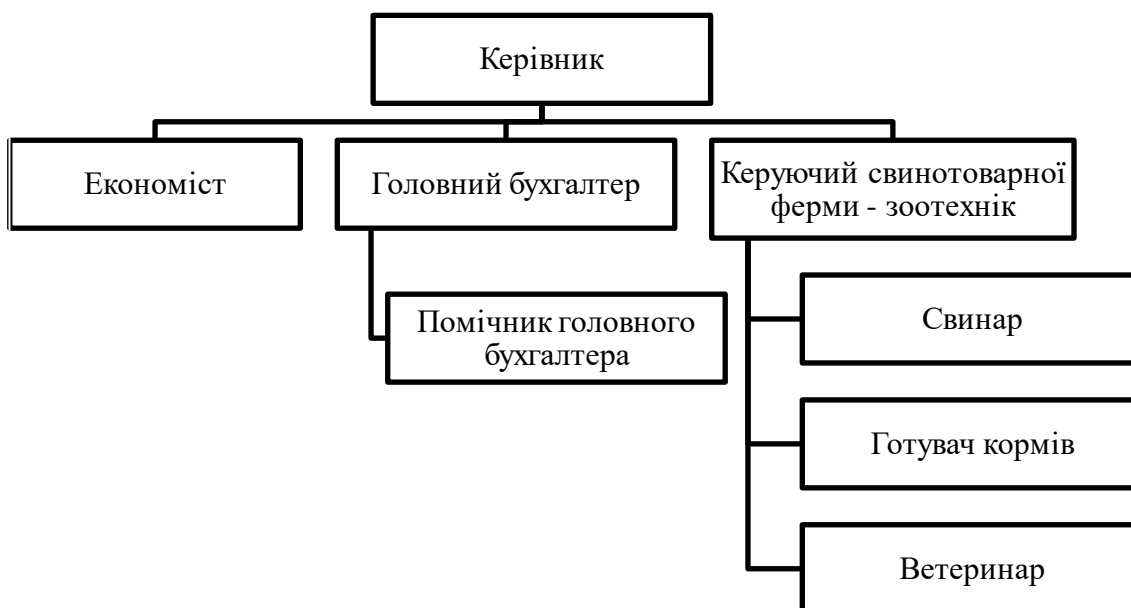

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ПП «Поркланд»

Як бачимо з рисунку, склад бухгалтерії лиш 2 особи. До обов'язків

головного бухгалтера на підприємстві входять організація та перевірка коректності ведення бухгалтерського обліку, а також складання та подача внутрішньої та фінансової звітності, кадровий та військовий облік.

На помічника головного бухгалтера припадають обов'язки з первинного обліку всіх господарських операцій та систематизації даних на рахунках обліку.

Для нормального функціонування підприємства необхідні певні засоби і джерела. Основні виробничі фонди, що складаються з машин, обладнання, будівель, споруд та інших засобів, які беруть участь в процесі виробництва, є найголовнішою основою діяльності фірми. Без їх наявності не могла б здійснюватися робота підприємства [24].

Основні фонди – це один з найважливіших показників господарської діяльності підприємства, від їх рівня безпосередньо залежить прибуток, як даного підприємства, так і будь-якої комерційної фірми. Тому вивчення і дослідження цього найважливішого показника набуває актуального значення [46].

Для поліпшення результатів фінансово-господарської діяльності підприємство повинно постійно підвищувати ефективність використання основних виробничих фондів. З цією метою організації можна запропонувати наступне:

- оновлення та модернізація власних основних виробничих фондів, заміна застарілого обладнання на нове;
- підвищення якості використовуваних у виробництві ресурсів;
- впровадження досягнень сучасного науково-технічного прогресу і, в першу чергу, безвідходних, маловідходних, ресурсозберігаючих технологій і техніки для їх здійснення. Це збільшує вихід продукції з того ж обсягу переробленої сировини і фондівіддачу;
- своєчасне проведення капітального ремонту, а також планово-попереджувальних заходів.

Дані про наявність і ефективність використання засобів виробництва

ПП «Поркланд» наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Наявність і ефективність використання виробничих фондів ПП «Поркланд»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	Абсолютне (+, -)	Відносне %
1. Середньорічна вартість основних засобів сільськогосподарського призначення, тис. грн.	148,8	234,1	517,7	368,90	247,92
2. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	646,6	894,2	1590,8	944,20	146,03
3. Середньорічна вартість активів, підприємства, тис. грн.	1077,9	1544,8	2628	1550,10	143,81
4. Середньорічна чисельність працівників, осіб	11	8	9	-2,00	-10,19
5. Вартість ВП, тис. грн.	2994,7	3176,3	4754,9	1760,20	58,78
6. Фондоозброєність, тис. грн.	13,53	29,26	57,52	43,99	425,13
7. Фондовіддача грн. /1 грн.	20,13	13,57	9,18	-10,94	-54,36
8. Фондомісткість грн. / 1 грн.	36	30	32	-4,00	-11,11
9. Норма прибутку, %	7,08	7,71	0,84	-6,25	x

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Аналізуючи показники ПП «Поркланд», можна стверджувати, що за даний період середньорічна вартість основних виробничих засобів зросла аж на 247,92%. Середньорічна вартість оборотних активів зросла на 146,03%. Середньорічна вартість активів підприємства зросла на 143,81%.

Фондоозброєність – це обсяг основних фондів, який припадає на одного середньорічного працівника. Він збільшився на 425,13%. Фондовіддача – це обсяг вартості валової продукції, який припадає на 1 грн. обсягу основних виробничих фондів. Вона зменшилася на 10,94 грн. або 54,36 %.

Фондомісткість – це обсяг основних виробничих фондів, який припадає на 1 грн. вартості валової продукції. Вона зменшилася на 11,11%.

Норма прибутку – це відсоток суми прибутку на 1 грн. суми вартості основних і оборотних фондів. Вона у 2022 році сягала лише 0,84%.

Структуру основних засобів на підприємстві розрахуємо у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Структура основних засобів ПП «Поркланд»

Показники	Роки						Відхилення	
	2020		2021		2022		+, -	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Будинки, споруди та передавальні пристрої	48,18	32,38	83,78	35,79	183,27	35,4	135,08	280,37
Машина та обладнання	90,29	60,68	133,18	56,89	299,28	57,81	208,99	231,46
Транспортні засоби	9,15	6,15	14,09	6,02	25,52	4,93	16,37	178,90
Інструменти, прилади, інвентар	0,49	0,33	0,44	0,19	0,93	0,18	0,44	89,77
Разом	148,8	100	234,1	100	517,7	100	368,90	247,92

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

На основі отриманих даних у табл. 2.2 бачимо, що найбільшу питому вагу у структурі основних засобів у 2022 році на досліджуваному підприємстві займають будинки, споруди та передавальні пристрої, друге місце належить машинам та обладнанню.

Показники ефективності використання оборотних коштів в ПП «Поркланд» розрахуємо у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники ефективності використання оборотних коштів

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	+, -	%
1	2	3	4	5	6
Вартість оборотних коштів, тис. грн.	646,6	894,2	1590,8	944,2	146,03
Вартість майна підприємства, тис. грн.	1077,9	1544,8	2628	1550,1	143,81
Тривалість періоду, днів	360	360	360	0	0,00
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	2994,7	3176,3	4754,9	1760,2	58,78
Обсяг реалізованої продукції за собівартістю тис. грн.	2736,5	2877,5	3819,5	1083	39,58
Середня вартість виробничих запасів тис. грн..	-	773,2	1395,7	-	-
Дебіторська заборгованість, тис. грн..	59	121	66,8	7,8	13,22
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	141,6	363,5	1406,9	1265,3	893,57
Чистий прибуток, тис. грн.	212,1	245	39,8	-172,3	-81,24

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства	0,6	0,58	0,61	0,01	1,67
Термін обороту оборотних коштів	78	101	120	42	53,85
Термін обороту виробничих запасів	-	88	106	-	-
Термін обороту дебіторської заборгованості	7	14	5	-2	-28,57
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	17	41	107	90	529,41
Коефіцієнт завантаження оборотних коштів	4,23	3,22	2,40	-1,8311	-43,27
Коефіцієнт рентабельності оборотних коштів	32,80	27,40	2,50	-30,3	x

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

На основі отриманих даних у табл. 2.3 бачимо, що ефективність використання оборотних коштів на приватному підприємстві «Поркланд» з кожним роком погіршувалося. На це вказують зниження показника рентабельності оборотних коштів.

На основі даних річних звітів приватного підприємства «Поркланд» заповнимо таблиці 2.4 і 2.5 і проаналізуємо показники використання трудових ресурсів.

Таблиця 2.4 – Показники продуктивності праці приватного підприємства «Поркланд»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	+, -	%
1	2	3	4	5	6
1. Валова продукція всього, тис. грн.	2994,7	3176,3	4754,9	1760,20	58,78
2. Середньорічна чисельність працівників, осіб	36	30	32	-4,00	-11,11
3. Вироблено валової продукції на одного середньорічного працівника, грн.	8318,61	10587,67	14859,06	6540,45	78,62
4. Затрати праці всього, тис. люд – год.	61	53	57	-4,00	-6,56
5. Вироблено валової продукції на 1 люд.-год. всього, грн..	49,09	59,93	83,42	34,33	69,92

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Проаналізувавши показники продуктивності праці на підприємстві за досліджуваний період спостерігаємо збільшення кількості виробленої валової продукції на 1 людино-годину, в 2022 році порівняно з 2020 роком цей показник збільшився на 34,33 грн або на 69,92% за рахунок збільшення виробництва валової продукції та зменшення кількості працівників.

Дані про стан трудових ресурсів в ПП «Поркланд» наведемо в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Наявність трудових ресурсів та показники їх використання

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	+, -	%
1. Середньооблікова чисельність працівників – всього, осіб	36	30	32	-4,00	-11,11
2. Норми тривалості робочого часу, визначені міністерством праці та соціальної політики для працівників, зайнятих в АПК – всього, люд/год.	1993	1993	2002	9,00	0,45
3. Кількість фактично відпрацьованих люд/год одним середньообліковим працівником	1694,44	1766,67	1781,25	86,81	5,12
4. Коефіцієнт використання трудових ресурсів	0,85	0,89	0,89	0,04	4,65

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Проаналізувавши наявність трудових ресурсів та показники їх використання на ПП «Поркланд», можна зробити висновок про рівномірний коефіцієнт використання трудових ресурсів за досліджуваний період. Фактична кількість відпрацьованих людино-годин одним середньообліковим працівником у 2022 році складалася 1781,25 люд/год, що на 5,12% більше ніж у 2020 році. Середньооблікова чисельність працівників в 2022 році зменшилась в порівнянні з 2020 роком на 4 особи.

На ефективність роботи будь-якого підприємства впливає якість вибору контрагентів. Основними постачальниками визнано ПП «Екокорм», ТОВ «Комбікормщик», ПРАТ «Дружба», ТОВ «Інтер-Запоріжжя», Вільнянська районна державна лікарня ветеринарної медицини; серед покупців можна

виділити ТОВ «Маяк», ТОВ «Сатурн», СВК «Колос», АТ «Мелітопольський М'ясокомбінат», ПРАТ «Єлизаветівське» та кінцевих споживачів.

Дані про рівень ефективності діяльності приватного підприємства «Поркланд» наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Результати фінансової діяльності ПП «Поркланд»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	+, -	%
1. Грошові надходження, тис. грн.	-	-	66,8	-	-
2. Повна собівартість проданої продукції, тис. грн.	2736,5	2877,5	3819,5	1083,00	39,58
3. Прибуток всього, тис. грн.	212,1	245	39,8	-172,30	-81,24
4. Валовий дохід, тис. грн.	2994,7	3176,3	4754,9	1760,20	58,78
5. Рівень рентабельності, %	7,75	8,51	1,04	-6,71	-86,56

Джерело: розраховано автором за даними підприємства

Проаналізувавши фінансові результати діяльності можна стверджувати про негативні зміни на підприємстві. За досліджуваний період рівень рентабельності в звітному році порівняно з базисним роком зменшився, оскільки, повна собівартість проданої продукції зросла на 10823 тис. грн. або на 39,58 %. Відповідно прибуток зменшився на 172,3 тис. грн. або на 81,24%. Валовий дохід зріс на 1760,2 тис. грн.

Важлива особливість виробництва свинини полягає в тому, що цей процес залежить від якості племінних властивостей маточного поголів'я, рівня годівлі й утримання молодняка на відгодівлі. До того ж, при виробництві свинини об'єктом господарської діяльності визнають молодняк та дорослих тварин на відгодівлі, що належать до складу оборотних засобів виробництва. Тому підсумковий результат, ефективність застосування відгодівельного контингенту, а ще інших оборотних і основних засобів залежить від стрімкості обігу м'ясного поголів'я, точніше – його інтенсивності вирощування й відгодівлі.

Динаміку виробництва свинини на приватному підприємстві «Поркланд» розглянемо у табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка виробництва свинини в ПП «Поркланд»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	Абсолютне (+, -)	Відносне %
Середньорічне поголів'я, голів	293	330	272	-21	-7,17
Валовий приріст, ц	582	594	514	-68	-11,68
Середньодобовий приріст, г	514	466	485	-29	-5,64

Джерело: складено автором за даними підприємства

На основі отриманих даних у табл. 2.7 можливо стверджувати, що обсяги виробництва свинини в ПП «Поркланд» у 2022 році порівняно з 2020 роком скоротилися на 68 ц за рахунок зменшення середньорічного поголів'я свиней, що вирощувалися на м'ясо.

Економічна ефективність виробництва свинини відображає його результативність і характеризує якість господарювання. Ефективність визначають як співвідношення результатів виробництва і затрат на їх одержання. Вона є багатоплановим поняттям і має різні форми вияву. Це пояснюється різноманітністю форм діяльності та затрат виробничих ресурсів.

В умовах ринку, коли споживач вимагає певного обсягу продукції, який задовольняє його потреби, необхідне виробництво саме цього обсягу продукції при мінімізації затрат. У такому випадку різниця між ринковою ціною й затратами на виробництво одиниці продукції, помножена на обсяг реалізованої продукції, визначає масу прибутку від даного виду діяльності.

Одним з головних показників економічної ефективності виробництва свинини є собівартість 1 ц приросту живої маси, що характеризує рівень споживання всіх ресурсів галузі з розрахунку на одиницю продукції. Господарства реалізують не приріст живої маси, а худобу живою масою, тому надзвичайно важливим показником ефективності є собівартість 1 ц живої маси свиней. Цей показник разом із ціною продукції визначає прибутковість (рентабельність) виробництва.

Рівень та економічна ефективність виробництва свинини визначаються,

з одного боку, динамікою поголів'я молодняка й дорослої худоби на відгодівлі, щільністю його з розрахунку на одиницю земельної площі, а з другого – продуктивністю тварин.

Показники економічної ефективності виробництва свинини в ПП «Поркланд» наведено у табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники економічної ефективності виробництва свинини в ПП «Поркланд»

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	Абсолютне (+, -)	Відносне %
Кількість реалізованої продукції, ц	400	550	466	66,00	16,50
Дохід від реалізації, тис. грн.	556	1306	1080	524,00	94,24
Повна собівартість проданої продукції, тис.грн.	779	1109	922	143,00	18,36
Прибуток тис.грн.	107	197	158	51,00	47,66
Рівень рентабельності,%	13,74	17,76	17,14	3,40	x
Ціна реалізації 1 ц	1390	2374,55	2317,6	927,60	66,73

Джерело: складено автором за даними підприємства

На основі отриманих даних у табл. 2.8 можливо стверджувати, що виробництво свинини в ПП «Поркланд» являється низько ефективним, так як рівень рентабельності склав у 2022 році лише 17,17%.

Протягом аналізованого періоду досліджуване підприємство мало загальну систему оподаткування, та платник податку на прибуток за ставкою 18%.

З початку 2023 року приватному підприємстві «Поркланд» було прийнято рішення змінити систему оподаткування. На даний момент підприємство є платником єдиного податку 3 групи та сплачує 3% з доходу поквартально. У зв'язку з економічним середовищем, що постійно змінюється, і новими вимогами законодавства, керівництво підприємства прийняло рішення реформувати свою систему оподаткування. Ці зміни спрямовані на забезпечення більш ефективного обслуговування клієнтів та оптимізації

фінансових процесів.

За 3 квартали 2023 року розмір сплаченого єдиного податку становив 142 647 грн. Перелік та розмір сплачених податків за рік зобразимо на рис. 2.2.

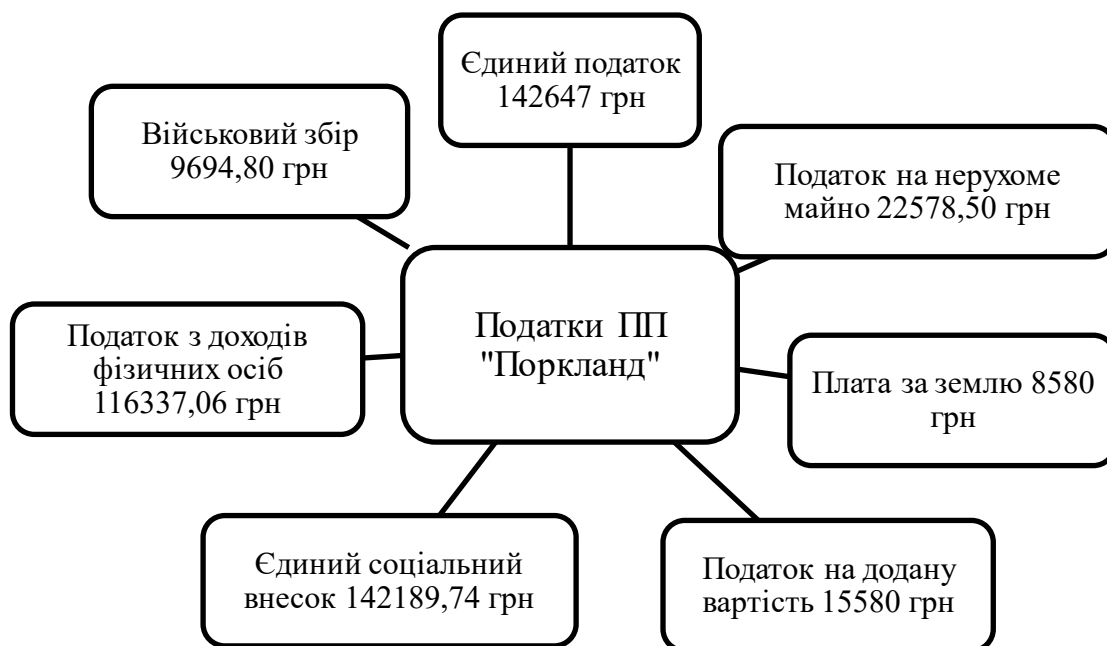

Рисунок 2.2 – Податки, сплачені ПП «Поркланд» за 3 квартали 2023 року

Загальна сума витрат на сплату податків сягала 426448,6 грн, загальний показник податкового навантаження на ПП «Поркланд» сягає 8,96%

2.2 Документальне оформлення руху виробничих запасів

Бухгалтерський облік на підприємстві зазвичай ведеться за журнально-ордерною формою бухгалтерського обліку із застосуванням автоматизованої системи обліку. Перш за все відповідність обліку законодавчим вимогам закріплюється в наказі про облікову політику приватного підприємства «Поркланд», його структуру зобразимо на рис 2.3

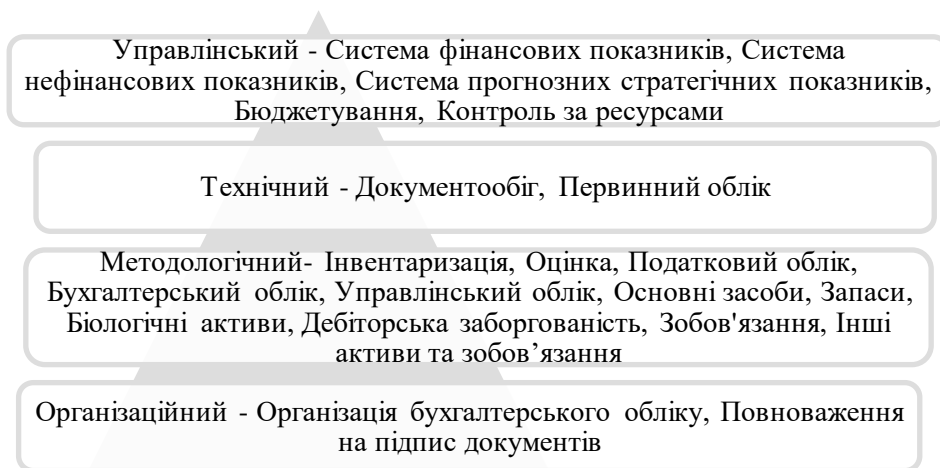

Рисунок 2.3 – Рівні облікової політики

Робочим планом рахунків підприємства згідно облікової політики є Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, використання якого визначає Інструкція № 291 Міністерства фінансів України.

Регістри бухгалтерського обліку призначені для систематизації та накопичення інформації, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, відображення її на рахунках бухгалтерського обліку й у бухгалтерській звітності.

За організацію бухгалтерського обліку на підприємстві відповідає бухгалтер.

Облік виробничих запасів на підприємстві веде бухгалтер. Порядок обліку виробничих запасів на підприємстві зображено на рис. 2.4.

З рис. 2.4. зрозуміло, що облік на підприємстві проводиться таким чином. Спочатку в бухгалтерії обробляють і перевіряють первинні документи, потім відбувається поточний облік на рахунках обліку, складаються регістри обліку. На останньому етапі на основі регістрів обліку складається звітність. Після завершення етапу складання звітності результати обліку аналізуються для виявлення можливих невідповідностей та помилок. Важливо, щоб усі етапи обліку були документовані та прозорі для забезпечення відповідності

фінансової звітності правилам та стандартам.

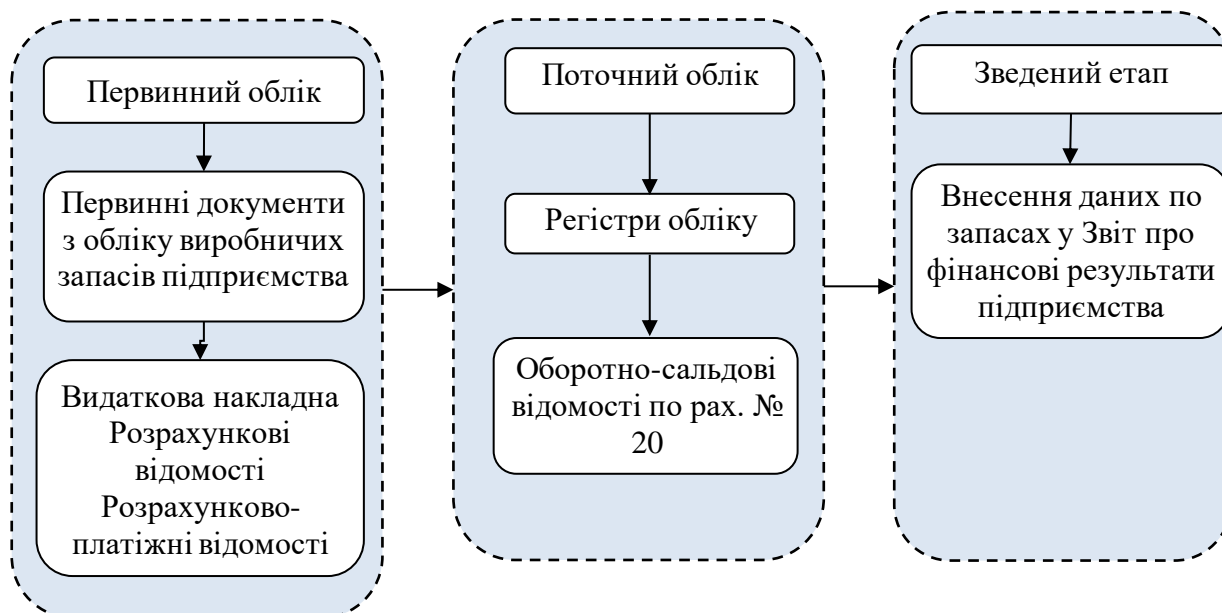

Рисунок 2.4 – Порядок обліку запасів на підприємстві

Джерело: складено автором

Бухгалтерський облік на ПП «Поркланд» ведеться згідно з Обліковою політикою.

Первісну вартість запасів, придбаних за плату, визначає підприємство по собівартості запасів згідно з НП(с)БО 9. Первісну вартість запасів, виготовлених власними силами, підприємство визначає згідно з НП(с)БО 16. При відпуску запасів у виробництво, продажу чи іншому вибутті їх оцінку здійснює по методу ФІФО.

Відомості, що містяться в первинних документах, прийнятих для цілей бухгалтерського обліку, систематизуються в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису в бухгалтерському обліку на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

Форми документів при здійсненні господарських операцій з виробничими запасами на ПП «Поркланд» наведені у Додатку А.

Повне і достовірне відображення бухгалтерських операцій з обліку

матеріальних запасів має величезний вплив на якість роботи підприємства, а також на обґрунтоване формування собівартості продукції та виконання виробничих планів.

Одним з найбільш актуальних питань бухгалтерського обліку на сьогоднішній день є скасування уніфікованих форм первинної документації за невеликим винятком. Розглянемо переваги і недоліки даного нововведення щодо документального оформлення руху матеріально-виробничих запасів.

На нашу думку, простіше продовжувати використовувати звичні уніфіковані форми первинних документів. Тим більше, що вони не скасовані. Перевагою стандартних форм є те, що вони «забиті» в бухгалтерських програмах. Таким чином, не знадобиться їх допрацьовувати. Крім того, уніфіковані форми не доведеться перевіряти на наявність обов'язкових реквізитів. Як правило, у всіх цих бланках потрібні реквізити є. Також стандартні форми добре знайомі контрагентам і з цієї точки зору не викликать у них питання.

Тим часом багато уніфікованих бланків містять масу всіляких реквізитів. Якщо не всі вони заповнені, у податкової інспекції зазвичай виникають претензії. Тому за уніфікованими бланками покупці будуть як і раніше стикатися з претензіями контролерів. А продавці – з проханнями клієнтів переробити документ.

Якщо підприємство все ж вирішить розробити свої форми первинної документації, то можна взяти за основу ті ж уніфіковані форми, але видалити з них зайві реквізити.

Розглянемо форми первинних документів, на підставі яких зручно розробити нові бланки.

Прибутковий ордер за формою № М-4 – це документ, необхідний для прийняття матеріалів постачальника на склад і відображення їх на рахунку 20 «Матеріали». З нього можна виключити такі реквізити як «Код одиниці вимірювання»; «Назва страхової компанії»; «Номер платіжного документа»; «Номер паспорта». При наявності розбіжності між документами

постачальника і фактичною кількістю (асортиментом) товару оформляється Акт про приймання матеріалів за формою № М-7. На розсуд компанії можна прибрати з даного документа «Час початку і закінчення приймання», «Назва страхової компанії»; «Дата відправки продукції», «Дата і номер телефонограми про виклик відправника (заготівельника)»; «Кількість місць або вид упаковки»; «Код одиниці виміру»; «Сорт»; «Номер паспорта».

Інший варіант – будь-яке надходження матеріалів від постачальника на склад оформляти тільки прибутковим ордером. Наприклад, за основу взяти форму № М-4 і відобразити в ній як кількість прийнятих матеріалів, так і дані, зазначені в документах постачальника. І, якщо будуть розбіжності, то це буде зрозуміло з прибуткового ордера. Тому потреба в акті відсутня. При цьому в прибутковий ордер слід додати графи, де співробітник на складі напише пояснення щодо розбіжностей. Ця інформація допоможе скласти продавцю претензію.

При відпуску матеріалів також досить єдиного бланка. Відпуск матеріалів зі складу раніше треба було оформляти одним із трьох документів: лімітно-забірною карткою, накладною на відпуск матеріалів на сторону або вимогою-накладною.

Лімітно-забірна карта виписується на один або кілька видів матеріалів, що відносяться до певного коду виробничих витрат. На її основі оформляється відпуск матеріалів і здійснюється поточний контроль за дотриманням встановлених лімітів, а також ведеться облік матеріалів невикористаних у виробництві, тобто повернення, при цьому ніяких додаткових документів не складається. З даної форми можна виключити такі реквізити як: «Код одиниці виміру»; «Підпис особи, яка встановила ліміт».

Щоб скоротити кількість первинних документів, рекомендується виводити матеріали безпосередньо в складські облікові картки матеріалів. При цьому видаткові квитанції на випуск матеріалів не видаються, а сам процес здійснюється на підставі лімітних карток, які видаються в копії. Ліміт відпустки також може бути вказаний у самій картці. Після отримання

матеріалів представник структурного підрозділу розписується безпосередньо в картках складського обліку матеріалів, а комірник – в лімітно – забірній картці.

При цій системі відпуску матеріалів зі складу картка складського обліку є реєстром аналітичного обліку і одночасно виконує функції первинного облікового документа.

Накладні застосовуються в організації для обліку та оформлення відпуску матеріалів на сторону або господарствам своєї організації, розташованим за межами її території. Виписуються вони відділом збуту в трьох примірниках на основі нарядів або договорів. При перевезенні автотранспортом матеріалів, відпущених на сторону, виписувалася товарно-транспортна накладна. З накладних можна виключити такі графи: «Код одиниці виміру»; «Кількість затребуваних матеріалів»; «Вид діяльності структурних підрозділів, які відпускають і отримують матеріали»; «Облікова одиниця випуску продукції».

Крім того, для оформлення внутрішнього переміщення матеріалів складають вимоги-накладні на відпуск матеріалів. Вони складаються при внутрішньому транспортуванні матеріалів зі складу на склад або при передачі невикористаних, зекономлених матеріалів або цінних відходів виробництва, відходів від дефектів продукції і від ліквідації основних засобів. Матеріально відповідальні особи, які здають матеріали, виписують накладні у двох примірниках: один цеху – для списання матеріалів, інший складу – для їх оприбуткування.

По суті, всі перераховані уніфіковані документи призначені для однієї і тієї ж операції – коли передають матеріали зі складу іншому підрозділу компанії (наприклад, в бухгалтерію, виробництво). Зокрема, по лімітно-забірній картці відпускали матеріали, для яких передбачені ліміти. На підставі вимоги-накладної передавали виробничі запаси, для яких лімітів немає. І нарешті, накладна на відпустку на сторону потрібна, щоб відобразити переміщення матеріалів в відокремлений підрозділ компанії.

Також можна розробити єдиний документ. Включити в нього рядки, де будуть відображатися ліміти (якщо вони є в організації), а також дані про відокремлений підрозділ, в яке передають матеріали.

Те, що організація тепер самостійно вирішує, які форми первинних документів використовувати, звичайно, добре, але через це можуть виникнути зайві претензії з боку податкової інспекції, а також складності у відносинах з контрагентами. Адже у них можуть бути свої вимоги до первинної документації. Може вийти так, що організація закріплює в обліковій політиці свою форму первинного документа, а компанію-контрагента даний документ не влаштовує, так як його облікова політика передбачає застосування уніфікованих форм. В даному випадку слід заповнити документ за стандартною формою, щоб ситуація з контрагентом була врегульована. Зате не можна виключити претензій з боку податківців.

Адже виходить, що в обліковій політиці у підприємства буде записана одна, а за фактом складена інша форма документа. Звичайно, цей момент приверне увагу перевіряючих.

Якщо ж подібні розбіжності між обліковою політикою і наявною первинною документацією виникнуть у покупця, контролери можуть на цій підставі причепитися до витрат і відрахувань ПДВ.

З цього можна зробити наступні висновки:

1. Визначитися з формами первинної документації бажано ще на стадії укладення договору, щоб потім не виникало суперечок з цього приводу. Найкраще прямо в договорі прописати, яку форму повинен оформити постачальник товарів або виконавець послуг (робіт).

2. В обліковій політиці краще закріпити гнучкі правила за двосторонніми документами. Суть їх в тому, що такі папери приймаються до обліку за тими формами, які узгоджені з контрагентом. Написати можна, наприклад, таке формулювання: «З обліку виконаних робіт і наданих послуг застосовувати форми актів виконаних робіт (наданих послуг), узгоджені з контрагентами організації».

Таким чином, використовуючи положення облікової політики, можна буде обґрунтувати податковим інспекторам правильність використовуваних первинних документів, а значить, підтвердити витрати компанії.

Впровадження і розвиток інформаційних систем і технологій, перегляд пріоритетів щодо якості управління виробничими запасами підприємства, підвищення вимог до релевантності інформації потребує більш глибокого підходу до методики бухгалтерського обліку. Проявом цього є не тільки посилення відповідності обліку потребам управління, але й зниження трудомісткості і витратомісткості облікових робіт в умовах використання великого масиву інформації.

Обліку виробничих запасів в умовах інформаційної економіки відповідають програмні продукти другої групи: «Бухгалтерські конструктори» (інструментальні системи), бухгалтерський комплекс, «Бухгалтерія-офіс» (комплексна інформаційна система), замовлені (індивідуальні) системи. Методика обліку виробничих запасів, закладена алгоритмом базовою конфігурації вказаних програм відповідає чинним вимогам ведення фінансового обліку і складання фінансової звітності і передбачає: кількісний і вартісний облік виробничих запасів, облік закупівлі виробничих запасів і розрахунків з постачальниками, облік наявності і руху виробничих запасів на складах, використання виробничих запасів у виробничому процесі, випуск виробничих запасів і розрахунки з клієнтами.

Найбільш поширеною серед сільськогосподарських підприємств є «1С: Підприємство», зокрема версія 7.7». Це універсальна масова програма для автоматизації бухгалтерського та податкового обліку, що включає створення обов'язкових (регламентованих) форм звітності. Методологія бухгалтерського обліку передбачає одночасний облік кожного запису господарської операції як в бухгалтерському обліку, так і в необхідних розділах аналітичного, кількісного обліку та валютного обліку.

Основним способом відображення операцій в обліку виробничих запасів підприємства в системі «1С: Підприємство» є автоматизоване формування

первинних документів з обліку виробничих запасів, форми яких відповідають типовим формам первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів. Водночас, дослідженням порядку використання можливостей «1С: Підприємство» у бухгалтерії ПП «Поркланд», встановлено, що керівництвом прийняте рішення про складання Журналу обліку вантажів, що надходять, Реєстру приймання-здавання документів, Забірної відомості на відпуск бурякового жому, а також Картки складського обліку матеріалів вручну. Документи характеризують специфіку сільськогосподарського виробництва, однак їх складання поза межами контуру суцільної автоматизації знижує ефективність централізованого контролю за станом і рухом виробничих запасів. Виявлені факти мають обмежений вплив на достовірність формування показників фінансової звітності.

На кожному етапі формування електронного документу відбувається контроль відповідності його змісту і форми чинним правилам документообороту. Алгоритм обліку виробничих запасів у програмному комплексі «1С: Підприємство» демонструє, що в основі достовірності облікової інформації на етапі її первинного узагальнення перебуває повнота застосування процедур оперативного контролю відповідності документів правилам документообороту у форматі блоків алгоритму прийняття рішень типу «так / ні».

Під час введення в електронну базу даних інформації накладної / рахунку-фактуру на оприбуткування виробничих запасів ключовими характеристиками є узгодженість кількості і якості виробничих запасів з умовами договору постачання, відповідність самого паперового документу вимогам оформлення, правильності арифметичних розрахунків. Наявність невідповідностей вимагає їх обов'язкового усунення за чинними процедурами роботи з документацією, уточнення лігитивності господарської операції. Якість і повнота реалізації такого контролю покладається на матеріально відповідальну особу, яка працює на відповідному автоматизованому робочому місці у місці зберігання виробничих запасів. Другий рівень контрольних

процедур реалізується бухгалтером з обліку виробничих запасів у бухгалтерії.

Формування електронного документу «Накладна» / «Рахунок-фактура» в електронній базі даних відбувається із використанням інформації довідників підприємства – Контрагенти, Місця зберігання, Працівники, Номенклатура, Види валют, інших. За умови відповідності усім формальним і нормативним ознакам проведений документ фіксується у Реєстрі накладних та формує відповідний запис у Звіті матеріально відповідальної особи.

Інвентаризація виробничих запасів підприємства є відпрацьованим механізмом перевірки фактичної наявності та якості виробничих запасів у місцях їх зберігання. Паперовий варіант документу, складений інвентаризаційною комісією відповідно до чинної процедури оцінюється за критеріями лігитивності, формальності, правильності арифметичних розрахунків, змістовності. Крім того, важливі безпосередні результати інвентаризації виробничих запасів. Наявність розбіжностей передбачає формування Порівняльної відомості за результатами інвентаризації та регламентація їх наслідків керівництвом підприємства. Виконання усіх процедурних вимог формує відповідний запис у Звіті матеріально відповідальної особи.

Різноманіття видів виробничих запасів зумовлює формування цілої низки документів з їх відпуску у виробництво – накладної-вимоги на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, забірної відомості на відпуск бурякового жому, лімітно-забірної картки. До процедур оперативного контролю достовірності інформації паперового варіанту документу віднесено легітимність операції з відпуску виробничих запасів, відповідність кількості і якості виробничих запасів виробничому завданню, виконання вимог формальним ознакам та правильності арифметичних підрахунків.

Традиційною для формування документів з відпуску виробничих запасів є використання інформації довідників Місця зберігання, Працівники, Номенклатура. З огляду на відповідність програмних продуктів з обліку концептуальним положенням обліку виробничих запасів в умовах

інформаційної економіки слід визнати необхідність звертання користувачів облікової інформації до даних сформованого бюджету виробничих запасів на етапі формування виробничої собівартості продукції. Це дозволить здійснювати оперативний контроль відповідності запланованим / спрогнозованим показникам та оперативно відкоригувати наявні невідповідності, дозволить виконати виробничу програму щодо споживання виробничих запасів у виробництві та здійснити фінансування виробництва в межах загального бюджету коштів.

Виконання усіх процедурних вимог щодо складання документів на відпуск виробничих запасів підприємств формує відповідний запис у Звіті матеріально відповідальної особи.

Таким чином, інформаційна якість звіту матеріально відповідальної особи прямо визначається повнотою обліково-контрольних процедур на етапі автоматизованого формування документів з первинного обліку виробничих запасів. Що підкреслює значимість достовірності первинних даних, сформованих у місцях зберігання і бухгалтерії. Інформація проведеного Звіту матеріально відповідальної особи є підставою для формування відповідних позицій Виробничого звіту, Калькуляції щодо виробничих матеріальних витрат, Журналу операцій, Журналу проведень, Аналізу рахунку 20 «Виробничі запаси» (за аналітичним запитом), Журналу-ордеру за рахунком 20 «Виробничі запаси», оборотної відомості, Шахової відомості. Водночас інформація, сформована у контурі автоматизованого обліку повинна взаємоузгоджуватись, порівнюватись із даними Бюджету виробничих запасів, що дозволяє реалізувати оперативний контроль за виконанням фінансових показників використання виробничих запасів. Кінцевим етапом облікових процедур з обліку виробничих запасів є формування фінансової звітності, зокрема, у частині відображення залишків виробничих запасів – Балансу, Приміток до річної фінансової звітності, щодо формування матеріальних затрат – Звіту про фінансові результати.

Програмою «1С: Підприємство» допускається безпосереднє введення

окремих бухгалтерських проведеннь. Для групового введення бухгалтерських проведеннь доцільно використовувати типові операції. Однак типова кореспонденція рахунків, що пропонуються безпосередньо програмою, може не у повній мірі відповідати завданням руху виробничих запасів підприємства. З метою посилення функції контролю на етапі використання алгоритму типових проведеннь необхідно складати Карту допустимих бухгалтерських проведеннь за операціями руху виробничих запасів ПП «Поркланд», що узгоджується із вимогами Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [52].

З метою виокремлення альтернативних витрат підприємства у контурі управлінського обліку конфігурації програми «1С: Підприємство» доцільно ввести відповідну характеристику, яка буде використовуватись, у першу чергу, для цілей бюджетування виробничих запасів.

У програмі повно представлено можливості руху виробничих запасів у контурі первинного обліку. Зведений облік дозволяє систематизувати, деталізувати та узагальнити інформацію у необхідному розрізі і дозволяє формувати Журнал-ордер за рахунком 20 «Виробничі запаси», Оборотно-сальдову відомість по рахунку, Аналіз рахунку, Аналіз рахунку за субконто, Журнал проведеннь, Шахову відомість, Оборотно-сальдову відомість, Баланс, Примітки до річної фінансової звітності та інші документи, облікові реєстри поточного і підсумкового обліку виробничих запасів.

Напрямом розвитку методики обліку виробничих запасів на підприємстві є перехід на ішній програмний продукт. У бухгалтерії ПП «Поркланд» для обліку виробничих запасів використовують «1С: Підприємство» версію 7.7, що пеною мірою є порушенням Указу Президента щодо введення санкцій на взагалі 1С та ряд інших програмних продуктів. Ми пропонуємо до розгляду українську програму для ведення бухгалтерського обліку «Дебет Плюс».

Пропонована програма розроблена спеціально для підприємств України

та розміщена на вітчизняних платформах, тобто продукт не буде залежати від зовнішніх змін. «Дебет Плюс» має всі належні сертифікати та експертний висновок, що дає змогу спокійно працювати, не отримувати при цьому приписів про несертифіковану програму.

У «Дебет Плюс» закладена можливість вибору підсистеми, з якою на даний момент потрібно працювати ті програма автоматично змінить меню, показуючи при цьому виключно ті підрозділи та документи, які необхідні роботі певних ділянок обліку, що значно прискорює час роботи, порівняно з 1С, де необхідні документи треба було кожного разу відкривати з загального списку.

Розглянемо ще низку позитивних рис та переваг програми «Дебет Плюс»:

1. Для зручності переходу до нового програмного забезпечення розроблено введення залишків вручну або ж за допомогою шаблонів. Розробник надає шаблони в Excel, заповнивши номенклатуру, одиниці виміру, кількість та вартість, згідно наданих таблиць, ПП «Покрланд» отримає готову нову програму з введеними залишками та продовжить роботу.

2. Наявний в «Дебет Плюс» також і попартійний облік ТМЦ, що дасть можливість приватному підприємству «Покрланд» формувати звіти затрат на кожен вид номенклатури, що дає ще більшу конкретизацію аналітики.

3. Реалізовано опціональний аналітичний облік за місцями зберігання: кількісний і кількісно-сумовий.

4. У новій програмі розширені можливості налаштувань типових операцій – засоби групового введення бухгалтерських проведення, що часто використовуються користувачами.

5. Здійснено також можливість закріплення матеріально відповідальних осіб за одиницю запасів, що значно прискорює процес оформлення документів та заповнення реквізитів.

6. Враховуючи специфіку підприємства, надана можливість обліку

тваринництва одночасно в вазі та поголів'ї, а також оприбутковувати привіс

7. Підсистема Обліку матеріалів і управління торгівлею дає змогу оприбуткування матеріалів, обравши при цьому вид надходження, наприклад з власного виробництва або з переробки чи купівля у сторонньої організації

8. При оприбуткуванні запасів, може виникнути необхідність коригування виключно суми, «Дебет Плюс» дає можливість такого коригування, відкривши при цьому кореспонденцію необхідного документу.

9. Розробник «Дебет Плюс» надає своїм клієнтам змогу дописати індивідуальний вид накладної чи будь-якого іншого документа для зручності користувачів.

10. При формуванні реалізації матеріальних цінностей, розроблене автоматичне заповнення згідно залишків, що знижує ризик виникнення помилок при оформленні накладних.

Крім того, запропоноване програмне забезпечення характеризує більш якісна організація електронного документообігу, що обумовлено оновленими можливостями платформи в області з'єднання обліку ресурсів і координації руху документів. Серед функціональних можливостей – наявність різноманітних технологій обробки документів, можливість експорту документів до M.e.doc, Сонати та інших програм, для налаштування електронного документообороту, незалежність від застосовуваної системи управління базами даних, масштабованість.

Таким чином, інтенсивна динаміка розвитку програмного забезпечення сприяє планомірному удосконаленню методики обліку виробничих запасів. Встановлено, що ключовою передумовою достовірності інформації про стан і рух виробничих запасів в автоматизованій базі даних є обов'язкове виконання процедур оперативного контролю як на етапі введення даних, так і на етапах поточної обробки та облікового узагальнення. З метою реалізації завдань відповідності споживання виробничих запасів принципам раціональності та ефективності їх використання запропоновано посилити взаємозв'язок обліку та системи бюджетування підприємства.

2.3 Синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів та відображення у фінансовій звітності підприємства

На етапі поточного обліку за даними первинних документів в бухгалтерії ПП «Поркланд» формують оборотно-сальдові відомості за 2 класом рахунків, а саме за 20 рахунком. При веденні поточного обліку виробничих запасів підприємство використовує рекомендації Інструкції №291 «Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» (Додаток Б і В).

При відпуску запасів у виробництво, продажу чи іншому вибутті їх оцінку бухгалтер ПП «Поркланд» здійснює по методу ФІФО.

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться по кожному виду запасів, а також по місцях зберігання по окремих аналітичних рахунках в програмі «1С».

Запаси, які зараховуються на баланс ПП «Поркланд», можуть бути:

- придбані за плату у сторонніх юридичних або фізичних осіб;
- отримані у вигляді внеску в статутний капітал підприємства;
- отримані підприємством на безоплатній основі.

Кожен із зазначених варіантів передбачає свій порядок оформлення документів і відображення операцій у бухгалтерському і податковому обліку.

У першому випадку, коли запаси придбаваються за плату в юридичних осіб, усе має починатися з договору. Однак, як показує практика, так буває далеко не завжди.

Дуже часто працівники недооцінюють значення договорів, вважають, що їх розробка, затвердження і підписання – це зайве витрачання часу, у зв'язку з чим практикують придбання запасів (і не тільки запасів) шляхом оплати виставлених постачальником рахунків. Тобто в цьому разі підприємство діє за такою схемою (на прикладі придбання товарів,

поопераційно):

1. Визначається постачальник, який пропонує необхідний вид товару відповідної якості, що влаштовує покупця за ціною.

2. На підприємство-постачальник направляється довірена особа від ПП «Поркланд», яка оглядає товар і приймає рішення про його купівлю.

Після цього має відбуватися переговорний процес між підприємством-постачальником і ПП «Поркланд», під час якого визначаються перелік товарів, обсяг поставки, ціни, умови поставки, умови оплати і багато іншого. Усе це відображається в договорі, який підписується обома сторонами і на основі якого надалі можна пред'явити претензії іншій стороні, якщо вона не виконує умов договору.

Однак якщо договір укладається в усній формі, то підприємство, як покупець, так і постачальник, втрачає таку можливість і вже не застраховане від обману і можливих втрат.

3. Визначивши обсяг купівлі, довірена особа ПП «Поркланд» заявляє про це представникові підприємства-постачальника, уповноваженому виписувати покупцям рахунки на оплату. 1-а, 2-а і 3-я операції документально не оформляються і в бухгалтерському обліку не відображаються.

4. Представник підприємства-постачальника виписує розрахунковий документ на оплату і передає його довірентній особі підприємства ПП «Поркланд». Довірена особа ПП «Поркланд» доставляє товар на склад підприємства і передає його комірнику, при цьому оформлюється «Прибутковий ордер» форми М-4. Величина витрат на транспортування включається у вартість придбаних товарів.

У табл. 2.9 наведені основні бухгалтерські проведення з обліку операцій при доставці товару власним транспортом після повної оплати всієї вартості товару.

Виходячи з умов прикладу табл. 2.9, первісна вартість запасів, за якою вони зараховуються на баланс ПП «Поркланд» (або їх собівартість), складає 6908912,94 грн.

Таблиця 2.9 – Бухгалтерський облік операцій з придбання запасів з передоплатою при доставці товару власним транспортом або транспортом постачальника

№	Зміст операції	Дата	Кореспонд. рахунок		Сума, грн.
			Дт	Кт	
1 варіант					
1.	Передоплата постачальнику	30.03.2023	371	311	5757427,45
2.	Відображена сума податкового кредиту по ПДВ	30.03.2023	641	644	1151485,49
3.	Для формування величини вартості запасів, що надійшли на склад, відкривається субрахунок 201 Відображена вартість отриманого запасу без ПДВ	01.04.2023	201	631	6908912,94
4.	Нарахована сума податкового кредиту за ПДВ в ціні оплачених запасів	01.04.2023	644	631	1151485,49
5.	Переказ авансу в рахунок розрахунків з постачальником після виконання ним зобов'язань	01.04.2023	631	371	5757427,45
2 варіант					
1.	Передоплата постачальнику	30.03.2023	371	311	5757427,45
2.	Відображена сума податкового кредиту за ПДВ	30.03.2023	641	644	1151485,49
3.	Оприбуткований отриманий запас без ПДВ	01.04.2023	201	631	6908912,94
4.	Нарахована сума податкового кредиту за ПДВ в ціні оплачених запасів	01.04.2023	644	631	1151485,49
5.	Переказ авансу в рахунок розрахунків з постачальником після виконання ним зобов'язань	01.04.2023	631	371	5757427,45

Джерело: складено автором

Бухгалтерські записи зі списання запасів у виробництво на ПП «Поркланд» відображено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Бухгалтерські записи зі списання запасів у виробництво

№	Найменування операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет рахунка	Кредит рахунка	
1	Відпущено зі складу виробничі запаси і МШП для виробництва продукції (прямі матеріальні витрати)	23 «Виробництво»	20 «Виробничі запаси»	500074,09

Джерело: складено автором

Матеріали, витрачені за місяць на виробництво продукції (робіт, послуг), включаючи витрати на загальновиробничі потреби, списують за звітами матеріально відповідальних осіб за договірними купівельними цінами (Д-т 23, Д-т 91 та інші – К-т 20).

Для відображення в обліку фактичної собівартості витрачених матеріалів (первісної їх вартості) окремо списують на збільшення купівельної вартості матеріалів транспортно-заготівельні витрати, які їх стосуються.

Для цього наприкінці місяця підсумком операцій за місяць складають розрахунок суми транспортно-заготівельних витрат на матеріали, що витрачені на виробництво продукції (робіт, послуг).

Для відображення виручки від реалізації, нарахованої або отриманої підприємством у звітному періоді, використовується рахунок 70 «Доходи від реалізації».

Для отримання показника чистого доходу до дебету рахунка 70 відносяться податки (такі, як ПДВ, акцизний збір, інші обов'язкові податки та збори, що сплачуються з виручки від реалізації, а також та частина доходу, яка належить іншим підприємствам (за договорами комісії, спільної діяльності та ін.)

Реалізовані запаси списуються з кредиту рахунків обліку запасів у дебет рахунка 90 «Собівартість реалізації».

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» призначено для відображення виробничої собівартості готової продукції (робіт, послуг) або собівартості товарів, що були реалізовані протягом звітного періоду.

У кінці року сальдо рахунків 70 «Доходи від реалізації» і 90 «Собівартість реалізації» списується на рахунок 791 «Результат основної діяльності», за даними якого визначається прибуток або збиток від основної діяльності за даними ПП «Поркланд» (табл. 2.11).

У результаті записів з реалізації запасів на рахунку 791 «Результат основної діяльності» утворилось кредитове сальдо. Причому залежно від методу, що застосовується на підприємстві, собівартість реалізації буде

відрізнятися.

Таблиця 2.11 – Бухгалтерські записи з обліку операцій, пов'язаних з реалізацією запасів на ПП «Поркланд»

№ з/п	Найменування операції	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
		Дебет рахунка	Кредит рахунка	
1	Відображено виручку від реалізації продукції	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	70 «Доходи від реалізації»	3834
2	ПДВ, інші податки і обов'язкові платежі (якщо реалізація здійснюється після передоплати, то податкове зобов'язання з ПДВ виникло в момент оплати, а значить, буде кредитуватися рахунок 643 «Податкові зобов'язання»)	70 «Доходи від реалізації»	641 «Розрахунки за податками»	639
3	Списано покупну вартість товарів (виробнича собівартість готової продукції): за методом ФІФО	90«Собівартість реалізації»	20 «Виробничі запаси»	1550
4	Списано в кінці року різницю між доходом (виручкою) від реалізації і сумою податків, що підлягають сплаті з виручки	70 «Доходи від реалізації»	791 «Результат основної діяльності»	1645
5	Списано в кінці року собівартість реалізації на фінансово-результатний рахунок, у т.ч. при використанні: методу ФІФО	791 «Результат основної діяльності»	90 «Собівартість реалізації»	1550

Джерело: складено автором

У зв'язку з цим фінансовий результат від реалізації одних і тих самих запасів, але при застосуванні різних методів буде таким:

- при методі ФІФО – 1550 грн;
- при методі середньозваженої собівартості – 2185,2 грн.

Таким чином, можна зробити наступний висновок: підприємство може обирати для себе більш прийнятний метод оцінки матеріальних ресурсів при їх вибутті.

Так, при методі ФІФО списана на собівартість готової продукції вартість матеріальних витрат буде менша, при цьому залишок запасів на складі за

вартісною оцінкою буде більшим, а фінансовий результат більшим.

Найбільш об'єктивні результати отримаємо при застосуванні методу середньозваженої собівартості, оскільки тоді ПП «Поркланд» сплатить менший податок.

Слід відмітити, що вибраний метод може збільшити витрати тільки в певному періоді, коли підприємство почне використовувати залишки запасів в інших періодах ефекту завищення матеріальних затрат можна не отримати, у зв'язку зі зміною вартості матеріальних ресурсів, що залишилися на складі.

Складання фінансового звіту є заключним етапом бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві, про якість здійснення якого говорить ефективність системи обліку на підприємстві в цілому, щоб забезпечити зацікавлених осіб інформацією, необхідною для оцінки фінансового стану підприємства.

Після того, як отримані всі необхідні дані (оборотно-сальдові відомості по рахунках), бухгалтер вносить дані про запаси в Баланс ПП «Поркланд» у рядок 1100 «Запаси», Розділ II «Оборотні активи».

До складу рядка 1100 входить:

- Виробничі запаси (1101);
- Незавершене виробництво (1102);
- Готова продукція (1103)
- Товари (1104).

Окрім того дані про реалізацію виробничих запасів на підприємстві вноситься до рядка 2120 форми № 2 «Інші операційні доходи» (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Порядок відображення доходів у формі № 2

Вид доходів	Бухгалтерські субрахунки
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (ряд. 2000)	
Дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у т. ч. отримані платежі від оренди інвестиційної нерухомості)	Дт 701–703
Вирахування з доходу (знижки; повернення товарів; доходи, що належать комітентам, принципалам)	Кт 704
Доходи від торгівлі цінними паперами (для підприємств, у яких торгівля цінними паперами – основний вид діяльності)	Дт 703, 741

Продовження таблиці 2.12

Інші операційні доходи (ряд. 2120)	
Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, що обліковуються за справедливою вартістю	Дт 710
Додатна різниця між ціною купівлі-продаж у іноземній валюті та її балансовою вартістю	Дт 711
Дохід від реалізації оборотних активів (виробничих запасів, МШП і т. п.)	Дт 712
Дохід від здачі майна в операційну оренду, якщо діяльність із надання об'єктів в оренду не є основною	Дт 713
Дохід від курсових різниць, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства (не фінансовою і не інвестиційною)	Дт 714
Суми штрафів, неустойки, пені, інших санкцій за порушення договорів, які визнані підприємством або щодо яких є рішення судів про їх стягнення Нараховані суми за відшкодуванням збитків	Дт 715
Суми відшкодування підприємству вартості раніше списаних оборотних активів	Дт 716
Дохід від списання кредиторської заборгованості (у т. ч. отриманих авансів), що виникла в ході операційного циклу, за якою минув строк позовної давності	Дт 717
Дохід від безплатно отриманих оборотних активів (крім фінансових інвестицій) Дохід від цільового фінансування, пов'язаного з операційною діяльністю	Дт 718
Інші доходи (ряд. 2240)	
Сума збільшення балансової вартості фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю (наприклад, цінні папери, призначені для продажу)	Дт 740
Доходи, отримані від реалізації фінансових інвестицій (для підприємств, у яких торгівля цінними паперами не є основною діяльністю)	Дт 741
Дохід від відновлення корисності активів (наприклад, основних засобів, інвестиційної нерухомості, що обліковуються за первісною вартістю)	Дт 742
Додатна курсова різниця за операціями з активами, які пов'язані з фінансовою та інвестиційною діяльністю (наприклад, при купівлі/продажу основних засобів)	Дт 744
Вартість безплатно отриманих необоротних активів, фінансових інвестицій і цільового фінансування капітальних інвестицій (наприклад, на придбання основних засобів)	Дт 745
Дохід від списання простроченої кредиторської заборгованості, яка не виникла в ході операційного циклу (наприклад, заборгованість перед засновниками)	Дт 746

Джерело: сформовано на основі даних підприємства

За графіком документообігу очевидно, що бухгалтерія ПП «Поркланд» центром економічної обробки інформації про стан і рух виробничих запасів підприємства. Саме у бухгалтерії здійснюється оцінка облікових даних на достовірність, точність, своєчасність отримання та виконується їх первинна обробка відповідно до цілей фінансового обліку.

Таким чином, бухгалтерія виступає ключовою ланкою у ланцюжку центрів економічної обробки інформації щодо управління виробничими запасами (рис. 2.5).

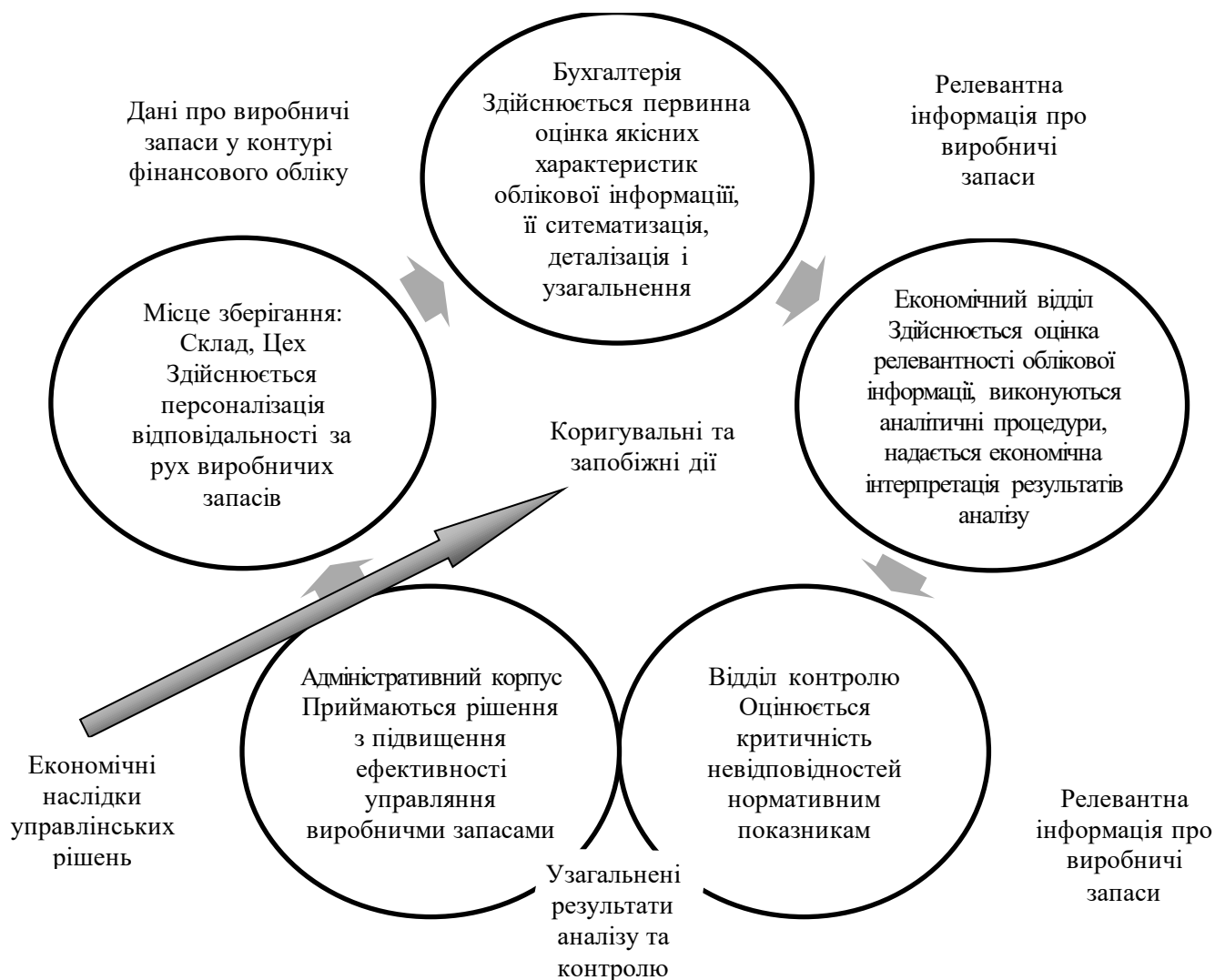

Рисунок 2.5. – Рух інформаційних потоків про виробничі запаси

ПП «Поркланд»

Джерело: складено автором

Вказаний підхід віддзеркалює важливість розмежування виробничих запасів за мірою (масштабом) відповідальності. Проведене спеціально організоване спостереження стану облікової політики ПП «Поркланд» виявило, що облікова політика розглядається як інструмент досягнення

достовірності показників фінансових звітів.

Завдання підвищення ефективності управління виробничими запасами розглядається як другорядне. Для досягнення достовірності, об'єктивності, повноти інформацій з обліку виробничих запасів необхідним є систематизація облікових потоків. Доведено, що бухгалтерія виступає ключовою ланкою у ланцюжку центрів відповідальності щодо управління виробничими запасами, оскільки акумулює управлінські процедури з оцінки облікових даних на достовірність, точність, своєчасність отримання, їх первинної обробки. «Продуктом» роботи бухгалтерії є релевантна інформація відповідно до завдань аналізу і контролю. Систематизація положень організації обліку дає змогу обґрунтовувати напрями удосконалення методики обліку виробничих запасів в умовах розвитку інформаційних технологій.

В розділі проведено аналіз основних фінансово-економічних показників, та надано характеристику діяльності ПП «Поркланд». Також описано правила документального оформлення руху виробничих запасів та основні аспекти організації аналітичного та синтетичного обліку досліджуваного підприємства.

Таким чином, підприємство провадить свою діяльність на території Запорізької області, має всього 7 працівників, проте показники ПП «Поркланд», підтверджують, що за період 2020-22 років середньорічна вартість основних виробничих засобів зросла аж на 247,92%. Середньорічна вартість оборотних активів зросла на 146,03%. Середньорічна вартість активів підприємства зросла на 143,81%. Проаналізувавши фінансові результати діяльності можна стверджувати про негативні зміни на підприємстві. За досліджуваний період рівень рентабельності в звітному році порівняно з базисним роком зменшився, оскільки, повна собівартість проданої продукції зросла на 10823 тис. грн. або на 39,58 %. Відповідно прибуток зменшився на 172,3 тис. грн. або на 81,24%. Валовий дохід зріс на 1760,2 тис. грн.

На етапі поточного обліку за даними первинних документів в бухгалтерії ПП «Поркланд» формують оборотно-сальдові відомості за 2 класом рахунків,

а саме за 20 рахунком.

При відпуску запасів у виробництво, продажу чи іншому вибутті їх оцінку бухгалтер ПП «Поркланд» здійснює по методу ФІФО. Підприємство може обирати для себе більш прийнятний метод оцінки матеріальних ресурсів при їх вибутті. Так, при методі ФІФО списана на собівартість готової продукції вартість матеріальних витрат буде менша, при цьому залишок запасів на складі за вартісною оцінкою буде більшим, а фінансовий результат більшим.

Бухгалтерський облік на підприємстві зазвичай ведеться за журнально-ордерною формою бухгалтерського обліку із застосуванням автоматизованої системи обліку. ПП «Поркланд» бухгалтерський облік веде облік в програмі «1С:Бухгалтерія», було запропоновано перенести облік в більш модернізовану, вітчизняну програму «Дебет Плюс».

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ ЗАПАСАМИ НА ПП «ПОРКЛАНД»

3.1 Економічний аналіз запасів на підприємстві

Управління сучасним підприємством повинно бути об'єктивно структуровано, комплексно відображати успішність діяльності цього підприємства як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, і необхідно відзначити, що не ефективне управління негативно впливає на діяльність підприємства в цілому [5].

З метою результативності проведення аналізу запасів необхідно визначити коло завдань, які будуть вирішені в результаті його проведення. Комплекс завдань може бути дуже різноманітним, в залежності від багатьох факторів:

- управлінська структура підприємства,
- природно-кліматичні умови його діяльності,
- чисельність,
- види діяльності,
- віддаленість матеріально-сировинної бази,
- наявність і структура виробничих потужностей,
- його місце в галузі, в якій воно функціонує,
- вплив ще багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів.

Виходячи з вище сказаного, можна виділити наступні основні завдання аналізу запасів підприємства:

1. Визначення ступеня забезпеченості запасами.
2. Вартісна і кількісна оцінка, наявних запасів.
3. Зміни в асортименті запасів, причина цих змін, і їх взаємозв'язок з

потребами виробничого процесу.

4. Комплексна оцінка витрачання запасів і динаміка їх заповнення, з урахуванням сезонності характеру діяльності економічного суб'єкта.

5. Розрахунок ефективності використання матеріально-виробничих запасів на підприємстві.

6. Вплив особливостей, зміни циклів і етапів виробництва, на ступінь раціональності використання запасів.

7. Розрахунок порівнянності цін і якості використовуваних запасів і вплив цих факторів, на формування фактичної собівартості продукції, що випускається, і її конкурентоспроможність на ринку.

8. Виявлення та обґрунтування прихованих резервів підвищення економічних показників діяльності підприємства, в результаті ефективного використання запасів.

Як правило, для вирішення перерахованих вище завдань економічного аналізу запасів використовуються наступні джерела інформації: бухгалтерська (фінансова) звітність, регістри аналітичного, синтетичного обліку, дані всередині цехового і складського обліку і т. д.

Даний вид аналізу передбачає встановлення потенційних зон ризику використання запасів, ідентифікацію всіх можливих ризиків, виявлення можливих негативних наслідків і своєчасне їх усунення [6].

Проведемо економічний аналіз виробничих запасів в ПП «Поркланд». Показники використання основних видів запасів на ПП «Поркланд» наведено у табл. 3.1.

З табл. 3.1 видно, що запаси на за три роки на ПП «Поркланд» (з 2020 року по 2022 рік) зросли на 942 тис. грн., або на 10%, причому зросли усі види запасів до яких входять виробничі запаси, готова продукція та товари. Як ми вже зазначали, виробничі запаси зросли за досліджуваний період з 201 тис. грн. в 2020 році до 809 тис. грн. в 2022 році (на 300%), у той час як інші запаси (товари та готова продукція) зросли з 660 тис. грн. в 2020 році до 994 тис. грн. (на 50%).

Таблиця 3.1 – Показники використання основних видів запасів на
ПП «Поркланд»

№ з/п	Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення (+,-)	
		Тис. грн.	Частка в,%	Тис. грн.	Частка в,%	Тис. грн.	Частка в,%	Тис. грн.	Частки в,%
1	Сировина та матеріали	69	8,0	267	21,3	370	20,5	+301	+12,5
2	Паливо	18	2,1	31	2,5	54	3,0	+36	+0,9
3	Будівельні матеріали	68	7,9	103	8,2	201	11,1	+193	+3,2
4	Запасні частини	39	4,5	129	10,3	156	8,7	+117	+4,2
5	Інші запаси	7	0,8	19	1,5	28	1,6	+21	+0,8
6	Готова продукція	272	31,6	312	24,9	337	18,7	+65	-12,9
7	Товари	388	45,1	391	31,3	655	36,4	+267	-8,7
8	Разом	861	100	1252	100	1803	100	+942	х

Джерело: складено автором за даними підприємства

Розглянемо більш детально динаміку кожного елемента запасів підприємства (табл. 3.2). З табл. 3.2 видно, що за аналізований період запаси зазнали значних змін. У 2022 р. порівняно з 2020 р. використання сировини і матеріалів збільшилось на 301 тис. грн., порівняно з 2021 р. – на 198 тис. грн. Використання палива збільшилось відповідно на 36 тис. грн. та 23 тис. грн. Використання будівельних матеріалів (напівфабрикатів) у 2022 р. порівняно з попередніми роками мало тенденцію до збільшення, відповідно на 193 тис. грн. та 98 тис. грн.

Велику питому вагу у складі запасів на ПП «Поркланд» займають також товари. Показник використання товарів у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшився на 267 тис. грн. Показник використання готової продукції у 2022 р. порівняно з 2020 р. збільшився на 65 тис. грн. Варто відмітити, що у випадку зниження величини запасів можливі затримки в постачанні та виробничому процесі, скорочення обсягу господарської діяльності і, як результат, чистого прибутку. Лишок запасів зумовлює нагромадження надмірних таких залишків та збитків від не цільового використання грошових коштів, тож особливу увагу необхідно приділити змінам показників у сторону збільшення чи

зменшення у динаміці.

Таблиця 3.2 – Показники використання основних видів запасів на ПП «Порккланд» за 2020-2022 рр., тис. грн.

№ з/п	Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення (+,-)	
		Тис. грн.	Частка в,%	Тис. грн.	Частка в,%	Тис. грн.	Частка в,%	Тис. грн.	Частки в,%
1	Сировина та матеріали	69	8,0	267	21,3	370	20,5	+301	+12,5
2	Паливо	18	2,1	31	2,5	54	3,0	+36	+0,9
3	Будівельні матеріали	68	7,9	103	8,2	201	11,1	+193	+3,2
4	Запасні частини	39	4,5	129	10,3	156	8,7	+117	+4,2
5	Інші запаси	7	0,8	19	1,5	28	1,6	+21	+0,8
6	Готова продукція	272	31,6	312	24,9	337	18,7	+65	-12,9
7	Товари	388	45,1	391	31,3	655	36,4	+267	-8,7
8	Разом	861	100	1252	100	1803	100	+942	x

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз завбачає, що усякий вид запасів варто розглядати окремо, і не орієнтувати всі показники під один знаменник, отже опрацюємо показники використання виробничих запасів у зв'язку із показниками обсягу виробництва за відповідні роки та представимо у вигляді табл. 3.3.

Аналізуючи дані табл. 3.3, можна відзначити, що підвищення показників використання виробничих запасів у 2022 р. не випадкове, оскільки саме в 2022 р. об'єми виробництва продукції були найбільшими, що підтверджують дані виконання виробничої програми.

Зауважимо, що задля характеристики ефективності застосування виробничих запасів доречно використовувати порядок узагальнюючих та одиничних показників. У економічній літературі і на практичній діяльності до складу узагальнюючих показників відносять матеріаловіддачу, матеріалоємність продукції, коефіцієнт використання матеріалів.

Таблиця 3.3 – Обсяг реалізованої продукції ПП «Поркланд» за 2020-2022 рр., тис. грн.

№ з/п	Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+,-)	
					2022-2020	2022-2021
1	Дорослі свині у живій вазі	1256	1138	2127	+871	+989
2	Поросята 14-16 кг	1381	1038	1749	+368	+711
3	Поросята 21-23 кг	934	770	1371	+437	+601
4	Поросята 24-26 кг	487	402	716	+229	+314
5	Разом	4061	3348	5963	+1902	+2615

Джерело: складено автором за даними підприємства

Одними із основних показників, котрі визначають ефективність використання виробничих запасів визнано матеріалоємність й матеріаловіддача. Матеріалоємністю продукції визнається відношення сум матеріальних витрат до вартості виробленої продукції. Згаданий показник демонструє розмір матеріальних витрат, котрі необхідні або фактично припадають на виготовлення одиниці продукції. Зворотнім до показника матеріалоємності визнано показник матеріаловіддачі, котрий визначається діленням вартості виробленої продукції на суму матеріальних витрат. Даний показник характеризує віддачу матеріалів, себто скільки вироблено продукції із кожної гривни спожитих матеріальних ресурсів.

Дані для розрахунку матеріалоємності та матеріаловіддачі по ПП «Поркланд» наведено у табл. 3.4.

Порівнюючи дані таблиць 3.3 та 3.4, можна легко простежити тенденцію відповідного збільшення обсягів виробництва до збільшення кількості запасів, що використовуються для виробництва продукції.

Як було зазначено вище, матеріалоємність розраховується як відношення матеріальних витрат до вартості виробленої продукції. Розрахуємо даний показник по ПП «Поркланд»:

$$K_{\text{MH}} (2020 \text{ р.}) = 1209 / 4061 = 0,3;$$

$$K_{\text{MH}} (2021 \text{ р.}) = 1429 / 3348 = 0,43;$$

$$K_{\text{MH}} (2022 \text{ р.}) = 4542 / 5963 = 0,76.$$

Таблиця 3.4 – Обсяги матеріальних витрат ПП «Поркланд» за 2020-2022 рр., тис. грн.

№ з/п	Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+,-)	
					2022-2020	2022-2021
1	Дорослі свині у живій вазі	411	486	1544	+1133	+1058
2	Поросята 14-16 кг	375	443	1408	+1033	+965
3	Поросята 21-23 кг	278	329	1045	+767	+716
4	Поросята 24-26 кг	145	171	545	+400	+216
5	Разом	1209	1429	4542	+3333	+3113

Джерело: складено автором за даними підприємства

Коефіцієнт матеріаловіддачі обчислюється відношенням вартості виробленої продукції до обсягу матеріальних витрат. Для досліджуваного підприємства він буде становити:

$$K_{\text{МВ}} (2020 \text{ р.}) = 4061 / 1209 = 3,36;$$

$$K_{\text{МВ}} (2021 \text{ р.}) = 3348 / 1429 = 2,34;$$

$$K_{\text{МВ}} (2022 \text{ р.}) = 5963 / 4542 = 1,31.$$

Основні коефіцієнти ефективності використання виробничих запасів ПП «Поркланд» оформимо у вигляді табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Основні коефіцієнти ефективності використання виробничих запасів ПП «Поркланд» за 2020-2022 рр.

№ з/п	Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+,-)	
					2022-2020	2022-2021
1	Матеріалоємність	0,3	0,43	0,46	+0,13	+0,03
2	Матеріаловіддача	3,36	2,34	1,31	-1,02	-1,03

Джерело: складено автором за даними підприємства

Як свідчать дані табл. 3.5, матеріалоємність у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросла на 0,13 пункти, порівняно з 2022 р. зросла на 0,03 пункти. Це є негативною тенденцією, оскільки даний коефіцієнт є вартісним показником, який відображає рівень матеріальних витрат (без амортизації) на кожен гривню товарної продукції. Таким чином, з кожним роком зростають витрати

на матеріали на 1 гр. товарної продукції, це визвано економічною кризою в країні, девальвацією гривні, зростанням інфляційних процесів. В 2022 році витратність матеріалів на 1 гр. товарної продукції зросла на 13 копійок, або на 53%.

Коефіцієнт матеріаловіддачі у 2022 р. порівно з 2020 р. зменшився на 1,02 пункти, порівняно з 2021 р. зменшився на 1,03 пункти, що теж є негативною тенденцією, адже даний показчик характеризує появу продукції із кожної гривні потрачених матеріальних ресурсів.

Отож, основною метою аналізу використання виробничих запасів підприємством виступає підвищення ефективності виготовлення продукції за рахунок доцільного використання запасів. В ході проведення аналізу ефективності застосовування виробничих запасів, неодмінним є розрахунок даних матеріалоємності й матеріаловіддачі. Подібний аналіз покликаний допомагати пошуку резервів зменшення матеріальних витрат виробництва продукції, що сприяє додатковим ресурсам для збільшення виготовлення продукції з одного боку, а з іншого – підтримує зниження собівартості виробництва.

Підприємству потрібно вирішити проблему зниження матеріаловіддачі шляхом пошуку більш дешевих постачальників сировини, або використання ресурсозберігаючих технологій на виробництві.

Далі розглянемо в табл. 3.6 інші показники використання виробничих запасів на підприємстві.

З табл. 3.6 видно, що не зважаючи на підвищення матеріаловіддачі, на підприємстві проводиться робота по ефективному використанню виробничих засів: так за досліджуваний період зменшилась тривалість одного обороту виробничих запасів, що дало можливість вивільнити 193,8 тис. грн. додаткових коштів в оборот ПП «Поркланд».

Це позитивний момент в роботі підприємства при складній економічній ситуації.

Таблиця 3.6 – Показники для аналізу стану виробничих запасів на підприємстві

№ з/п	Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+,-)	
					2022-2020	2022-2021
1	Тривалість одного обороту оборотних активів	17,6	40,32	41,0	-23,4	-0,68
2	Кількість оборотів за певний період	20,5	8,9	8,8	-11,7	-0,1
3	Коефіцієнт завантаження запасів в обороті	0,05	0,11	0,11		
4	Величина запасів, що вивільняється, тис. грн.	х	х	х	193,8	х

Джерело: складено автором за даними підприємства

Таким чином, відзначимо, що виробничі запаси на ПП «Поркланд» використовуються ефективно.

3.2 Прогнозування запасів на підприємстві

Ефективним засобом удосконалення аналізу виробничих запасів на ПП «Поркланд» вважаємо впровадження прогнозування. Очевидно, що ефективність прогнозування виробничих запасів на ПП «Поркланд» передбачатиме:

- правильний вибір методу прогнозування відповідно до цілей прогнозування виробничих запасів, повноти доступу до інформаційних джерел прогнозування і аналізу, особливостей формування інформаційних і матеріальних потоків про стан і рух виробничих запасів;

- повноту змісту, обсягу та структури інформації, що використовується для прогнозування, високий рівень її достовірності; порівнянність інформації у часі за кількісними й атрибутивними

характеристиками;

- своєчасне одержання та високопрофесійне первинне опрацювання бази даних для побудови прогнозової моделі;
- наявність і застосування наукового обґрунтування норм споживання і втрат виробничих запасів на етапах їх зберігання і руху;
- комплексності перевірки істотності результатів прогнозних показників та адекватності прогнозової моделі.

Об'єкти прогнозування, як правило, мають істотні відмінності, але методологія прогнозування й організація його процедури загалом є універсальною.

По-перше, об'єкт прогнозу – виробничі запаси – завжди функціонує в певному середовищі, що перебуває з ним у прямому і зворотному зв'язках. Це означає, що об'єктом прогнозу виробничих запасів і є середовище з керованими і некерованими параметрами (постачання – зберігання – виробництво).

По-друге, перший етап прогнозу пов'язаний із моделюванням взаємозумовленості стану виробничих запасів і середовища.

По-третє, оптимізація стану виробничих запасів як об'єкта прогнозування пов'язана з досягненням кількісної і якісної пропорційності у структурі виробничих запасів і в структурі середовища.

По-четверте, для досягнення відповідності побудованої моделі й економічних реалій необхідно вжити систему заходів для нейтралізації негативних чинників й умов та абстрагування від дії несуттєвих об'єктивних факторів.

Безпосередньо процедура прогнозування складається з одночасного дослідження виробничих запасів та умов їх зберігання і споживання на основі безперервного бюджетування.

За позицією П. Попова, методологія прогнозування має шість завершених етапів. Перший етап – аналіз, що передбачає опрацювання нормативної бази, необхідної і достатньої для подальших достовірних

розрахунків. Сукупність нормативів треба визначити через моделювання критерію ефективності (оптимальності) об'єкта прогнозу. Критерій ефективності (цільову функцію) можна визначити за формулою:

$$Y = F(X_i, Z_i) > \max(\min) \quad (3.1)$$

де Y – вимір ефективності чи оптимальності;

X_i – керовані несталі параметри об'єкта та середовища, у котрому він працює;

Z_i – некеровані параметри об'єкта і середовища, котрі можуть змінюватися.

Зрозуміло, що коли критерії змінюються, то така зміна тягне за собою набір керованих та некерованих перемінних, та в всякому випадку подібний підхід забезпечує правильний вибір мінімального набору необхідних даних і достатньої кількості параметрів, згідно яких можна простежити діяльність об'єкта.

Наступним етапом прогнозування виробничих запасів пов'язаним із дослідженнями імовірних змін установ у діапазоні від значення результативного показника в умовах встановленої динаміки параметрів до альтернативних управлінських дій. Задачі істотно спрощується, у випадку попереднього відбору обмеженої кількості варіантів умов, використовуючи при цьому методи експертного оцінювання, котрі гарантовано забезпечать позитивний розвиток об'єкта прогнозування.

Третім етапом прогнозування передбачено використання традиційного переліку методів внутрішньовиробничого планування, використання яких призведе до доведення стану об'єкта до прогнозованих умов – приміром, мінімально необхідний розмір виробничих запасів.

Четвертий етап прогнозування виробничих запасів полягає у визначенні ступеня кількісної та якісної пропорційності у структурах об'єкта,

диспропорцій, що можуть виникнути при зміні умов – ціни придбання, невиконання зобов'язань постачальником, псування виробничих запасів понад встановлених норм, ненормований технологічний брак.

П'ятим етапом прогнозування – визначено пошук оптимальних варіантів вживання виробничих запасів на виробництві при забезпеченні якісної та кількісної пропорційності між параметрами умов та параметрами самого об'єкта. В теорії і практиці економіки це завдання називають розподільчим.

Шостий етап – розроблення процедур підтримки раціональності використання виробничих запасів на виробництві в стані необхідної рівноваги в умовах дії непередбачуваних факторів та визначення внутрігосподарських резервів на цій основі для усунення комерційного ризику.

Отже, аналіз і прогнозування виробничих запасів є необхідним інструментом управління діяльністю ПП «Поркланд». Оскільки порушення раціональності та ефективності їх використання зумовлюють погіршення ефективності виробничої діяльності загалом.

Найпростішим і тому поширеним методом є встановлення прогнозних значень на основі побудови тренду. Механізм полягає у побудові аналітичних виразів, які відображають статистичний зв'язок результативного показника із сукупністю незалежних ознак. При розгляді простих тенденцій динаміки показника, основним фактором, як правило, обирається часовий період. Такі розрахунки доступні не тільки за допомогою спеціалізованих програмних продуктів з аналізу, але й можливостей прикладного пакету Excel.

Отже, проведемо прогнозування виробничих запасів ПП «Поркланд» за даними наведеними у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Динаміка виробничих запасів на ПП «Поркланд»

Роки	Обсяг виробничих запасів, тис. грн
2020	861
2021	1252
2022	1803

Джерело: складено автором

Прогнозування виробничих запасів на ПП «Поркланд» виконаємо за допомогою даних табл. 3.7 та різних видів тренду. Отримані результати наведемо у табл. 3.8 та рис. 3.1

Таблиця 3.8 – Прогнозування виробничих запасів на ПП «Поркланд»

Вид тренда	Рівняння тренда	Коефіцієнт детермінації
лінійна	$y=471x+363,33$	0,9905
логарифмічна	$y = 825,86\ln(x) + 812,09$	0,9398
Поліном 2-го порядку	$y = 80x^2 + 151x + 630$	1

Джерело: складено автором

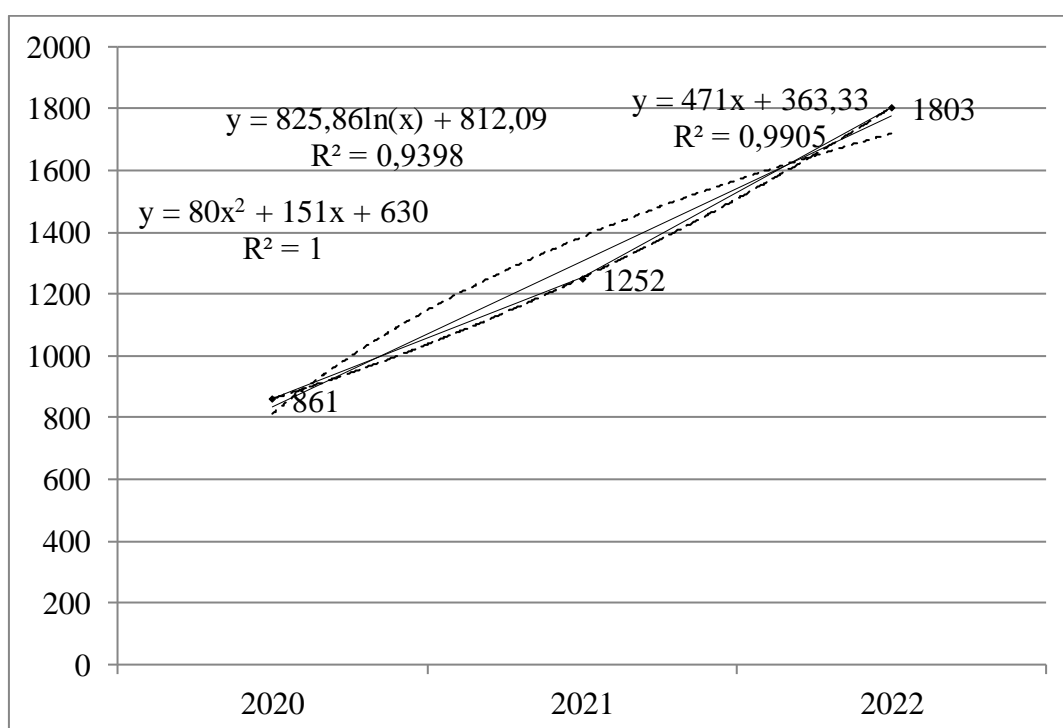

Рисунок 3.1 – Прогнозування виробничих запасів на ПП «Поркланд»

Джерело: складено автором

За розрахованим коефіцієнтом кореляції у табл. 3.8 можливо стверджувати, що для виробничих запасів найбільш якісним є тренд поліном 2-го порядку. Отже, за визначеним видом тренду, підставляючи значення прогнозованого періоду у рівняння замість X, розрахуємо прогнозовані обсяги

запасів на 2023 та 2024 роки. Отримані результати наведемо у табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Результати розрахунків прогнозованого обсягу виробничих запасів на ПП «Поркланд» за поліном 2-го порядку

Роки	Обсяг виробничих запасів, тис. грн
2020	861
2021	1252
2022	1803
2023	2514
2024	3385

Джерело: складено автором

Отримані дані зобразимо на рис. 3.2

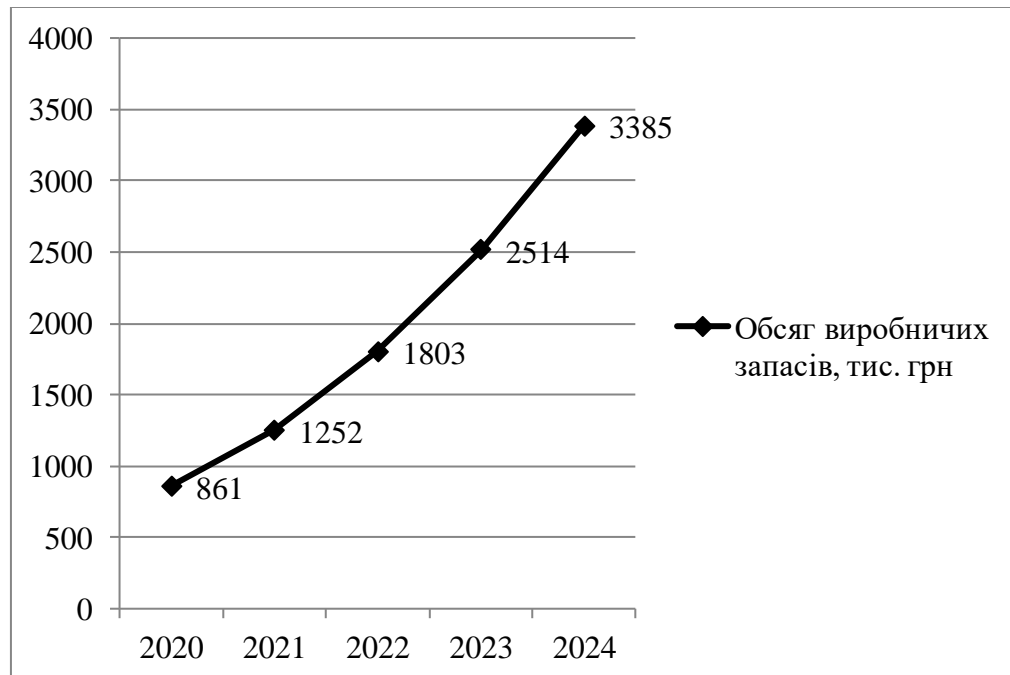

Рисунок 3.2 – Результати розрахунків прогнозованого обсягу виробничих запасів на ПП «Поркланд» за поліном 2-го порядку

Джерело: складено автором

Отже, наведені дані на рис. 3.2 свідчать, що обсяги виробничих запасів на ПП «Поркланд» у 2023 та 2024 роках будуть зростати, що свідчить про розширення виробничої діяльності досліджуваного підприємства.

3.3 Удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів з використанням інформаційних технологій

У практичній діяльності багатьох економічних агентів ринку служба постачання не завжди може реалізувати бюджет платежів, поставок сировини і матеріалів, а також своєчасно забезпечити заплановану програму виробництва необхідними видами матеріальних ресурсів. Виробництво змушене в такій ситуації підлаштовуватися під сформовані можливості постачання і коригувати заплановану програму виробництва готової продукції.

Відсутність матеріалу, передбаченого базовою технологією, його заміна, відхилення від встановлених норм витрати сировини і матеріалів і застарілі норми витрати є суттєвою внутрішньою причиною втрат, зростання витрат і подорожчання продукції, ціна якої стає неконкурентоспроможною. А це ускладнює її просування на ринки і негативно впливає на майбутні доходи господарюючого суб'єкта [22].

Одна з проблем в управлінні постачанням, як показує досвід, полягає в окремих недопоставках необхідної сировини і матеріалів і порушення графіка поставок через невизначеність зовнішнього ринка. З цієї причини ресурси використовуються недостатньо ефективно, а зростання цін на них не вдається компенсувати. Крім того, при прийнятті рішень про закупівлі основної сировини і матеріалів не враховується вплив розмірів матеріальних запасів на грошові потоки економічного агента ринку [3].

Через порушення раціональних потоків і неритмічності надходження сировини виробництво працює неефективно, не виконує по багатьох позиціях бюджет продажів. Всі ці дії призводять до неритмічного випуску продукції і уповільнення оборотності грошових коштів.

В результаті підприємство постійно відчуває недолік грошових і матеріальних ресурсів. Відбувається збій ланцюжка «збут – постачання –

виробництво – економіка – фінанси». Ефективне функціонування служби постачання стає актуальним завданням.

Система аналізу і управління в збуті потрібна для:

- своєчасного забезпечення запланованої програми виробництва необхідними видами матеріальних ресурсів;
- виконання плану платежів і поставок сировини і матеріалів;
- прискорення оборотності і вивільнення грошових коштів;
- роботи на перспективу.

Організувати таку систему в організації за допомогою інструментів управління можна в три етапи. На першому етапі необхідно зрозуміти, наскільки служба постачання виконує своє основне завдання – забезпечує виробництво сировиною і матеріалами в асортименті, обсязі і терміні. Навчіться бачити реальний стан речей, вміти аналізувати і діагностувати ситуацію, щоб зрозуміти реальну проблему. Знати, на що впливати, розуміти і прораховувати наслідки конкретних дій.

Проблема відображена в статистиці. З аналізу статистичних даних впливає характер змін, що визначає сутність нововведень. Аналітична робота повинна стати невід’ємною частиною роботи служби постачання. Як показує досвід, знання і розуміння ситуації нічого не дають, потрібні навички.

Це допоможе пройти другий етап – грамотно визначити і сформулювати потреби виробництва в конкретних видах ресурсів і встановити їх пріоритетність (з точки зору інтересів господарюючого суб’єкта, поліпшення його фінансового стану). Потім слід визначити і вибрати джерела задоволення потреб. Розширити вибір постачальників і налагодити взаємодію з ними.

На третьому етапі необхідно налагодити механізм реалізації програми поставок шляхом моніторингу запланованих результатів і порівняння їх з фактичними, з метою виявлення причин відхилень. Це необхідно для того, щоб розуміти, що робити в подальшому.

Реальний стан справ формується в результаті взаємодії всіх служб економічного агента ринку, використовуваних методів і підходів. Тому його

можна змінити. Важливо лише зрозуміти, де криються проблеми у взаємодії між основними службами. Ці рішення допоможуть поліпшити взаєморозуміння і зв'язки між ними. Інакше кажучи, почати спільно працювати на загальний результат і робити те, що потрібно для безперебійного здійснення бізнес-процесів сьогодні.

Хороша організація починається з вивчення ситуації, що склалася в постачанні. В умовах обмежених фінансових ресурсів стоїть завдання не просто доставити матеріально-виробничі запаси, а ефективно, з меншими витратами і більшою віддачою забезпечити економічний суб'єкт необхідною сировиною з урахуванням незавершеного виробництва і залишків сировини на складі і виробництві. Побачивши сформований порядок і методи роботи за допомогою аналітичної інформації та виміряти результати роботи служби постачання, тому що без цього неможливо керувати. Логіка тут досить проста.

Зусилля служби постачання повинні окупатися в умовах, що склалися, а кошти, виділені на закупівлю ресурсів, повинні використовуватися ефективно [1].

Виміряти результати роботи служби постачання та оцінити їх вплив на фінансові результати агента економічного ринку за певний період (наприклад, за місяць) можна за допомогою аналітичних інструментів.

Причину низької матеріальної ефективності і ступеня забезпеченості виробництва сировиною можна розглянути більш детально за видами сировини, що використовується для виробництва продукції за аналізований період. Для цих цілей існує ще один аналітичний інструментарій – аналіз руху матеріальних ресурсів на закуповуваних виробничих запасах.

Ще одна проблема полягає в тому, що одних видів сировини явно недостатньо, а для інших спостерігається надлишок відносно налагоджених виробничих процесів (нормативних запасів). Третя проблема – відсутність координації потоків сировини і матеріалів.

Встановлений порядок і методи роботи в службі постачання по управлінню запасами на сьогоднішній день не забезпечують виробництво

необхідними видами сировини і не дозволяють пристосуватися до його потреб. Тому його потрібно змінити, щоб розширити уявлення працівників сфери послуг про свою роль та внесок у фінансові результати організації. Спроба перестрибнути аналітичну стадію буде весь час відкинута назад.

Найкраще розраховувати потребу в сировині і матеріалах про запас (поквартально, з розбивкою по місяцях), виходячи з обґрунтованих і затверджених норм витрати і норм виробничого запасу по кожній групі продукції. Це важливо для пріоритизації закупівель. Тоді стає зрозуміло, для яких видів сировини і матеріалів, і на скільки днів забезпечується виробництво кожної групи продукції. У цьому випадку можна говорити про конкретні причини (недостатня поставка сировини) зриву виробництва і доставки готової продукції на склад згідно з наміченим графіком.

Для побудови такого розрахунку поряд з виробничою заявкою на сировину і матеріали для виробництва товарної програми буде потрібно додаткова інформація про залишки на складі і про нормативних запасах по кожному виду сировини, щоб раціонально використовувати виділені кошти на закупівлі.

Цей розрахунок потреби в сировині можна використовувати як інструментарій управління закупівлями. Він дозволяє систематизувати, структурувати інформацію для прийняття рішень про закупівлі з урахуванням залишків і нормативів виробничих запасів.

Це створює надійність у забезпеченні виробництва необхідною сировиною в потрібний час, адже допомагає зрозуміти, що слід замовляти у постачальників і що залишиться після використання привезеної сировини.

Важливість роботи з такою аналітичною інформацією впливає з того, що частка сировини в реалізованій продукції становить 50-70% її собівартості. Зниження собівартості відбувається в першу чергу за рахунок якості матеріалів і їх повної відповідності виробничим потребам. Це пов'язано з актуальністю функцій контролю за постачанням матеріальних ресурсів і їх використанням.

Робота з такими інструментами управління передбачає взаємодію з управлінням виробництвом, отримання інформації від різних служб і розподіл обов'язків. Інформація надходить не тільки знизу вгору або у вигляді наказів і інструкцій зверху вниз. Він також має горизонтальну траєкторію. Для отримання необхідної інформації (наприклад, по залишках) доводиться долати бар'єри між відділами, що створює труднощі в організації та координації роботи. Але до тих пір, поки цей процес не буде встановлений самими учасниками процесу в організації, цей рух не почнеться.

Після розрахунку потреб необхідно вибрати джерела їх задоволення, налагодити взаємодію з постачальниками. Вони будуються на основі конкретних заходів щодо вибору постачальників, порядку розміщення замовлень, визначення вимог до якості поставок і їх вхідного контролю, узгодження цін і т.д.

Важливо пов'язати щотижневе надходження коштів в службі продажів з тижневими закупівлями в поставці (основний і допоміжний матеріал). Беручи участь у щотижневих (а при необхідності і щоденних) робочих зустрічах, керівники основних служб прийдуть до розуміння певних пропорцій при розподілі коштів. Так, наприклад, зі 100 грошових одиниць 40% можна виділити на службу постачання. Структура розподілу грошових коштів повинна відображати певні пропорції в структурі витрат організації. І потрібно навчитися керувати цією структурою.

Згодом, виходячи з цього, можна вибудовувати взаємодію з постачальниками з питань майбутніх платежів і погашення кредиторської заборгованості. При цьому постачальники готують рекомендації щодо щоденних актуальних платежів для прийняття оптимальних рішень на рівні організації.

Метою такого обговорення є встановлення і вироблення механізму прийняття і реалізації рішень по управлінню грошовими і матеріальними ресурсами і потоками на основі зворотного зв'язку з боку зовнішнього світу і всередині організації. Наприклад, щоб налагодити взаємодію зі службою

продажів в службі постачання, доцільно формувати бюджет закупівель на основі складання тижневого (а можливо, і щоденного) плану оплати.

Сенс такої роботи полягає, перш за все, в тому, щоб зрозуміти реальну ситуацію з коштами на підприємстві в цілому: скільки грошей надходить і куди йдуть зароблені гроші і чи можна профінансувати виробничий процес. Це допоможе відійти від мислення у відділах і навчитися управляти грошовими і матеріальними потоками і ресурсами в умовах їх обмеженості.

Для управління та ефективного використання коштів доцільно щомісяця (щотижня) складати бюджет за напрямками їх витрачання. Важливо щотижня контролювати виконання бюджету, стежити за станом кредиторської та дебіторської заборгованості. Окремий графік складається для погашення кредиторської заборгованості та надходження дебіторської заборгованості.

Робота з інформацією дозволить відслідковувати щомісячну потребу служби постачання в грошових коштах для розрахунків з постачальниками, в тому числі кредиторами, і правильно розпоряджатися ними в плані налагодження довгострокових відносин з постачальниками.

Практика показує, що налагодження взаємодії зі службами через відкрите спілкування та обмін інформацією є непростим процесом. Вона зіткнеться з традиційними відносинами і установками влади в рамках усталеної системи управління, тому опір неминучий.

Щоб її подолати, потрібні не формальні, а реальні зусилля планування бюджету поступово замінити сформовані відносини розпорядження функціями взаємного контролю між службами.

Горизонтальні взаємодії між службами засновані не на владі (підпорядкуванні), а на довірі до спільних результатів, які не можуть бути швидко досягнуті. Тому так важливо інвестувати час на управлінські функції в службах і на підвищення кваліфікації персоналу.

Налагодити механізм реалізації програми постачання можливо і шляхом порівняння запланованих результатів з фактичними, для виявлення причин відхилень. Їх потрібно фіксувати і використовувати в майбутньому. З

негативного досвіду ми отримуємо більше уроків: що вийшло і що не вийшло. Для цих цілей і потрібно використовувати управлінський інструментарій і довести роботу з ним до досконалості.

Спільна робота всіх служб економічного суб'єкта на єдиний результат починається з вивчення ситуації, що склалася в постачанні.

Вкрай значимо враховувати питання оптимізації фінансових потоків господарюючого суб'єкта, який є процесом визначення оптимальних видів побудови фінансових потоків в господарюючому суб'єкті, беручи до уваги вимоги, а також специфіку ведення поточної діяльності.

Основним завданням поліпшення фінансових потоків господарюючого суб'єкта є підтримання в зазначений час логістики різних виробничих запасів в необхідному обсязі, в необхідних точках з найменшими витратами на здійснення цих дій [32].

Перш за все, необхідно спростити оформлення операцій з оприбуткування і витрачання матеріальних запасів: випуск матеріалів може здійснюватися на підставі прийнятих меж в картках складського обліку.

Далі доцільно модернізувати методологію бухгалтерського обліку, адаптувавши її до умов ринкової економіки, а також звернути увагу на особливості інвентаризації матеріальних запасів: періодичність проведення інвентаризації, контрольних перевірок, з метою забезпечення збереження матеріалів.

Вирішивши ці завдання, підприємство зможе забезпечити якісний і достовірний облік матеріальних цінностей, контролювати їх наявність, рух і використання, а також досягти раціональної економії.

Огляд основних сучасних продуктів автоматизації аналізу виробничих запасів дозволяє говорити про різноманітність підходів, орієнтованих на користувача інформації (табл. 3.3).

Водночас, неякісне виконання цих аналітичних процедур на ПП «Поркланд» через порушення методики, некоректне застосування існуючих методів, використання недостовірної (неточної, застарілої) інформації,

перевищення строків підготовки аналітичного обґрунтування тощо може призвести до необґрунтованого накопичення залишків запасів у сховищах, нерегулярності поставок від постачальника, порушення безперервності виробничого циклу, зниження рентабельності виробництва, інші негативні наслідки.

Таблиця 3.3 – Огляд сучасних продуктів автоматизації аналізу виробничих запасів

Програмний продукт	Основні функціональні можливості
Hyperion Pillar	Система дає змогу підвищити надійність, ефективність та швидкість ітераційних ієрархічних процесів бюджетування, допускає до складання бюджету менеджерів всіх підрозділів, акліматизує бюджет відповідно змінам зовнішнього середовища.
Hyperion Planning	Інтернет-зорієнтоване рішення задля бюджетування, прогнозування та планування, котре дозволяє забезпечити інтегрований процес підготовки та узгодження планів на масштабах організації чи груп організацій.
Adaytum e.Planning	Програма складана з трьох модулів, кожен з них оптимізований належно до розподілу призначень учасників процесів планування: e.Planning Contributor; e.Planning Analyst; e.Planning Reporter.
Comshare MPC	Комплексна систематичність автоматизацій процесів бюджетування, та фінансового планування, а також консолідації та управлінського аналізу.
КІС:Бюджетування	Спеціалізований програмний продукт, котрий призначений для складання річних бюджетів підприємства із помісячною деталізацією. Обчислення бюджету ґрунтується на аналізі перспектив приватного підприємства із виробництва продукції та обліком існуючих виробничих потужностей, графіку капітальних ремонтів, а також забезпечення діяльності господарства необхідними компонентами зі сторони й напівфабрикатами особистого виготовлення.
VPlan	Використовується задля розробки, контролю та аналізу виконання бюджетів на невеликих або середніх компаніях. Він призначений також для вирішення задач фінансового планування, які постають перед керівниками, економістами, фінансовими директорами та фінансовими аналітиками.

Джерело: складено автором

Тому необхідно скласти модифіковану модель аналізу запасів.

Наприклад, впровадження аналітичних процедур оптимізації структури та обсягу виробничих запасів сприятиме нейтралізації впливу внутрішніх ризиків та мінімізації зовнішніх очікуваних ризиків на формування та динаміку виробничих запасів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Модифікована модель аналізу виробничих запасів
ПП «Порккланд»: блок 1

Завдання аналізу	Аналітичні процедури			
1. Оптимізація структури і обсягу виробничих запасів	1.1. Аналіз динаміки надходження, вибуття, залишків виробничих запасів	1.2. Оцінка впливу факторів на зміну обсягів і вартості надходження, вибуття, залишків виробничих запасів	1.3. Аналіз структури виробничих запасів	1.4. Оцінка впливу факторів на формування структури виробничих запасів
	1.5. Оцінка ритмічності поставок	1.6. Аналіз забезпеченості технологічного процесу виробничими запасами	1.7. Аналітичне обґрунтування оптимальної структури виробничих запасів	1.8. Аналітичне обґрунтування необхідного рівня динаміки виробничих запасів
Економічні наслідки аналітичної роботи	позитивні		негативні	
	Мінімізовано вплив внутрішніх та зовнішніх очікуваних ризиків на формування і динаміку виробничих запасів		Накопичення залишків виробничих запасів у місцях зберігання, неритмічність поставок від постачальника, порушення безперервності виробничого циклу, зниження рентабельності виробництва	

Джерело: складено автором

В умовах обмеженості ресурсів актуальності набуває нормування виробничих запасів відповідно до потреб управління (табл. 3.5).

Виявлення економічного резерву підвищення ефективності використання виробничих запасів окремими науковцями вбачається як основне завдання аналітичної роботи. Однак, за умови недостатньо коректного застосування окремих аналітичних процедур існуючі тенденції ефективності

використання виробничих запасів зберігаються або погіршуються (табл. 3.6).

Таблиця 3.5 – Модифікована модель аналізу виробничих запасів ПП «Поркланд»: блок 2

Завдання аналізу	Аналітичні процедури			
2. Нормування виробничих запасів	2.1. Розробка (перегляд) норм залишків і використання виробничих запасів	2.2. Розробка (перегляд) нормативів залишків і використання виробничих запасів	2.3. Аналіз відхилень від норм залишків і використання виробничих запасів	2.4. Оцінка об'єктивності існування відхилень від норм залишків і використання виробничих запасів
	2.5. Аналіз відхилень від нормативів залишків і використання виробничих запасів	2.6. Аналітична оцінка причин утворення відхилень від нормативів залишків і використання виробничих запасів		2.7. Підвищення науково-економічної складової обґрунтованості норм, нормативів у процесі їх розробки
Економічні наслідки аналітичної роботи	позитивні		негативні	
	Посилено контроль за станом і використанням виробничих запасів, що сприяє режиму економії ресурсів та реалізації виявлених резервів		Розроблені норми не набувають практичного застосування, спостерігається штучне завищення / заниження планових (нормованих) показників, що сприяє некоректній реалізації функції контролю	

Джерело: складено автором

Незважаючи на те, що потреба в аналітичному обґрунтуванні прогнозних показників ефективності використання виробничих запасів зростає, суб'єкти господарювання дуже обережно звертаються до можливостей прогнозування [59].

Організація аналітичної роботи на підприємствах включає розробку загальних планів і програм конкретної аналітичної роботи: послідовність аналізу; матеріальне, методичне та наукове забезпечення; загальне керівництво, аналітичні процедури тощо.

Таблиця 3.6 – Модифікована модель аналізу виробничих запасів
ПП «Поркланд»: блок 3

Завдання аналізу	Аналітичні процедури			
3. Аналітичне обґрунтування резервів	3.1. Ретроспективний аналіз ефективності використання виробничих запасів	3.2. Оцінка взаємодії впливу факторів на ефективність використання виробничих запасів	3.3. Аналітична оцінка основної тенденції зміни ефективності використання виробничих запасів	3.4. Аналітичне обґрунтування виявлених резервів підвищення ефективності використання виробничих запасів
	3.5. Оцінка зовнішніх ризиків на повноту використання резерву			
Економічні наслідки аналітичної роботи	позитивні		негативні	
	Поліпшено ефективність використання виробничих запасів, підвищена економічна віддача від їх споживання у виробництві		Основні характеристики ефективності використання виробничих запасів зберігають визначені тенденції, або погіршились	

Джерело: складено автором

Непрофесійний підбір факторів моделі, неправильний вибір базової моделі розвитку показника, недотримання правил побудови економічної моделі обумовлює її некоректність (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Модифікована модель аналізу виробничих запасів на
ПП «Поркланд»: блок 4

Завдання аналізу	Аналітичні процедури			
4. Прогнозування обсягів і вартості виробничих запасів	4.1. Аналітична оцінка основних тенденцій динаміки результативного показника	4.2. Оцінка впливу факторів на результативний показник	4.3. Аналітична оцінка основних тенденцій динаміки розвитку факторів	4.4. Побудова моделі розвитку результативного показника
	4.5. Перевірка побудованої моделі на мультиколінеарність, автокореляцію, достовірність, інші параметри		4.6. Адаптація та корекція аналітичної моделі	
Економічні наслідки аналітичної роботи	позитивні		негативні	
	Аналітично обґрунтовано основні тенденції розвитку показників ефективності використання виробничих запасів при заданих умовах		Побудована модель не відповідає ситуації на ринку, тому має або обмежене застосування, або некоректна загалом	

Джерело: складено автором

Досвід аналітичної роботи вказує, що у багатьох випадках резерви підвищення ефективності функціонування не було задіяно повною мірою внаслідок несвоєчасного їх виявлення [57]

Доцільно скласти загальний план аналітичної роботи для оцінки ефективності використання виробничих запасів з урахуванням маркетингового року, що характеризує певну сезонність сільськогосподарського виробництва.

Зазвичай в структуру плану входять завдання аналізу, періодичність і терміни проведення аналізу, а також відповідальні особи.

Обсяг аналітичної роботи, терміни її проведення, склад виконавців визначаються виходячи із завдань аналізу виробничих запасів (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – План проведення аналізу виробничих запасів ПП «Поркланд»

Завдання аналітичної роботи	Відповідальні виконавці	Терміни проведення
1. Оптимізація структури і обсягу виробничих запасів	Економіст	Систематично
2. Нормування виробничих запасів	Економіст	Розробка та перегляд норм і нормативів – до 01 жовтня Оцінка відповідності нормам і нормативам – систематично
3. Аналітичне обґрунтування резервів	Економіст	Щоквартально
4. Прогнозування обсягів і вартості виробничих запасів	Економіст	За вимогою

Джерело: складено автором

Програма включає в себе докладний перелік питань, що підлягають вивченню, послідовність аналізу; методи аналізу окремих факторів; набір форм, діаграм, аналітичних таблиць і графіків, які необхідно опрацювати в ході аналізу. Якісне складання програми забезпечує цілісність і повноту аналітичного дослідження [70]. Практики наполягають на тому, що при визначенні змісту аналітичної роботи і термінів її виконання необхідно враховувати наявність підготовленого матеріалу для аналізу, складність збору

та обробки додаткової інформації, а також час, необхідний для виконання окремих робіт поетапно.

В розділі проведено економічний аналіз запасів та їх використання і з'ясовано, що запаси на за три роки на ПП «Поркланд» (з 2020 року по 2022 рік) зросли на 942 тис. грн., або на 10%, причому зросли усі види запасів до яких входять виробничі запаси, готова продукція та товари, виробничі запаси зросли за досліджуваний період зросли з 201 тис. грн. в 2020 році до 809 тис. грн. в 2022 році (на 300%), у той час як інші запаси (товари та готова продукція) зросли з 660 тис. грн. в 2020 році до 994 тис. грн. (на 50%).

Що стосовно використання, то у 2022 р. порівняно з 2020 р. використання сировини і матеріалів збільшилось на 301 тис. грн., порівняно з 2021 р. – на 198 тис. грн. Використання палива збільшилось відповідно на 36 тис. грн. та 23 тис. грн. Використання будівельних матеріалів (напівфабрикатів) у 2022 р. порівняно з попередніми роками мало тенденцію до збільшення, відповідно на 193 тис. грн. та 98 тис. грн. Тривалість обороту протягом всього аналізованого періоду зростає.

Проведено також прогнозування обсягу виробничих запасів підприємства, та виявлено, що кількість запасів буде зростати, та у 2024 році становитиме 3385 тис. грн.

Запропоновано також системи оптимізації обміну інформацією в межах підприємства, розроблено блоки аналітичних напрямків для оптимізації забезпеченості та використання запасів на підприємстві. Також пропонуємо ввести використання автоматизованих систем аналізу для облегшення роботи працівників, зайнятих в цьому напрямку та підвищення коректності результатів аналізу. Що в свою чергу, призведе до підвищення раціональності функціонування ПП «Поркланд»

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного аналізу виконані всі задані завдання, досягнута поставлена мета даної роботи.

Створення ефективної системи управління запасами є найважливішим елементом у забезпеченні стабільного функціонування підприємства, його реалізації шляхом зміни потреб. Заходами для досягнення ефективного управління запасами є структурні підходи, планування продажу запасів, оптимізація інструментів аналізу, створення системи показників.

Різні види запасів в сукупності відіграють найважливішу роль у розвитку економічної ефективності підприємства і проявляються у всіх сферах діяльності. Продукція, яка не бере участі в даний момент часу у виробничому процесі і невиробничому споживанні, є запасами. Запаси не переміщуються і будуть запуснені у виробництво в майбутніх періодах.

Метою управління запасами підприємства є досягнення максимального прибутку від усіх видів діяльності, що вимагають як збільшення, так і зменшення певних запасів. Акції не є самостійним об'єктом на ринку, їх розмір залежить від діяльності підприємства як суб'єкта ринкових відносин.

Види класифікацій запасів в першу чергу відповідають предметам, в рамках яких вони розглядаються, таким як економіка, бухгалтерський облік, виробнича логістика і так далі. Також види класифікацій запасів залежать від галузі, в якій працює підприємство, наприклад, товарна, виробнича і так далі.

Існує широкий спектр підходів до управління запасами, розроблених різними авторами. Загальним для всіх підходів є необхідність управління запасами з метою мінімізації небажаних витрат підприємства, стабілізації виробничого процесу, підвищення фінансової стійкості підприємства. Завдання керівника виробництва перетинаються з цілями управління виробництвом і маркетинговою політикою.

Проаналізувавши фінансові результати діяльності можна стверджувати

про негативні зміни на підприємстві. За досліджуваний період рівень рентабельності в звітному році порівняно з базисним роком зменшився, оскільки, повна собівартість проданої продукції зросла на 10823 тис. грн. або на 39,58 %. Відповідно прибуток зменшився на 172,3 тис. грн. або на 81,24%. Валовий дохід зріс на 1760,2 тис. грн.

Запаси, які зараховуються на баланс ПП «Поркланд», можуть бути:

- придбані за плату у сторонніх юридичних або фізичних осіб;
- отримані у вигляді внеску в статутний капітал підприємства;
- отримані підприємством на безоплатній основі.

Кожен із зазначених варіантів передбачає свій порядок оформлення документів і відображення операцій у бухгалтерському і податковому обліку.

У першому випадку, коли запаси купуються за плату у юридичних осіб, все повинно починатися з договору. Однак, як показує практика, це не завжди так. Дуже часто співробітники недооцінюють важливість договорів, вважають, що їх розробка, затвердження і підписання – зайва трата часу, а тому практикують закупівлю запасів (і не тільки запасів) шляхом оплати рахунків, виставлених постачальником.

Для удосконалення процесу обліку виробничих запасів на ПП «Поркланд» можна рекомендувати наступні заходи. Вважається за доцільне запровадити ефективні форми попереднього та поточного контролю за дотриманням норм запасів та витратою матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню надійності оперативного обліку руху напівфабрикатів, вузлів, деталей та вузлів на виробництві.

Метою аналізу виробничих запасів на ПП «Поркланд» є пошук внутрішніх потенційних можливостей (резервів) раціонального їх використання, зростання обсягів виробництва і прибутку. Останнє можливо за умови зниження собівартості виробництва.

Запаси на за три роки на ПП «Поркланд» (з 2020 року по 2022 рік) зросли на 942 тис. грн., або на 10%, при чому зросли усі види запасів до яких входять виробничі запаси, готова продукція та товари.

Матеріалоємність у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросла на 0,13 пункти, порівняно з 2022 р. зросла на 0,03 пункти. Це є негативною тенденцією, оскільки даний коефіцієнт є вартісним показником, який відображає рівень матеріальних витрат (без амортизації) на кожну гривню товарної продукції. Таким чином, з кожним роком зростають витрати на матеріали на 1 гр. товарної продукції, це визвано економічною кризою в країні, девальвацією гривні, зростанням інфляційних процесів. В 2022 році витратність матеріалів на 1 гр. товарної продукції зросла на 13 копійок, або на 53%.

Таким чином, основною метою аналізу використання виробничих запасів на підприємстві є підвищення ефективності виробництва за рахунок раціонального використання запасів. При аналізі ефективності використання виробничих запасів необхідно розрахувати показники матеріаломісткості і матеріалоефективності. Даний аналіз покликаний полегшити пошук резервів зниження матеріальних витрат на виробництво, що забезпечує, з одного боку, додаткові ресурси для збільшення випуску продукції, а з іншого – сприяє зниженню собівартості продукції.

Повне і достовірне відображення облікових операцій з обліку товарно-матеріальних запасів має величезний вплив на якість роботи підприємства, а також на обґрунтоване формування собівартості продукції і виконання виробничих планів. Організація складського обліку на законодавчому рівні знаходиться в процесі постійного вдосконалення.

Контролінг на ПП «Поркланд» здійснюється у вигляді зовнішньої аудиторської перевірки. Аудиторську перевірку на ПП «Поркланд» проводить ПП «Аудиторська компанія «Рейтинг-Аудит».

Підводячи підсумок про виконану роботу можна зробити висновок, що головними моментами для поліпшення обліку матеріально-виробничих запасів в ПП «Поркланд» роботи підприємства необхідно:

- 1) правильно відображати в балансі матеріально-виробничі запаси;
- 2) поліпшити організацію складського обліку;
- 3) своєчасно забезпечувати підприємство матеріальними запасами;

4) здійснювати правильне документальне оформлення, пов'язане з рухом і реалізацією матеріально-виробничих запасів;

5) посилити контроль за станом матеріальних запасів та їх раціональним використанням.

Відсутність об'єктивної інформації про оцінку товарно-матеріальних цінностей негативно позначається на фінансовому стані підприємства, так як відбувається спотворення фінансового стану і відсутня можливість об'єктивно судити про його платоспроможність і рентабельність. Також в результаті може статися спотворення сум податків, що в свою чергу погіршить фінансове становище підприємства і може призвести до накладення штрафів.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що від ефективності обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на ПП «Поркланд» залежить успіх підприємства. Підприємство обов'язково повинно прагнути до дотримання норм матеріально-виробничих запасів, так як надлишки призводять до уповільненого обороту оборотних коштів і навпаки, недолік матеріальних запасів може привести до порушення виробничого процесу на підприємстві.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Ануфрієва О. Л. Підприємницька діяльність : навч. посіб. Івано-Франківськ : ЛілеяНВ, 2014. 304 с.
2. Атамас П. Й. Управлінський облік : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 440 с.
3. Багрій К.Л. Поняття матеріальних запасів підприємства: необхідність їх створення. *Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. 2009. Вип. IV Економічні науки. С. 104-109.
4. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 328 с.
5. Бержанір І. А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161-168.
6. Бойчик І. М., Харів П. С., Хопчан М. І. Економіка підприємств : навч. посіб. Львів : «Сполом», 2012. 212 с.
7. Бондаренко Н. М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Вісник ЖДТУ. Сер.: Економічні науки*. 2014. № 4. С. 273-281.
8. Бондаренко Н.М., Яресько А.М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 4. С. 273-281.
9. Боярова О. А., Кузик Н. П. Особливості формування фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2017. № 168. С. 295-300.
10. Бублик М. О. Проблеми управління виробничими запасами на підприємствах та шляхи їх вирішення. *Управління розвитком*. 2014. № 2 (165). С. 90-92.
11. Бунда О. М. Бухгалтерський облік запасів в управлінні підприємством. *Менеджер*. 2016. № 4. С. 75-83. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_4_13 (дата звернення 01.09.2023).

12. Бурдейна Л.В. Удосконалення методології бухгалтерського обліку виробничих запасів. *Збірник наукових праць Буковинського університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 13. С. 126-132.

13. Бурлан С. А. Бухгалтерський облік (загальна теорія) : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. 272 с.

14. Василішин С. І. Методичні аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів аграрних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. URL: <http://global-national.in.ua/issue-21-2018> (дата звернення 01.10.2023).

15. Верхоглядова Н. І., Ядранський Д. М., Іваннікова Н. А. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. вузів. Київ : Професіонал, 2012. 382 с.

16. Височан О.С., Кіш І.Р. Трансформація інформаційної функції бухгалтерського обліку як відповідь на виклики сучасної економіки. *Бізнес Інформ*. 2016. № 3. С. 160-165.

17. Волошина В. В. Формування поточного і страхового рівня запасів як складова управління операційними витратами. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 1. С. 22-28.

18. Воронова Н., Нестеренко М., Чернишова Н. Запаси та їх класифікація. *Податки & бухоблік*. 2018. № 50. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/june/issue-50/article-37370.html> (дата звернення 23.10.2023).

19. Ворхлік В.Р. Облік і контроль виробничих запасів та аналіз ефективності їх використання на підприємстві. *Innovative Views of Young Scientists*. 2016. № 19. С. 9-18.

20. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. ; за ред. М.В. Кужельного. 6-те вид. Київ : А.С.К., 2001. 272 с.

21. Грицишен Д. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами підприємства. *Вісник ЖДТУ. Сер.: «Економічні науки»*. 2014. № 4 (70). С. 268-276.

22. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 424 с.
23. Давидюк Т.В., Манойленко О.В., Ломаченко Т.І., Резніченко А.В. Бухгалтерський облік : навч. посіб.. Харків : Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с.
24. Економіка підприємства : навч. посіб. / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Підвігіної, Б. М. Сердюка. Київ : Ельга-Н, КНТ, 2012. 780 с.
25. Економічний аналіз : навч. посіб. За ред. Н. А. Волкової. Одеса : ОНЕУ, 2015. 310 с.
26. Живко З.Б., Живко О.М., Живко І.Ю. Словник сучасних економічних термінів. Львів : Край, 2007. 384 с.
27. Жидєєва Л.І., Колісник О.П. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством (організацією, установою) : навч. посіб. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 178 с.
28. Зінченко О. В. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 3. С. 77-84.
29. Кирилюк Б. Л. Облік запасів на підприємстві як складова інформаційно-комунікативної системи. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2016. Вип. 2-3 (35). С. 143-158.
30. Китайчук Т.Г. Облік та контроль товарно-матеріальних цінностей в аграрних формуваннях : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09; Ін-т аграр. екон. УААН. К., 2010. 24 с.
31. Коваленко В. В. Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 2 (1). С. 17-20.
32. Коваль Н. І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінський аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93-105.
33. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії:

обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93-105.

34. Колумбет О.П. Методологія управлінського аналізу оборотних матеріальних активів в управлінні підприємством. *Інноваційна економіка*. 2014. № 5. С. 61-68.

35. Королюк Т., Кравчук Н, Карп І. Стан та тенденції розвитку організації документообігу в інформаційній системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 6. № 67. С. 79-89.

36. Кривешко О. В., Шпарик Я. Я., Мельник Н. В. Особливості управління запасами в кризових умовах. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10301>(дата звернення 14.10.2023).

37. Круш П. В., Орлюк Ю.В. Теоретичні основи управління матеріальними запасами підприємств. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. С. 239-245.

38. Левченко О. П. Шляхи удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Сер .: «Економічні науки»*. 2014. № 4 (28). С. 266-270.

39. Лежненко Л. І. Теоретичні аспекти удосконалення аналітичного обліку виробничих запасів. *Молодий вчений*. 2014. № 5 (08). С. 122-126.

40. Лищенко О. Г., Сердюк Є. М. Управління виробничими запасами: обліково-аналітичне забезпечення. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6654> (дата звернення 30.10.2023)

41. Логістичне управління запасами : навчально-методичний комплекс дисципліни : навч. посіб. для студ. спеціальності 073 «Менеджмент». Уклад .: І. С. Луценко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 69 с. URL : https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41161/1/Log_Upr_Zapas_Lutsenko.docx.pdf(дата звернення 04.11.2023).

42. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів. *Збірник*

наукових праць ДЕГУТ. Серія: Економіка. 2012. Т. 189, Вип. 177. С. 67-71.

43. Лубенченко О. Організація обліку виробничих запасів на сучасному етапі. *Збірник наукових праць ДЕГУТ. Сер. : «Економіка і управління».* 2015. Вип. 33. С. 274-282.

44. Любимов М.О., Кулик В.А. Можливості, загрози та перспективи використання «хмарних» технологій у бухгалтерському обліку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.* 2019. № 2 (93). С. 40-46.

45. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Чакалова Н.С. Теорія і методика документування в обліку та аудиті : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти за рівнем бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за денною та заочною формою навчання, Запоріжжя : ЗНУ, 2020.

46. Меліхова Т.О., Градобік А.О. Удосконалення документування обліку та аудиту запасів на підприємстві. *Ефективна економіка.* 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8331> (дата звернення: 14.11.2023).

47. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 751/4044. *Офіційний сайт Верховної ради України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 03.10.2023)

48. Овсійчук О. В. Удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Управління розвитком.* 2014. № 9 (172). С. 81-83.

49. Охрамович О. Р. Теоретичні і практичні аспекти формування облікової політики підприємств в сучасних умовах господарювання. *Актуальні проблеми економіки.* 2013. № 5 (143). С. 190-194.

50. Пальчук О. В. Проблеми формування облікової політики виробничих запасів машинобудівних підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Сер. : «Економічні науки».* 2014. Вип. 25. С. 426-434.

51. Параниця Н.В., Буличов О.С., Охмак О.М. Переваги і ризики застосування хмарних технологій в сфері бухгалтерського обліку. *Економіка*

та держава. 2021. № 4. С. 128-131.

52. Перебийніс В. І., Дроботя Я. А. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2012. 279 с

53. Польова Т.В., Охрей Т.С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 124-128.

54. Пугаченко О.Б., Зарудна Н.Я. Базові, специфічні, глобальні принципи управлінського обліку: склад і кількість. *Економічний простір* : Збірник наукових праць. 2021. № 172. С. 73-80.

55. Різник В. В. Теоретичні аспекти управління виробничими запасами підприємства. *Економічний вісник університету*. Сер. : «Економіка та управління». 2015. Вип. 24/1. С. 50-56.

56. Роева О. С. Облікова політика як інструмент регулювання організації обліку виробничих запасів на підприємстві. *Вісник ДонНУЕТ*. 2017. № 1 (66). С. 155-161.

57. Романець В. Шляхи удосконалення обліку виробничих запасів. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*: міжнар. зб. наук. праць. 2014. Вип. 2. С. 94-96.

58. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.

59. Тараненко Ю. В. Система управління запасами на торговельних підприємствах. *Інвестиції : практика та досвід*. 2015. № 18. С. 80-83. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2015/19.pdf (дата звернення 12.10.2023).

60. Титенко Л. В. Економічна сутність виробничих запасів. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. Вип. 18. С. 361-369.

61. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність. 6-те видання. Київ : Алерта, 2013. 982 с.

62. Товкун Л.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності: особливості впровадження в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 272-275

63. Труфіна Ж. С. Загальні принципи та організаційні аспекти аудиту доходів і фінансових результатів операційної діяльності підприємств. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2005. № 58. Т. 2. С. 142-144.

64. Федак Л. М. Запаси підприємств: сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 1. С. 157-162

65. Цуканов О. Ю. Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту виробничих витрат. *X Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»*. Одеса, 2016. С. 99-102.

66. Чижевська Л. В. Бухгалтерський облік : розвиток методології, професійне навчання : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2006. 304 с.

67. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2007. 350 с.

68. Швиданенко Г. О., Дмитренко А. І., Олексюк О. І. Бізнес-діагностика підприємства : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2011. 339 с.

69. Шевців Л. Ю. Організація та методика обліку виробничих запасів як важливої складової оборотних активів підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Сер. : «Економічні науки»*. 2018. № 4 (44). Т. 2. С. 65-69.

70. Юркова І. Економічна сутність виробничих запасів та напрямки їх дослідження. *Економічний аналіз*. 2012. № 11, Ч. 4. С. 301-304.

71. Яковишина Н. Організаційно-методичні аспекти аудиту продажу й отримання виручки. *Економіст*. 2015. № 3. С. 54-56.

72. Al-Salamah, M. (2021). Economic order quantity models for the remanufacturing industry with imperfect process, two-state Markovian and two types of inventory. *International Journal of Mathematics in Operational Research*, 19(1), 85-103.

73. Bhatti, M. A., & Baurzhanovna, B. A. (2023). Impact of intelligent inventory system on improvement of reverse logistics : A case of saudi

manufacturing industry. *Operational Research in Engineering Sciences: Theory and Applications*, 6(1).

74. Gařaříková, K. (2022). Analýza účtování a evidence zásob se zaměřením na skladové pohyby. URL <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/51637> (дата звернення 02.11.2023).

75. Jáchym, J. (2019). Ekonomická analýza podniku Otavské strojírny, as (Bachelor's thesis, České vysoké učení technické v Praze. Vypočetní a informační centrum.). URL <https://dspace.cvut.cz/handle/10467/83686> (дата звернення 02.11.2023).

76. Sedláková, Zuzana ÚČETNÍ A DAŇOVÉ SOUVISLOSTI TECHNICKÝCH REZERV V KOMERČNÍCH POJIŠŤOVNÁCH. URL : <https://web.s.ebscohost.com/abstract?direct=true&profile=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl=18051391%3d155278713> (дата звернення 02.11.2023).

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Визначення терміну «виробничі запаси» в нормативних документах

№ з/п	Автор	Визначення
1	НП(С)БУ 2 [2]	У статті «Виробничі запаси» показується вартість запасів, малоцінних швидкозношуваних предметів, сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для споживання в ході нормального операційного циклу
2	НП(С)БУ 9 [3]	Виробничі запаси – сировина, основні матеріали, що комплектують вироби і інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і адміністративних потреб
3	НП(С)БУ 16 [4]	Визначає склад собівартості продукції. У п. 12 стандарту визначено, що «вартість сировини, основних матеріалів, що становлять основу виготовленої продукції, придбаних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних речовин»
4	Методичні Рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [6]	Розкривають сукупний склад запасів для цілей бухгалтерського обліку: сировина основна та допоміжна, матеріали, паливо, запасні частини, МШП, НЗВ, ГП, товари у вигляді матеріальних цінностей, що призначені для перепродажу, поточні біологічні активи. Проте в них термін «виробничі запаси» відсутній. Розкривається порядок формування первісної вартості запасів, методи оцінки запасів при їх вибутті
5	План рахунків Бухгалтерського обліку [5]	Якщо розглянути План рахунків бухгалтерського обліку, то у ньому передбачено Рахунок 20 «Виробничі запаси» який призначено для «узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва»

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Документування обліку виробничих запасів на ПП
«Поркланд»

Назва документу	Призначення документу
М-1 «Журнал обліку вантажів, що надійшли»	Журнал призначений для реєстрації прибуткових накладних
М-2 «Довіреність»	Довіреності використовуються для отримання представником підприємства, довіреною особою сировини, матеріалів, палива, запчастин, інвентарю, інструментів, товарів, основних засобів і інших товарно-матеріальних цінностей, а також нематеріальних активів, грошових документів і цінних паперів. Ці цінності можуть передаватися покупцю (одержувачу) як на платній, так і безкоштовній основі. Термін використання довіреності не повинен перевищувати 10 днів.
М-2а «Акт списання бланків довіреностей»	За цим документом списуються анульовані бланки довіреностей
М-3 «Журнал реєстрації довіреностей»	Журнал призначений для реєстрації виданих бланків довіреностей
М-4 «Прибутковий ордер»	Прибутковий ордер або Прибуткова накладна виписується комірником при прибуткуванні матеріалів або інших виробничих запасів на основі Видаткової накладної, що видав постачальник
М-8 «Лімітно-забірна картка»	Цей документ виписується комірником при відпусканні виробничих запасів до виробничих цехів
М-11 «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів»	На підставі довіреності постачальник видає товарно-матеріальні цінності довірній особі підприємства-покупця і оформляє це, як правило, «Накладною-вимогою на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів», форма М-11. Можливе складання акта приймання-передачі цінностей або іншого аналогічного документа, один примірник якого видається одержувачу – довірній особі підприємства, а другий залишається у постачальника
М-12 «Картка № складського обліку матеріалів»	Картка складського обліку заповнюється для кожного окремого виду виробничих запасів. В картці проводяться записи із прибутку чи видатку запасу, що облікується в ній, і виводять залишок на складі. Такий залишок переноситься із форми М-12 «Картка складського обліку матеріалів» до форми М-14 «Відомість обліку залишків матеріалів на складі». Співставність залишків запасів у «Картці складського обліку матеріалів» та «Відомості обліку залишків матеріалів на складі» затверджує особа, обов'язком якої є перевірка даних картки та відомості – бухгалтер.

Продовження ДОДАТКА Б

М-14 «Відомість обліку залишків матеріалів на складі»	Дана форма призначена для відображення залишку запасів на складах підприємства станом на кінець періоду обліку. Заповнюють на підставі показників форми М-12 «Картка складського обліку матеріалів»
М-16 «Матеріальний ярлик»	застосовують для характеристики, відмітки запасів, котрі розташовані за місцями зберігання. Заповнює «Матеріальний ярлик» комірник підприємства, притому для кожного номенклатурного номеру – окремий бланк. Такий «Матеріальний ярлик» закріплюють на стелажі, полиці, контейнері чи ящику, тощо, тобто у місцях зберігання відповідних видів запасів або ж таким ярликом позначається самий запас, що є для нього специфічним паспортом. Це полегшує контроль за збереженням запасів, сприяє їх швидшому пошуку, спрощує ідентифікацію запасу і виключає можливість виникнення пересортиці
М-18 «Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від установлених норм запасу»	Якщо фактичний залишок запасу нижчий за рівень розрахованої норми, складається типова форма М-18. Таку форму використовують для контролю відхилення фактичного залишку від установлених норм запасів. Норму запасу матеріальних цінностей встановлює плановий відділ спільно з відділом поставок за основними технологічними матеріалами і, як правило, в кількості, яка може забезпечити безперервну роботу підприємства у період між поставками таких матеріалів. Довідку складає в одному примірнику комірник на підставі даних форми М-14 «Відомість обліку залишків матеріалів на складі». Він же зобов'язаний своєчасно повідомити відділ поставок про відхилення фактичного залишку запасу від норми запасу
М-19 «Матеріальний звіт»	Форма М-19 «Матеріальний звіт» призначений для обліку наявності і руху запасів, що знаходиться на будівельній ділянці у матеріально відповідальних осіб (бригадирів, начальників цехів, майстрів, комірників тощо). Використовують форму М-19 будівельні організації або підприємства, що здійснюють будівництво господарським способом
М-21 «Інвентаризаційний опис №»	Форма М-21 «Інвентаризаційний опис №__» складається при знятті натуральних залишків запасів, що знаходяться у матеріально відповідальних осіб (бригадирів, начальників цехів, майстрів, комірників тощо)
М-23 «Акт № про витрату давальницьких матеріалів»	Форма М-23 «Акт №__ про використання давальницької сировини» використовується для оформлення використання запасів, як правило, відкритого зберігання, які належать замовнику, але використовуються будівельною або монтажною організацією, що виконує роботи

ДОДАТОК В

Таблиця В.1 – Рахунок 20 «Виробничі запаси»

Субрахунок	Характеристика
201 «Сировина й матеріали»	Субрахунок 201 «Сировина та матеріали» відображає стан наявності та руху сировини й основних матеріалів, котрі належать до складу продукції, яка виготовляється, чи є необхідним компонентом при її виготовленні (підприємства будівельної сфери для обліку спеціальних будівельних матеріалів та конструкцій використовують субрахунок 205 «Будівельні матеріали»). На вказаному субрахунку облік ведуть основних матеріалів, котрі використовують підрядні будівельні організації в ході здійснення будівельно-монтажних чи ремонтних робіт. Допоміжні матеріали, що використовують в процесі виготовлення продукції чи задля господарських потреб, інших технічних цілей і сприяння виробничому процесу, також відображають на субрахунку 201.
202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»	На даному субрахунку відображають наявність і рух куплених напівфабрикатів та готових комплектуючих виробів (включно з підрядними будівельними організаціями будівельні конструкції та вироби – залізобетонні, дерев'яні, металеві, інші), котрі придбані задля комплектування продукції, яка випускається, що потребують додаткових витрат праці, пов'язаних із їх обробкою або збиранням.
203 «Паливо»	Субрахунок 203 "Паливо" відображає облік наявності та руху палива, придбаного або придбаного для технологічних потреб виробництва, експлуатації транспортних засобів, а також для вироблення енергії та опалення будівель. Тут також враховуються платні талони на нафтопродукти і газ.
204 «Тара й тарні матеріали»	Субрахунок 204 відображає наявність та рух усіх видів тари, крім тари, що використовується як господарський інвентар, а також матеріалів і деталей, що використовуються для виготовлення тари та її ремонту (деталі для складання ящиків, бочкова клепка тощо).
205 «Будівельні матеріали»	На субрахунку 205 будівельні підприємства відображають рух будівельних матеріалів, конструкцій і деталей, обладнання та комплектуючих, які належать до монтажних, та інших матеріальних цінностей, необхідних для виконання будівельно-монтажних робіт, виготовлення будівельних деталей і конструкцій.
206 «Матеріали, передані в переробку»	На субрахунку 206 "Матеріали, передані на переробку" обліковуються матеріали, передані на переробку третій особі і які в подальшому включаються до собівартості отриманої від них продукції. Витрати на обробку матеріалів, які оплачуються стороннім організаціям, відображаються безпосередньо шляхом списання рахунків, на яких обліковується продукція, отримана від переробки.

Продовження ДОДАТКА В

207 «Запасні частини»	Субрахунок 207 веде облік придбаних або виготовлених запасних частин, готових деталей, вузлів, вузлів, які використовуються для ремонту, заміни зношених деталей машин, обладнання, транспортних засобів, інструменту, а також автомобільних шин на складі та обороті. На цьому ж субрахунку ведеться облік обмінного фонду комплектних машин, обладнання, двигунів, вузлів, агрегатів, які створюються в ремонтних підрозділах підприємств, на ремонтних підприємствах.
208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	На субрахунок 208 "Сільськогосподарські матеріали" припадають мінеральні добрива, пестициди для боротьби зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур, біопрепарати, лікарські засоби, хімікати, що застосовуються для боротьби з хворобами сільськогосподарських тварин. Там же представлені саджанці, насіння і корми (покупні і вирощені власними силами), які використовуються для посадки, посіву і відгодівлі тварин безпосередньо на фермі.
209 «Інші матеріали»	На даному субрахунку обліковуються суворі облікові форми (за собівартістю придбання), відходи виробництва (пні, обрізки, стружка тощо), непоправні дефекти, матеріальні цінності, отримані від ліквідації основних засобів, які не можуть бути використані як матеріали, паливо або запасні частини на даному підприємстві (металобрухт, утилізація), зношені шини тощо.

ДОДАТОК Д

Кореспонденція рахунку 20 «Виробничі запаси»

За дебетом з кредитом рахунків	За кредитом з дебетом рахунків
<ul style="list-style-type: none"> • 20 «Виробничі запаси» • 23 «Виробництво» • 24 «Брак у виробництві» • 26 «Готова продукція» • 27 «Продукція сільського сподарського виробництва» • 28 «Товари» • 37 «Розрахунки з різними дебіторами» • 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» • 42 «Додатковий капітал» • 46 «Неоплачений капітал» • 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» • 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» • 64 «Розрахунки за податками й платежами» • 68 «Розрахунки за іншими операціями» • 71 «Інший операційний дохід» • 74 «Інші доходи» 	<ul style="list-style-type: none"> • 15 «Капітальні інвестиції» • 20 «Виробничі запаси» • 23 «Виробництво» • 24 «Брак у виробництві» • 28 «Товари» • 37 «Розрахунки з різними дебіторами» • 39 «Витрати майбутніх періодів» • 42 «Додатковий капітал» • 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» • 80 «Матеріальні витрати» • 84 «Інші операційні витрати» • 85 «Інші затрати» • 91 «Загальновиробничі витрати» • 92 «Адміністративні витрати» • 93 «Витрати на збут»

ДОДАТОК Е

Фінансова звітність ПП «Поркланд» за 2022 рік

Додаток 2
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку
25 "Спрощена фінансова звітність" (пункт 4 розділу І)

Фінансова звітність мікропідприємства

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ПОРКЛАНД"	2023 01 01	
Територія ЗАПОРІЗЬКА	за ЄДРПОУ	33242622
Організаційно-правова форма господарювання	за КАТОТТГ 1	UA23060030130027892
Вид економічної діяльності	за КОПФГ	120
Розведення свиней	за КВЕД	01.46
Середня кількість працівників, осіб	9	
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком	
Адреса, телефон	вулиця Українська, буд. 1, корпус А, с. ПЕТРІВСЬКЕ, ВІЛЬНЯНСЬКИЙ РАЙОН, ЗАПОРІЗЬКА обл., 70033	0982416013

на 31 грудня 2022 р. **1. Баланс на** **Форма № 1-мс** Код за ДКУД **1801006**

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби :	1010	234,1	517,7
первісна вартість	1011	425,3	731,6
знос	1012	(191,2)	(213,9)
Інші необоротні активи	1090	416,5	519,5
Усього за розділом I	1095	650,6	1 037,2
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	773,2	1 395,7
Поточна дебіторська заборгованість	1155	121,0	90,5
Гроші та їх еквіваленти	1165	-	66,8
Інші оборотні активи	1190	-	37,8
Усього за розділом II	1195	894,2	1 590,8
Баланс	1300	1 544,8	2 628,0

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	500,0	500,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	681,3	721,1
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	1 181,3	1 221,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	196,9	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	135,4	78,0
розрахунками з бюджетом	1620	-	40,0
розрахунками зі страхування	1625	6,6	6,6
розрахунками з оплати праці	1630	24,6	24,9
Інші поточні зобов'язання	1690	-	1 257,4
Усього за розділом III	1695	363,5	1 406,9
Баланс	1900	1 544,8	2 628,0

Продовження ДОДАТКА Е

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2022Форма № 2-мс
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4 754,9	3 176,3
Інші доходи	2160	-	-
Разом доходи (2000 +2160)	2280	4 754,9	3 176,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3 819,5)	(2 877,5)
Інші витрати	2165	(886,9)	(-)
Разом витрати (2050 +2165)	2285	(4 706,4)	(2 877,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	48,5	298,8
Податок на прибуток	2300	(8,7)	(53,8)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300 – (+) 2310)	2350	39,8	245,0

Керівник _____ **ЕП БЕЛНАКІТА**
УЛЯНА БЕЛНАКІТА УЛЯНА МИКОЛАІВНА
 _____ (ініціали, прізвище)
 (підпис)

Головний бухгалтер _____ **ОКТЯБРЬОВА ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА**
 _____ (ініціали, прізвище)
 (підпис)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

ДОДАТОК Ж

Фінансова звітність ПП «Поркланд» за 2021 рік

І.Баланс на 31 грудня 2021 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	148,8	234,1
первісна вартість	1011	327,2	425,3
знос	1012	(178,4)	(191,2)
Довгострокові біологічні активи	1020	245,3	366,9
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	37,2	49,6
Усього за розділом I	1095	431,3	650,6
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	-	-
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	587,6	773,2
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	59,0	121,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	-	-
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	646,6	894,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 077,9	1 544,8

Продовження ДОДАТКА Ж

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паіновий) капітал	1400	500,0	500,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	436,3	681,3
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	936,3	1 181,3
II. Долгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	3,9	196,9
Поточна кредиторська заборгованість за:			
долгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	124,5	135,4
розрахунками з бюджетом	1620	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	4,4	6,6
розрахунками з оплати праці	1630	8,8	24,6
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	141,6	363,5
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	1 077,9	1 544,8

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2021 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 176,3	2 994,7
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	0,4
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	3 176,3	2 995,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 877,5)	(2 736,5)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(2 877,5)	(2 736,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	298,8	258,6
Податок на прибуток	2300	(53,8)	(46,5)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	245,0	212,1